"सुन्दर रामप्रसादराई गाउँ, स्वच्छ, सुसंस्कृत र सम्वृद्ध बनाउँ"

गाउँ विकास योजना
रामप्रसादराई गाउँपालिका, भोजपुर

(आ.व. २०७६/०७७-२०८०/०८१)

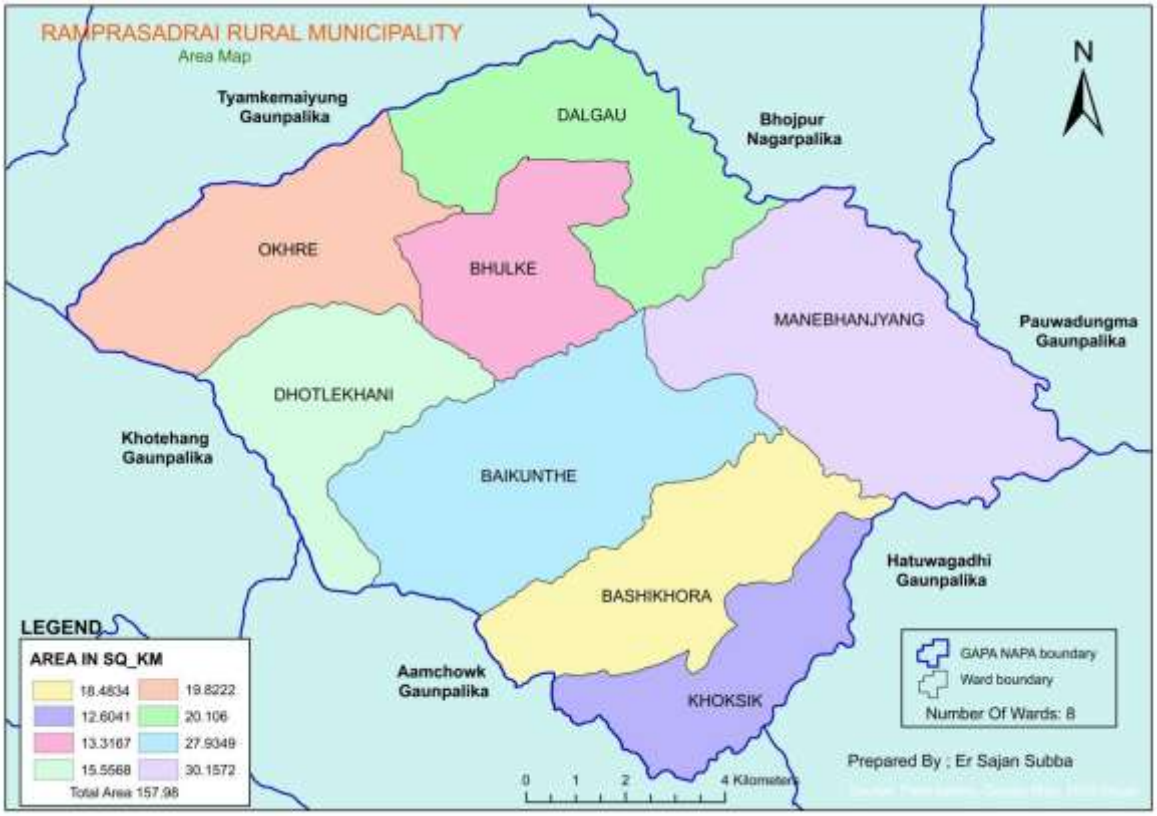

गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय,
प्रदेश नं. १
वैकुण्ठे, भोजपुर
चैत्र, २०७६

तयार गर्ने:
न्यू प्लानेट इन्जिनियरिङ्ग कन्सल्टेन्सी प्रा.ली.
नयाबानेश्वर, काठमाडौं

दस्तावेज :	*रामप्रसादराई गाउँपालिकाको आवधिक गाँउ विकास योजना (आ.व.२०७६/०७७ - २०८०/०८१)*

प्रकाशक :	*रामप्रसादराई गाउँपालिका, भोजपुर*
संरक्षक :	
संयोजन :	
प्राविधिक सहयोग :	
	न्यू प्लानेट इन्जिनियरिङ प्रा.ली., नयाबानेश्वर, काठमाडौं
संस्करण :	
लेआउट/डिजाइन :	
प्रकाशित प्रति :	

आवधिक गाउँ विकास योजना (*आ.व.२०७७/०७८ - २०८१/०८२*)

परिच्छेद १ : परिचय

१.१ भूमिका

नेपालमा योजनाबद्ध विकास शुरु भएको पनि छ दशक नाघिसकेको छ जुन अहिले राष्ट्रिय स्तरमा पन्ध्रौं योजना तर्जुमा भई कार्यान्वयनमा आउने अवस्थामा पुगेको छ । योजनाबद्ध विकास प्रक्रियाको अवलम्वन गर्नाले मात्र व्यवस्थित, जनकेन्द्रित, दिगो, प्रभावकारी र सन्तुलित विकासले मूर्त रुप पाउने विषयमा द्विविधा छैन । विकासले समेट्नुपर्ने विभिन्न क्षेत्रहरु सामाजिक, आर्थिक, साँस्कृतिक विकासमा अपेक्षित उपलब्धि हासिल गर्न समयवद्ध र नतिजा लक्षित योजनाको आवश्यकता पर्दछ। नेपाल संघिय गणतान्त्रीक प्रणालीमा प्रवेश गरि सकेको अवस्थामा तीन तहको सरकारको अवधारणा अनुरुप स्थानीय सरकार सञ्चालनको लागि संविधान प्रदत्त अधिकारको प्रयोग र कार्यान्वयन गर्न स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ जारी भई उक्त ऐनमा स्थानीय सरकारहरुले आफ्नो आवधिक, बार्षिक तथा रणनीतिक योजनाहरु बनाई लागू गर्दै जानुपर्ने प्रावधानको व्यवस्था गरेको छ ।

यसै पृष्ठभूमिमा रामप्रसादराई गाउँपालिकाले आफ्नो भौगोलिक क्षेत्र भित्रको पूर्बाधार, आर्थिक, सामाजिक, वातावरणीय तथा संस्थागत विकास गर्ने धेयले यो आवधिक रणनीतिक विकास योजना तर्जुमा गरेको हो जस अनुसार योजनामा आन्तरिक तथा वाह्य लगानी समेतलाई समेट्ने तथा आकर्षित गर्ने नीति गाउँपालिकाले लिएको छ । नेपाल संघिय गणतान्त्रीक संरचनामा प्रवेश भइसकेको अवस्थामा संघ, प्रदेशको नीति योजना तथा कार्यक्रमसँग समेत सम्बन्ध राख्दै तत तत सरकारबाट लिइएका विकासका नवीनतम् अवधारणा (लैङ्गिक समता एवं समाजिक समावेशीकरण, वालमैत्री स्थानीय शासन, वातावरणमैत्री स्थानीय शासन, विपद् व्यवस्थापन समेत) लाई मूर्तरुप दिन पनि यस्ता योजनाको आवश्यकता रहेको छ । गाउँको व्यवस्थित विकासको यस अभ्यासले एकीकृत विकास प्रयासको प्रबर्द्धन भई विकासप्रति गाउँवासीको बढ्दो जनआकांक्षा पुरा गर्न योगदान पुग्ने विश्वास लिइएको छ । यस योजनाबाट राज्यका समसामयिक नीतिहरुलाई समेत समायोजना गर्दै स्थानीय सरकारको नीतिलाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न, संस्थागत विकास गर्न, भौगोलिक समानताको प्रबर्द्धन गर्न तथा गाउँको समग्र विकासका लागि वित्तीय श्रोत साधन र मानव श्रोतको समुचित परिचालन गर्न सहयोग पुग्ने विश्वास यस गाउँपालिकाले लिएको छ ।

१.२ आवधिक गाउँ विकास योजनाको औचित्य

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले स्थानीय सरकारबाट विभिन्न विषयक्षेत्रमा कार्य गर्न काम, कर्तव्य र अधिकारको प्रावधान गरेको छ । विकासका विविध क्षेत्रमा योजनाबद्ध ढंगले गाउँको विकास गर्ने सन्दर्भमा सम्बन्धित सरोकारवालाहरुसँग समन्वय गर्ने र गाउँमा विकास योजना तर्जुमा गर्ने, सञ्चालन गर्ने, अनुगमन र मुल्याङ्कन गर्ने समेत जिम्मेवारी गाउँपालिका वा स्थानीय सरकारलाई तोकेको छ। स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ मा योजना तथा कार्यान्वयनमा भएका कानुनी प्रावधानहरु देहाय वमोजिम उल्लेख गरिएको छ ।

दफा २४: योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने : (१) गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले आफ्नो अधिकारक्षेत्रभित्रका विषयमा स्थानीयस्तरको विकासका लागि आवधिक, वार्षिक, रणनीतिक विषय क्षेत्रगत मध्यकालिन तथा दिर्घकालिन विकास योजना बनाई लागु गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम योजना बनाउँदा नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको नीति, लक्ष्य, उद्देश्य, समयसिमा र प्रक्रियासँग अनुकुल हुने गरी सुशासन, वातावरण, बालमैत्री, जलवायु परिवर्तन अनुकुलन, विपद व्यवस्थापन लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरण जस्ता अन्तरसम्बन्धित विषयलाई ध्यान दिनु पर्नेछ ।

(३) गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले उपदफा (१) वमोजिमको योजना बनाउँदा देहायका बिषयलाई प्राथमिकता दिनुपर्नेछ :

(क) आर्थिक विकास तथा गरिबी निवारणमा प्रत्यक्ष योगदान पुग्ने,

(ख) उत्पादनमूलक तथा छिटो प्रतिफल प्राप्त गर्न सकिने,

(ग) जनताको जीवनस्तर, आम्दानी र रोजगार बढ्ने,

(घ) स्थानीय बासिन्दाहरुको सहभागिता जुट्ने, स्वयं सेवा परिचालन गर्न सकिने तथा लागत कम लाग्ने,

(ङ) स्थानिय स्रोत, साधन र सीपको अधिकतम प्रयोग हुने,

(च) महिला, बालबालिका तथा पिछडिएका वर्ग, क्षेत्र र समुदायलाई प्रत्यक्ष लाभ पुग्ने,

(छ) लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण अभिवृद्धि हुने,

(ज) दीगो विकास, वातावरणीय संरक्षण तथा सम्बर्द्धन गर्न सघाउ पु-याउने,

(झ) भाषिक विकास, वातावरणीय संरक्षण तथा सम्बर्द्धन गर्न सघाउ पु-याउने,

(४) गाउFपालिका तथा नगरपालिकाले उपदफा (१) बमोजिम योजना बनाउFदा मध्यम तथा दीर्घकालीन प्रकृतिका आयोजनाहरुको सूची समेत तयार गर्नु पर्नेछ ।

(५) गाउFपालिका तथा नगरपालिकाले योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्दा स्थानीय बुद्धिजीवि, बिषय विज्ञ, अनुभवी, पेशाविद्, सीमान्तकृत तथा लोपोन्मुख समुदाय, महिला, बालवालिका, दलित, युवा, अल्पसंख्यक, अपा·ता भएका व्यक्ति, जेष्ठ नागरिक लगायतका सरोकारवालाहरुको अधिकतम सहभागितामा गर्नु पर्नेछ ।

(६) गाउFपालिका तथा नगरपालिकाले योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्दा योजनाको सम्भाव्यता अध्ययनको आधारमा स्रोत साधनको पूर्वानुमान, आयोजनाको प्राथमिकीकरण, योजना कार्यन्वयन तालिका र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजना समेत तयार गर्नु पर्नेछ ।

(७) नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारले विशेष कार्यक्रमका लागि अनुदान प्रदान गरी सो कार्यान्वयन गर्ने प्रक्रिया निर्धारण गरेकोमा गाउँपालिकाले सोही प्रक्रिया बमोजिम सो कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ ।

(८) गाउFपालिका तथा नगरपालिकाले नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारसँग संयुक्त लगानी वा सार्वजानिक निजी साझेदारीमा कुनै योजना संचालन तथा व्यवस्थापन गर्न सक्नेछ ।

(९) गाउFपालिका तथा नगरपालिकाले सङ्घीय र प्रदेशस्तरको आयोजना कार्यान्वयनमा समन्वय, सहजीकरण र सहयोग गर्नु पर्नेछ ।

(१०) गाउFपालिका तथा नगरपालिकाले स्थानीयस्तरका विकास आयोजनाको आवश्यक अध्ययन, अनुसन्धान तथा प्रभाव मूल्यांकनको कार्य गर्न सक्नेछ ।

यीनै सन्दर्भ, कानुनी प्रावधान तथा रामप्रसादराई गाउँपालिकाको समग्र योजनाबद्ध विकासका लागि रामप्रसादराई गाउँपालिकाको नेतृत्व र सरोकारवालाहरुको सहभागितामा प्रस्तुत आवधिक गाँउ विकास योजना *आ.व. २०७७/०७८ - २०८१/०८२* सम्मको तर्जुमा गरी गाउँसभाबाट पारित गरिएको छ ।

१.३ उद्देश्यहरु

१) **मुख्य उद्देश्य :** रामप्रसादराई गाउँपालिकाको समग्र विकास कार्यलाई सन्तुलित, सहभागितामुलक, समावेशी एवं नतिजामुखी बनाउन मार्गदर्शन प्रदान गर्नु यस आवधिक विकास योजनाको मुख्य उद्देश्य रहेको छ ।

२) **विशिष्ट उद्देश्यहरु :**

क) तथ्याङ्क तथा सूचनामा आधारित भई गाउँपालिका क्षेत्रका समस्या, सम्भावना एवं अवसरहरु पहिचान गर्नु,

ख) सरोकारवालाहरुको सहभागितामा गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोंच, निर्देशक सिद्धान्तहरु, लक्ष्य तथा उद्देश्य निर्धारण गर्नु,

ग) गाउँको समग्र विकासका लागि नतिजामा आधारित विषयगत योजना (उद्देश्य, प्रतिफल, आयोजना/कार्यक्रम) र त्यसका लागि चाहिने वित्तीय स्रोतहरुको प्रक्षेपण गर्नु,

घ) आवधिक रणनीतिक विकास योजना कार्यान्वयनका लागि जिम्मेवारी तथा अनुगमनको खाका निर्धारण गर्नु,

ङ) योजना कार्यान्वयनका लागि विषयगत रणनीति एवं कार्यनीतिहरु निर्धारण गर्नु, रहेका छन् ।

१.४ आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमाका विधि एवं तौरतरिकाहरु

माथि उल्लेखित उद्देश्यहरु हासिल गर्न निम्न अनुसारका विधि, तौरतरिका एवं प्रक्रियाहरु अवलम्बन गरिएको छ :

१. रामप्रसादराई गाउँपालिकाको विकासका लागि हालको निर्वाचित जनप्रतिनिधिको कार्यकाल पाँच बर्षलाई मध्यनजर राखी पाँचै बर्षको विकास योजना तथा कार्यक्रमहरुको रुपरेखा सम्बोधन हुने गरी थप दुई बर्ष अवधिको आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमा गरिएको छ ।

२. गाउँपालिकाको आवधिक गाउँ विकास योजनालाई संघिय सरकार तथा प्रदेश सरकारले तर्जुमा गर्दै गरेको आवधिक योजना तथा दिगो विकास लक्ष्य (Sustainable Development Goal) को सूचकलाई समेत तालमेल गराउन अधिकतम प्रयास गरिएको छ ।

३. यस आवधिक गाउँ विकास योजनालाई सहमतिको दस्तावेज बनाई सवैको स्वामित्व स्थापना गर्न यथासम्भव सवै सरोकारवालाहरुलाई सहभागी गराइएको छ ।

४. योजना तर्जुमाका प्रक्रियामा सवै सहभागीहरुलाई स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा उल्लेख भए बमोजिम पाँचवटा विषयगत समितिमा विभाजन गरी सहभागिता गराइएको छ । विषयगत समितिमा निर्धारण गरिएका विषयवस्तु पूर्ण सभामा प्रस्तुति, अन्तर्क्रिया एवं पृष्ठपोषण समावेश गरी अनुमोदन गरिएको छ ।

५. आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमा गर्न अति आवश्यक तथ्याङ्कको अपरिहार्यतालाई विचार गरी यस ज्वालामुखी गाउँपालिकामा घरधुरी सर्भेक्षणको माध्यमबाट तयार गरिएको पारीवारिक लगत र गाउँपालिका भित्र रहेको विविध संस्था तथा प्राकृतिक र मानव निर्मीत पूर्बाधारको तथ्याङ्कको आधारमा योजनाको लक्ष निर्धारण गरिएको छ ।

६. अपुग तथ्याङ्कहरुको सवालमा संघीय तथा प्रदेशस्तरको अध्ययन तथा अनुसन्धानका प्रतिवेदनहरुलाई आधार मानिएको छ ।

प्रस्तुत रामप्रसादराई गाउँपालिकाको प्रथम आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमामा विभिन्न तह र चरणमा समावेशी सहभागिता, गाउँ कार्यपालिकाका पदाधिकारीहरुको सक्रिय सहभागिता, सवै राजनीतिक दलको मार्गदर्शन र सहमति, विषयगत निकायहरुको विशेषज्ञता तथा गैरसरकारी संस्था एवं नागरिक समाजको सहकार्यमा तयार गरिएको छ ।

यसले गाउँको विकासका लागि रणनीतिक दस्तावेजका रुपमा कार्य गर्ने भएको हुनाले यसको सफल कार्यान्वयनबाट गाउँको आर्थिक सामाजिक विकासका सूचकहरुमा व्यापक सुधार आउने विश्वास यस प्रक्रियामा सहभागी सवै पक्षको रहेको छ ।

१.५ सीमाहरु

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा रहेका प्रावधान अनुरुप स्थानीय सरकारहरुले आफ्नो क्षेत्रको अल्पकालिन तथा दिर्घकालिन रणनीतिक योजना तर्जुमा गर्न शुरु भए अनुरुप यस गाउँपालिकाले पनि आफ्नो क्षेत्रको आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमा गरेको छ । यो आवधिक गाउँ विकास योजना गाउँपालिकाको निर्णयानुसार आगामी पाँच वर्षका लागि तर्जुमा गरिएको छ । जस अनुसार योजनाको आधार वर्ष आ.व.२०७५/०७६ र लक्षित वर्ष आव २०८०/०८१ लाई निर्धारण गरिएको छ । तथापि, योजना तर्जुमाका सिलसिलामा आवश्यक पर्ने द्वितीय स्रोतका (Secondary Source) तथ्याङ्कहरु अघिल्लो आर्थिक वर्षको पूर्ण तथ्यांक हुने भएकाले त्यसैलाई विश्लेषणको आधारका रुपमा लिइएको छ । कतिपय अवस्थामा विगत वर्षका तथ्याङ्कहरुलाई प्रवृत्तिका रुपमा विश्लेषण गरी सोको आधारमा आ.व. २०७४/७५ लाई नै आधार वर्षको रुपमा तय गरिएको छ । यसै बर्षमा (२०७५) घरधुरी सर्भेक्षण मार्फत प्राप्त खण्डीकृत तथा समावेशीकरण झल्काउने सूचनाहरुलाई यो योजना तर्जुमा गर्ने प्रक्रियामा आधार लिइएको थियो । त्यसका अलावा अन्य विविध जिल्ला स्तरीय सूचनाहरुलाई गाउँपालिका तहमा विश्लेषण गरी सोही अनुसार योजना तर्जुमा गरिएको छ ।

यसैगरी लक्ष्य तथा उद्देश्य निर्धारण गर्न आवश्यक कतिपय सूचकहरु गाउँपालिका स्तरका लागि उपलब्ध नभएको हुनाले परोक्ष (Proxy) सूचकहरुलाई प्रयोग गरिएका छन् ।

परिच्छेद २ : रामप्रसादराई गाउँपालिकाको विकासका समस्या तथा सम्भावनाहरु

२.१ परिचय

रामप्रसादराई गाउँपालिका प्रदेश नं १ अन्तर्गत भोजपुर जिल्लाको ९ वटा स्थानीय तहहरुमध्यको एक हो । यो गाउँपालिका जिल्लाको दक्षिणपश्चिम भुभागमा अवस्थित रहेको छ । यस स्थानीय तहको नामाकरण बि.स. २००७ सालका प्रजातान्त्रिक योद्धा रामप्रसाद राईको नामबाट गरिएको छ । भोजपुर नगरपालिकादेखि दक्षिण, पोवादुङ्मा गाउँपालिकादेखि पश्चिम, हतुवागढी र आमचोक गाउँपालिकादेखि उत्तर र खोटाङ जिल्लादेखि पुर्वमा अवस्थित यस गाउँपालिका १५६.२५ वर्ग कि.मि.क्षेत्रफलमा फैलिएको छ ।

यस गाउँपालिका जिल्लाको सदरमुकामसँग जोडिए पनि समग्र पूर्वाधारको दृष्टिकोणबाट अझै थुप्रै कार्यहरु गर्न बाँकी नै देखिन्छ । जस्तै सडक ट्र्याक खोल्ने र केही सडकहरुको स्तरोन्नति कार्य क्रमिक रुपमा हुँदै गाएतापनि कुनै पनि सडकको ग्राभेलिङ तथा कालपत्रे हुन सकेको छैन ।

अन्य स्थानीय तहका जस्तै रामप्रसाद गाउँपालिकाको पनि विकासका विशिष्ट अवसर तथा चुनौतिहरु सँगै रहेका छन् । यो गाउँपालिकाका विभिन्न स्थानमा खोलानाला, प्राकृतिक श्रोत र रमणीय भूभाग रहेको छ । यस गापामा रहेको सिक्तेल, आरी, वेहर, छाप्ना जस्ता खोलाहरुबाट साना जलविधृत आयोजनाहरु निर्माण गरी बत्ति, अन्न मिल, साना सिंचाइ जस्ता आवश्यक्ताहरु परीपुर्ती गर्न सक्ने संभावना देखिन्छ । यो गाउँपालिका प्राकृतिक दृष्टिकोणबाट रमणीय हुनुका साथसाथै खाद्यान्न बाली, नगदे वाली, फलफुल, तरकारी, जडिबुटी आदी उत्पादनमा उच्च सम्भाव्यता बोकेको छ । कृषि उत्पादनमा धान, मकै, गहृ, कोदो, नगदे बालीमा : आलु, अलैची, वेसार, तोरी, तोर, सर्स्यूँ, सूर्ती, उखु, बदाम, प्याज रहेका छन्। फलफृल खेतीमा सृन्तला, एभोकाडो, ड्रयागन फ्रुट, ओखर, जुनार, कागती, नासपाती, केरा, लिच्ची, आँप, रुख कटहर, भूइँ कटहर, अनार, स्याउ, भूइँ स्याउ, हलुवावेद, तरुल, सखरखण्डा, किवी, आदि उत्पादन हुने गरेको पाइयो । यद्यपी उल्लेखित खेतीहरु सिंचाइको अभावले व्यवसायिक रुपमा अगाडि बढ्न सकेको देखिएन । त्यस्तै गरी यहाँ उत्पादन हुने तरकारी तथा फलफुललाई प्रांगारिक प्रविधिबाट उत्पादन गरी प्रांगारिक तरकारी उत्पादन गर्ने गाउँको रुपमा परिचय दिन सकिन्छ, जसबाट गाउँपालिकालाई कृषि पर्यटनको लागि पनि विकास गर्न सकिन्छ । यसगाउँपालिका भएर वहने सिक्तेल, आरी, वेहर, छाप्ना जस्ता साना तिना खोलाको पानीलाई लिफ्टीङ प्रविधि अपनाई तरकारी तथा फलफुल खेतीमा प्रयोग गर्न सकिएमा त्यसले विकासमा थप टेवा दिन सक्ने देखिन्छ । वनसम्पदा तथा जडिबुटी उत्पादनका दृष्टिकोणले चिराइतो, पाखानभेत, सतुवा, जेठो ओखती, रुद्राक्ष, वोधिचित्त, पाषणभेद (पाखनभेद) आदि पाइन्छ । यस्ता बहुमुल्य जडिबुटीहरुको उचित व्यवस्थापन र प्रवर्द्धन गर्न सकिएको खण्डमा स्थानीय समुदायको जिविकोपार्जनमा टेवा पुग्न सक्ने संभावना देखिन्छ । जनजाति समुदायको बाहृल्यता रहेको यो गाउँपालिकामा जनसांख्यिक हिसाबले किराँतीहरु बढी रहको पाइन्छ । जनजाति समुदायको पहिचानसँग जोडिएको विभिन्न नृत्यहरु जस्तै किराँतीको साकेला, मगरको हुर्रा तथा तामाङको सेलो जस्ता नृत्यहरु लगायत अन्य पर्वहरु यस पालिकाको साँस्कृतिक मौलिकता हो ।

यस पालिकामा रहेका धार्मिक सांस्कृतिक महत्वका स्थलहरु: पखुवादेवि थान, नागछागा, चृलाचृली गुफा, वेहोरोश्वर धाम, भट्टराइ कुल प्रतिष्ठान (भुल्के) हरुले सयौं बर्षको इतिहाँस बोकेको छ जुन आफैमा गौरव गर्न लायकको छ । ऐतिहासिक महत्वका स्थलहरु पाप्माखाम गढी, सुच्चा गुफा पनि यसै पालिकामा रहेको छ । यी स्थानहरुमा व्यवस्थित पूर्वाधारको विकास गर्न सकिएमा यस क्षेत्रमा बसोवास गर्ने नागरिकले उल्लेखनीय रुपमा रोजगारी पाउने सम्भावना देखिन्छ । गाउँपालिकाको विभिन्न वस्ती टोलहरुमा होमस्टे तथा डाँडाहरुमा छोटो पदयात्रा गराउन सकिने प्रचुर सम्भावना रहेको छ । जसबाट गाउँबासीको जीवनस्तर उकास्न महत्वपूर्ण टेवा पुग्ने देखिन्छ

२.२ विगतका योजनाको पुनरावलोकन एवं समीक्षा, स्थानीय विकासका सवल तथा सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरु

नेपाल संघीय गणतान्त्रिक प्रणालीमा परिणत भए पश्चात बनेको स्थानीय तहबाट (जसलाई स्थानीय सरकार पनि भनिन्छ) हालसम्म उल्लेखनीय रुपमा कार्यक्रम तथा योजना तर्जुमा गर्न नसकेतापनि विगतकै संरचनाबाट भएका विविध विकास कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिदै स्थानीय सरकारको सेवालाई अझ विस्तृत र नतिजामूखि बनाउने कार्यमा

क्रियासिल रहेको छ । नयाँ संरचना अनुसार निर्वाचन भएर दुइ बर्षको कार्यकाल समाप्त भइसकेता पनि कतिपय कार्यहरु संघीय सरकारबाट पुरा हुनुपर्ने सो नभएबाट आशातित उपलब्धीहरु अझै हासिल गर्न सकिराखेको अवस्था देखिदैन । तथापि स्थानीय सरकारको भावना र लक्ष्य अनुसार यस रामप्रसादराई गाउँपालिकाले आफ्नो कार्यलाई निरन्तरता दिइरहेको र लक्ष्य पुरा गर्न क्रियाशिल रहेको छ । तुलनात्मक रुपमा जिल्लाको सुगम भूभागमा अवस्थीत गाउँपालिकामा समेत प्रयाप्त कर्मचारी र आवश्यक पूर्वाधारहरु पुगेको छैन् । गाउँपालिकाको स्थायी केन्द्र तोकी भवन निर्माण गर्न नसक्दा यहाँको विकासमा लिनुपर्ने जति गति लिएको देखिदैन् फलस्वरुप गाउँपालिकालाई व्यवस्थित गरी स्थानीय सरकारबाट आकर्षण गर्नुपर्ने नीजिक्षेत्रको लगानी तथा गैसस क्षेत्रको विकास कार्यक्रमबाट अपेक्षित फाइदा लिन सकिरहेको अवस्था छैन् ।

यस गाउँपालिका र साविकका गाविसका पदाधिकारीहरुको अनुभव सुन्दा योजना तर्जुमाका साथै कार्यान्वयनका क्रममा उपभोक्ता समितिको प्रभावकारितामा अभिबृद्धि गर्न अझै थप क्षमता विकासका कार्य गर्नुपर्ने आवश्यकता महशुस भएको छ । गाउँको विकासको लागि जिल्ला, प्रदेश र संघसँग आवद्ध सरकारी तथा गैह्र सरकारी निकायहरुसँगको आपसी समन्वयमा अझै व्यवस्थित गर्नुपर्ने टड्कारो आवश्यकता रहेको छ। योजना अनुगमन तथा मूल्यांकन कार्यलाई नतिजामा आधारित बनाई अगाडि बढ्नुपर्ने आवश्यक छ । गाउँपालिकाको कार्यप्रणाली, संगठन, संरचना तथा कार्यकुशलतामा व्यापक सुधार नगर्दासम्म र संघिय सरकारबाट आउनुपर्ने कर्मचारी तथा आवश्यक नीति नियम, स्रोत साधन उपलब्ध नहुँदा सम्म गाउँपालिकाको विकासले तत्काल गति लिन सक्ने अवस्था देखिदैन ।

नयाँ संरचनामा रुपान्तरित भएको स्थानीय सरकारको क्षमतासँग तत्काल पुनरावलोकन एवं समीक्षा गर्ने बिषयवस्तु भने रहेको छैन । स्थानीय सरकारको स्थापना भएपश्चात स्थानीय सरकारको रुपमा गरिनुपर्ने कार्यहरु भर्खरमात्र शुरु भएका छन् । जसमा यो आवधिक विकास योजना तर्जुमा पनि एक महत्वपूर्ण बिषय हो । यो योजना तर्जुमा गर्दा औल्याइएका विकासका सवल पक्ष र सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरुलाई तलको विश्लेषणमा क्रमिक रुपमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

२.३ विगतका प्रयास तथा उपलब्धिहरु

नयाँ संरचना अनुसार हालसम्म स्थानीय, प्रदेश वा संघीय सरकारबाट कुनै अध्ययन अनुसन्धान गरी सो अनुसारको सूचकहरु स्थानीय सरकारको तहमा प्रकासित गरेको पाइँदैन । गाउँपालिकाले सञ्चालन गरेको घरधुरी सर्भेक्षण र राष्ट्रिय योजना आयोग तथा संयुक्त राष्ट्संघीय विकास कार्यक्रमबाट प्रकासित विभिन्न अध्ययन अनुसन्धानबाट प्राप्त विकासका सूचक तथा तथ्यांकहरुको आधारमा गाउँपालिका स्तरको तुलनात्मक स्थिति विवरण प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २.१: गाउँपालिका स्तरका सूचकहरुलाई राष्ट्रिय, प्रदेश र जिल्ला अवस्थासँगको सूचकसँग गरिएको तुलनात्मक स्थिति

सूचक विवरण	राष्ट्रिय (औषत)	प्रदेश १ (औषत)	जिल्ला भोजपुर (औषत)	गाउँपालिका (औषत)
मुख्य मुख्य विकास सूचकांक (नेपाल मानव विकास प्रतिवेदन २०१४)				
क) मानव विकास सूचकांक	०.४९०		०.४९	०.४९
ख) प्रतिव्यक्ति औसत आय (यू.यस. डलरमा)	११६०		९९९	
ग) साक्षरता प्रतिशत	६५.९		६९.३	६८.६
ङ) मानव गरिवी सूचकांक प्रतिशतमा	३१.१२		३३.०१	
च) ५ बर्ष मुनिका कुपोषित वालवालिकाको प्रतिशत	४०.५०		४५.५	
जनसंख्या (२०६८ को जनगणना)				
कुल जनसङ्ख्या	२६४९४५०४			१८८८८
परिवार संख्या (घरधुरी)	५४२७३०२			

सूचक विवरण	राष्ट्रिय (औषत)	प्रदेश १ (औषत)	जिल्ला भोजपुर (औषत)	गाउँपालिका (औषत)
जनघनत्व (प्रति वर्ग कि.मि. सरदर)	१८०			
परिवारको आकार (सदस्य)	४.८			
कृषि विकास				
खाद्यान्नवालीले ढाकेको क्षेत्रफल (हे.)				
नगदेवालीले ढाकेको क्षेत्रफल (हे.)				
फलफूलवालीले ढाकेको क्षेत्रफल (हे.)				
तरकारी वाली उत्पादन (मे.ट.)				
खाद्यान्नवालीको सरदर उत्पादकत्व (मे.ट/हे.)				
नगदेवालीको सरदर उत्पादकत्व (मे.ट/हे.)				
तरकारी उत्पादकत्व (मे.ट/हे.)				
शिक्षा (पार्श्वचित्रमा स्पष्ट नभएको, पेज ४६)?				
क्याम्पस संख्या		१९५		०
उच्च माध्यमिक विद्यालय संख्या				३
माध्यमिक विद्यालय संख्या				४
आधारभुत विद्यालय (संस्थागत समेत) संख्या				२७
वालविकास केन्द्र संख्या				२९
सामुदायिक अध्ययन केन्द्र				२
गुम्बा विद्यालय संख्या				०
प्राविधिक शिक्षालय संख्या (Annex Program)		५०		२
साक्षरता प्रतिशत - सरदर • पुरुष • महिला	७५.१४ ५७.३९		७८.३९ ६१.३८	७२.५३ ६४.४६
स्वास्थ सुविधा				
औषत आयू		७०.७		
कोरामृत्यु दर (प्रतिहजार)				
शिशुमृत्यु दर (प्रतिहजार)		३१		
मातृमृत्यु दर (प्रतिलाख) - प्रदेश १ (२०६८)				
अस्पताल प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र				०
स्वास्थ्य चौकी				७
आधारभूत स्वास्थ केन्द्र				१
प्रसुति केन्द्र संख्या				५
आयुर्वेद प्रा.स्वा.केन्द्र तथा औषधालय				१

सूचक विवरण	राष्ट्रिय (औषत)	प्रदेश १ (औषत)	जिल्ला भोजपुर (औषत)	गाउँपालिका (औषत)
निजी अस्पताल/नर्सिङ्ग होम				०
मोटरबाटो (स्पष्ट छैन पेज ६६)				
कालोपत्रे (कि.मि.)				०
ग्राभेल तथा मध्यम स्तर (कि.मि.)				७
कच्ची/मौसमी (कि.मि.)				
धुले तथा घोडेटो बाटो (कि.मि.)				
पक्की पुल (गोटा)				२ (निर्माणाधिन)
झोलुङ्गे पुल (गोटा)				
टेलिफोन				
टेलिफोन लाईन (PSTN) पुगेको वडा संख्या				०
मोवाईल टेलिफोनको पहुंच पुगेका वडाहरु				८
विद्युत सेवा पुगेका परिवार संख्या				१२२१
सौर्य ऊर्जा प्रयोग गर्ने परिवार संख्या				१५८
वायोग्याँस संख्या				४
खानेपानी तथा सरसफाई				
• पाइपद्धारा खानेपानी उपलब्ध भई लाभान्वित जनसङ्ख्या % (घर कम्पाउण्डमा र सार्वजनिक) • शौचालय भएको जनसख्ंया प्रतिशत (९५) • खुला दिसामुक्त वडा संख्या				४२.४१, २७.३४ ९५ ८
सिंचाई				
सिंचाइ सुविधा पुगेको क्षेत्रफल (हेक्टर)				
आकाशे सिंचाई भएको क्षेत्रफल (हेक्टर)				
वन तथा वातावरण (वनले ढाकेको क्षेत्रफल हेक्टरमा)				
चरिचरन क्षेत्र (क्षेत्रफल-हेक्टरमा				
सामुदायिक वन (क्षेत्रफल-हेक्टरमा)				
कवुलियती वन (क्षेत्रफल-हेक्टरमा)				
निजी वन (क्षेत्रफल-हेक्टरमा)				
महिला प्रतिनिधित्व				
• उपभोक्ता समितिस्तरमा प्रतिशत (न्यूनतम्) ३३ • गाउँपालिकामा निर्वाचित महिला सदस्य संख्या (१७)				३३ १७

स्रोत : पालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६ (रामप्रसादराई गा.पा.) र राष्ट्रिय योजना आयोगबाट प्रकासित तथ्यांकहरु

तालिका २.२: गाउँपालिकामा संस्थागत स्रोत, क्षमता विकास तथा सुशासन अभिवृद्धिका क्षेत्रमा भएका उपलब्धिहरु

प्रमुख सूचकहरु	हाल सम्मको उपलब्धि (भएको वा नभएको, तोकिएको वा नतोकिएको)	सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरु	मुख्य चुनौतिहरु
सूचना अधिकारी	तोकिएको	* सवै शाखा तथा कार्यक्रमहरुले सूचना अधिकारीलाई आवश्यक सूचना उपलब्ध गराउनु पर्ने * सूचनाको बिस्तृत बिवरण समेत उपलब्ध गराउनु पर्ने * सूचना सत्य तथ्यमा आधारित, पुर्ण र स्पस्टहुनु पर्ने । सूचना अद्यावधिक हुनुपर्ने	* अद्यावधिक नहुनु * नियमित सूचना आदान प्रदानको नहुनु * कार्यभार बढी तथा सहयोगी नभएको अभिलेख व्यवस्थित नहुनु
गुनासो व्यवस्थापन	तोकिएको	गुनासोको लगबुक तथा गुनासोपेटिका राखी नियमित खोलिनु पर्ने र प्राप्त सूचनालाई समयमा सुनुवाई गरिनु पर्ने	समय सन्दर्भ अनुसार गुनासोको पहिचान तथा निदान नहुनु
सार्वजनिक परीक्षण	अभ्यास रहेको	* तोकिएको मापदण्ड अनुसार गरिनु पर्ने प्रयाप्त सूचना सम्प्रेषण गरिनुपर्ने	प्राय योजनामा सूचना पाटीको ब्यवस्था नहुनु
सार्वजनिक सुनुवाई	चौमासिक रुपमा हुने गरेको	Exit pole, citizen report card को प्रयोग हुनु पर्ने	मानव संसाधन तथा बजेटको अपर्याप्तता
सामाजिक परीक्षण	सोचाइ रहेको तर कार्यान्वयनमा नआएको	निर्देशिका तयार गरी सबैमा लागु गरिनु पर्ने	जनशक्तिको ब्यवस्थापन तथा परिचालन
नागरिक वडा पत्र र अद्यावधिक	भएको	अद्यावधिक गर्नुपर्ने	आफ्नो भवन नहुनु र सुरक्षाको समस्या
परियोजना लगानी तालिका (PFM) तयारी	केही योजनामा मात्र थालनी गरिएको	सबैमा लागु गरिनु पर्ने	दक्ष जनशक्तिको कमी
खरिद योजना तयारी	नभएको	कार्यान्वयनमा प्रभावकारिता	जनशक्तिको अभाव
लक्षित वर्गमा बजेट विनियोजन स्थिति	बिनियोजन भएको	लक्षित बर्ग केन्द्रित कार्यक्रम प्रभावकारी रुपमा संचालन गर्नु पर्ने	प्रभावकारी कार्यक्रमको माग तथा संचालन नहुनु
लैंगिक उत्तरदायी बजेट निर्माण	नभएको	लैंगिक उत्तरदायी बजेट तर्जुमा गर्नुपर्ने	कमजोर क्षमता

प्रमुख सूचकहरु	हाल सम्मको उपलब्धि (भएको वा नभएको, तोकिएको वा नतोकिएको)	सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरु	मुख्य चुनौतिहरु
योजना तर्जुमा पूर्व बालभेला	प्रारम्भिक रुपमा सुरुवात भएको	बाल भेलाको माग अनुसार बजेट बिनियोजन गर्नुपर्ने	बजेट सिमित भएको
गाउँ यातायात गुरुयोजना	नभएको	बजेट तथा संस्थागत क्षमतामा वृद्धि गर्नु पर्ने	जनशक्तिको अभाव
विपद व्यवस्थापन (योजना, कोष)	प्रक्रियामा रहेको	गुरु योजना निर्माणका लागि समिति गठन गरि कार्यान्वयन गर्नु पर्ने	संचालन निर्देशिकालाई अध्यावधिक गरिनु पर्ने
अनुगमन समितिको सक्रियता	सक्रिय	* सूचकमा आधारित अनुगमन गर्नुपर्ने क्षमता अभिबृद्धि तथा नियमित गर्नुपर्ने	नियमितता नहुनु
योजना अनुगमन तथा सहजीकरण समिति गठन र सक्रियता	उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा गठन भएको	* क्षमता विकास गर्नुपर्ने सक्रियता बढाउनुपर्ने	प्रभावकारी कार्यान्वयनको अभाव
उपभोक्ता समितिमा समावेशीकरण	भएको	अर्थपूर्ण सहभागिता र प्रभावकारी बनाउनु पर्ने	टाठावाठाको वोलवाला
गाउँपालिकाको क्षमता – जिआइएस – लेखा सफ्टवेयर – Web-based Reporting – अन्य	नभएको छ छैन	* लेखा सफ्टवेयर संचालन क्षमता अभिबृद्धि गर्नु पर्ने । * थप विषयगत क्षेत्रमा तालिम दिनुपर्ने । प्रतिवेदन प्रणालीलाई व्यवस्थीत गरिनुपर्ने	* दक्ष जनशक्तिको कमी
कर्मचारी पूर्ति संख्या		अपुग संख्यामा पदपूर्ति गर्नुपर्ने, दोहोरो कार्यबोझ हटाउनु पर्ने	सरुवा भइरहने, समयमा पदपुर्ती नहुनु
वडा सचिव क्षमता – सहभागितामूलक योजना तर्जुमा – अनुगमन प्रभावकारिता – जवाफदेहिता अभिवृद्धि	न्युन क्षमता पूर्णरुपमा कार्यान्वयन गर्न नसकिएको	समसामयिक विषयमा नियमित क्षमता विकास तथा पुनर्ताजगी गरिनु पर्ने ।	* औजार उपकरणको कमी * दक्षजनशक्तिको कमी * अनुगमन नहुनु जवाफदेहिता अभिवृद्धि सम्वन्धी जनचेतनाको कमी
गाउँपालिका तथा वडा कार्यालय भवन	गाउँपालिका भवन (निर्माणको चरणमा रहेको)	सबै वडाको पक्की भवन बनाउनु पर्ने	बजेट व्यवस्थापन

प्रमुख सूचकहरु	हाल सम्मको उपलब्धि (भएको वा नभएको, तोकिएको वा नतोकिएको)	सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरु	मुख्य चुनौतिहरु
संख्या (कच्ची, पक्की)	वार्ड कार्यालय ६ वटा मध्ये ५ वटा रहेको		
वातावरणमैत्री स्थानीय शासन कार्यक्रम सञ्चालन	आंशिक रुपमा प्रारम्भ भएको	पूर्ण कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्ने	बजेटको कमी, विषयगत विज्ञताको कमी
वालमैत्री स्थानीय शासन	अभिमुखीकरण गर्न शुरु गरिएको	* सवै वडामा पुऱ्याउनु पर्ने वालमैत्री गाउँपालिका घोषणा गर्न पहल गर्नुपर्ने	* चेतनाको कमी * दक्ष जनशक्तिको कमी प्राथमिकतामा नपर्नु
खुला दिशामुक्त घोषणा	भएको	पूर्ण सरसफाइ पालिका बनाउने तर्फ उन्मुख हुनुपर्ने	जनचेतनाको कमी
छुवाछुत, भेदभाव मुक्त	सुधारोन्मुख रहेको	सचेतनामूलक अभियान सञ्चालन गर्नुपर्ने	परम्परागत संस्कृति
घरभित्रको धुवामुक्त पालिका	घोषणा नभएको कार्यक्रम सञ्चालन भैरहेको	वैकल्पिक ऊर्जा प्रबर्द्धनमा जोड दिनुपर्ने	जनचेतना, बजेट, पूर्वाधारको कमी
पूर्ण खोपयुक्त पालिका घोषणा	नभएको	अभियान सञ्चालन गर्नुपर्ने	खोपको उचित व्यवस्थापन
पूर्ण साक्षर पालिका	नभएको	पूर्ण साक्षर अभियान चलाउनु पर्ने, नियमित अनुगमन र व्यवस्थापन हुनुपर्ने	प्रभावकारीताको कमी
बजेटमा आन्तरिक स्रोतको हिस्सा	बढाउन प्रयासरत	गाउँपालिकाको राजश्वका स्रोत पहिचान र परिचालन गर्नुपर्ने	उचित पहल र परिचालनको कमी
सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्ने – जेष्ठ नागरिक – एकल महिला – वाल पोषण भत्ता – अशक्त – अपांगता		तथ्यांक नियमित अद्यावधिक गरिनु पर्ने	अनुगमन, मूल्यांकन तथा प्रतिवेदन कार्यान्वयन

२.४ गाउँपालिकाका समस्या तथा सवालहरुको विश्लेषण (अनुसूचि १)

यस गाउँपालिका जिल्ला सदरमुकामसँग जोडिएको र प्रजातान्त्रिक योद्धाहरुको जन्म थलोको रुपमा चिरपरिचित छ । सुन्दर यस गाउँपालिका विकासको प्रचुर सम्भावन भएको गाउँपालिका हो । यद्यपि विकासका विविध क्षेत्रहरु जस्तै सामाजिक, आर्थिक, पूर्वाधार, वनवातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन र संस्थागत विकाससम्बन्धमा केही समस्या तथा सवालहरु विद्यमान रहको देखिन्छ ।

सामाजिक विकासका पक्षहरु जस्तै शिक्षा, स्वास्थ, जोखिममा रहेका समुदायसँग सम्बन्धित निम्न सवालहरु उठान भएका छन् । गाउँपालिकाको प्रत्येक वडामा विद्यालय शिक्षाको व्यवस्था भएतापनि गरीबी, भौगोलिक विकटता, अभिभावकमा शैक्षिक चेतनाको कमी, आदिले गर्दा बालबालिकाको विद्यालयमा समान पहुँच एंव नियमित उपस्थित हुन सकेको छैन । फलस्वरुप बालबालिकाहरुले बिचैमा विद्यालय छाड्ने, बालविवाह हुने, बालश्रम न्यूनीकरणमा समस्या, विद्यालयमा विद्यार्थीको संख्या घट्ने आदि असरहरु परेको छ । साथै फितलो शिक्षा नीति, नियमित शैक्षिक अनुगमनको अभाव को कारणले शैक्षिक गुणस्तरीयता बढाउन सकिएको छैन। जसले गर्दा अभिभावक तथा विद्यार्थीहरुमा नैराश्यता बढेको छ भने रोजगारमुखी र व्यवहारिक शिक्षा नहुँदा अनुत्पादक जनशक्तिको वृद्धि हुने र श्रम रोजगारको लागि वैदेशिक पलायन हुनेको संख्यामा वृद्धि भएको छ । यसैगरी शिक्षक माग र आपूर्तिवीच सन्तुलन, विद्यालयको भौतिक सुधार, वालमैत्री शिक्षण व्यवस्थापन, पालिकास्तरीय शैक्षिक क्यालेण्डर निर्माण, आदि शिक्षासम्बन्धि अतिरिक्त शैक्षिक सवालहरु हुन । स्वास्थ शिक्षाको कमीले स्वास्थसम्बन्धि चेतनामा कमी, स्वास्थ पूर्वाधार एंव स्वास्थकर्मीको कमी, बालबालिकामा कुपोषण आदि जनस्वास्थका सवालहरु हुन् । जसको कारण धामिझाँक्रीमाथि बढ्दो विश्वासले विमारीको अकालमै मृत्यु हुने खतरा, वर्थिङ सेन्टर भएतापनि घरमै सुत्केरी गराउने अभ्यासले शिशु र आमा दुवैको जीवन जोखिममा पर्ने गरेको छ । पितृसतात्मक सोच, अशिक्षा एंव अन्धविश्वास आदिले गर्दा महिला सशक्तिकरण र सहभागितामा कमी, महिला हिंसा र महिलाप्रतिको सामाजिक विभेद बढ्दै जानु आदि लैगिंक समानता एंव महिला अधिकारका प्रमुख सवाल भएको देखिन्छ । परिणामतः सामाजिक विकासमा महिलाहरु पछि परेका छन् भने उच्च ओहदाको पदमा पनि पुग्न सकेका छैनन् । बालअधिकारका सम्बन्धमा बाल संरक्षण र बाल विकासका सवालहरु जस्तै पोषणको अभाव, वालमैत्री स्वास्थ कार्यालयको अभाव र सबै बालबालिकाको विद्यालयमा समान पहुँचको अभाव रहेको छ । फलस्वरुप सामान्य विमारी हुँदा पनि बालबालिकालाई उपचारको लागि टाढा लानु परेको छ भने विचैमा विद्यालय छोड्ने गरेको पाइएको छ । समाजमा विद्यमान परम्परागत मूल्यमान्यताका कारण आदिवासी जनजाति तथा दलितप्रतिको सामाजिक विभेद रहिरहने र वाह्य संस्कृतिको प्रभावले स्थानीय भाषा र पहिचान मेटिने खतरा रहेको देखिन्छ । अपांगता भएकाहरुको लागि विशेष कार्यक्रमको कमी, अपांगतामैत्री संरचनाको अभाव, सार्वजनिक सेवाहरुमा अपांगता भएकाहरुको पहुँचमा कमी आदि अपांगता सम्बन्धि सवालहरु हुन । ती सवालहरुको उचित सम्बोधन हुन नसक्दा अपांगता भएकाहरुले सशक्त र सम्मानित जीवन जीउन सकेका छैनन् । वृद्ध अवस्थामा देखा पर्ने शारीरिक, मानसिक एंव सामाजिक समस्याहरुको पहिचान नहुनु, जेष्ठ नागरिकहरुलाई सम्मानित जीवनको वातावरण तयार नहुनु, सामाजिक सुरक्षा भत्ताको सही सदुपयोग नहुनु आदि जेष्ठ नागरिकसँग सम्बन्धित सवालहरु हुन् ।

आर्थिक विकासको दृष्टिकोणबाट यसका क्षेत्रहरु जस्तै कृषि, उद्योग तथा पर्यटन विकासमा केही सवालहरुको उठान भएका छन । सिंचाईको अभाव, कृषि औजार तथा उपकरणमा कमी र उन्नत बिउविजन नहुँदा कृषि उत्पादनमा वृद्धि र व्यावसायिकरण गर्न सकिएको छैन । जसको कारण खाद्यान्न अप्रर्याप्तता, गुणस्तरीय खाद्यान्नको अभाव, बालबालिकाहरुमा कुपोषण, रोजगारको अभावले युवाहरुको वैदेशिक पलायन जस्ता असरहरु देखिएको छ । उन्नत जातको पशुको कमी, प्रयाप्त घाँस तथा चरण क्षेत्रको अभाव, उचित किसिमको खोर व्यवस्थापनको अभाव आदिको कारणले पशु उत्पादनलाई वृद्धि र व्यावसायिकरण गर्न सकिएको छैन । फलतः मासु, दुध, अण्डा उत्पादनमा कमी आएको छ भने समय समयमा देखा पर्ने पशुजन्य रोगव्याद आदिले नोक्सानी पुऱ्याएको छ । उद्योगको लागि चाहिने वस्तुहरुको पहिचान नहुनु, उद्यमशीलता अभिवृद्धि एंव उद्योग संचालनको लागि आवश्यक ज्ञान, सीप एंव

बजेटको अभावले स्थानीय तहमा रोजगार सृजना गर्न सकिएको छैन । साथै पर्यटनसम्बन्धि चेतनाको कमी, प्रचारप्रसारको अभाव र यातायात व्यवस्थित नहुँदा पर्यटन विकास हुन सकेको छैन ।

सडक निर्माण तथा स्तरोन्नति, पुलपुलेसाको निर्माण, खानेपानीको पहुँच तथा व्यवस्थापन भौतिक पूर्वाधारका पक्षहरु हुन् । सडकहरु गुणस्तरीय र मापदण्डअनुसारको नहुनु पुलपुलेसाको लागि राष्ट्रिय योजना नहुनु, पालिकाका आदि जनसंख्या स्वच्छ खानेपानीको पहुँचमा नहुनु आदि भौतिक पूर्वाधारसँग जोडिएका सवालहरु हुन् । यी सवालहरुको उचित सम्बोधन नहुँदा बाढी पहिरोको जोखिम लगायत नकारात्मक वातावरणीय प्रभाव जस्तै पानीको मुहान सुक्ने, मुहान वरपरका जीवजन्तुलाई पानीको अभाव हुने खतरा बढको छ ।

वनक्षेत्र घट्दै जानु, बाढी पहिरो बढ्दै जानु, पालिकास्तरमा विपद् तयारीका कार्यक्रम नहुनु आदि वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित सवालहरु हुन् । यी सवालहरु सम्बोधन नहुँदा जनधनको क्षति र वनजन्य पदार्थमा ह्रास आउने देखिन्छ ।

यसै गरी सेवा प्रदायक निकायहरुमा जवाफदेहिताको कमी, जनसमुदायमा सुशासनसम्बन्धि चेतनाको कमीले सुशासनको संस्थागत विकास हुन सकेको देखिँदैन । जसको कारणले पालिकाको समग्र विकासमा असर पर्ने देखिन्छ ।

२.५ गाउँ विकासका प्रमुख संभावना, अवसर, समस्या तथा चूनौतिहरु

भोजपुर जिल्लाको सदरमुकामसँग जोडिएको यस गाउँपालिकामा आर्थिक, सामाजिक साँस्कृतिक, मानविय विकास गर्ने थुप्रै अवसरहरु रहेको देख्न सकिन्छ । यद्यपी यहाँ विकासका यी विभिन्न क्षेत्रमा लगानीको अभाव तथा व्यवस्थित गर्ने सुझबुझ र क्षमताको कमिले अपेक्षाकृत फाइदा लिन सकिराखेको अवस्था भने छैन फलस्वरुप यस गाउँपालिकाबाट पनि अन्यत्र जस्तै युवा पलायन हुने दर बढ्दो क्रममा रहेको छ । यस गाउँपालिकामा कृषि (विशेष गरी तरकारी तथा फलफुल खेती) पशुपालन लगायत विभिन्न क्षेत्रको विकासबाट समेत मनग्य फाइदा लिन सक्ने अवसर हुँदा हुँदै पनि त्यसतर्फ युवाको आकर्षण नहुनु वा न्यून हुनु आफैमा चूनौतिको बिषयको रुपमा रहेको छ ।

रामप्रसादराई गाउँपालिकाको आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक तथा समग्र विकासबाट यसपालिकाका नागरीकले मात्र नभई छिमेकी पालिका तथा जिल्ला सदरमुकामका जनसमुदायले पनि फाइदा लिन सक्ने अपेक्षा राख्न सकिन्छ । आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमा गर्ने विभिन्न चरणहरुमा गाउँपालिकाको यीनै विकासका प्रमुख संभावना, अवसर, समस्या तथा चूनौतिहरुको वृहत रुपमा छलफल तथा विश्लेषण गरी आवधिक गाउँ विकास योजनालाई मुर्त रुप दिने कार्य भएको थियो । यसप्रकार गाउँपालिका क्षेत्रको समष्टिगत विकासमा देखिएका सम्भावनाहरु, चूनौतिहरु, अवसर र समस्याहरुको छलफल गरी आएका निचोडहरुको छोटकरीमा देहाय वमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

२.५.१ गाउँ विकासका प्रमुख सम्भावनाहरु

मध्यमस्तरका पहाड, टार र बेंसीले ढाकेको यस गाउँपालिकामा कृषि योग्य भुमि प्रसस्त मात्रामा भएकोले कृषि उत्पादन वृद्धिको प्रशस्त सम्भावना देखिन्छ । त्यसको अलवा पशुपालनमार्फत पशुजन्य उत्पादनको वृद्धि, सांस्कृतिक विविधताको संरक्षण तथा प्रवर्द्धन र ऐतिहासिक क्षेत्रको पहिचान एंव प्रवर्द्धन गरी पर्यटन विकास र स्थानीयस्तरमा उपलब्ध कच्चा पदार्थहरुको प्रयोग गरी साना तथा मझौला उद्योगको संचालन आदि गर्न सकिने प्रशस्त सम्भावना देखिन्छ । निर्माणाधिन सडकहरुको शिघ्र् स्तरोन्नति गर्न सकेमा कृषि, औद्योगिक र पर्यटन विकासमा टेवा पुगी समग्र गाउँपालिकाको विकासमा सहयोग पुग्ने देखिन्छ । यस गाउँपालिकामा देखिएका सम्भावनाहरुलाई देहाय वमोजिम विशिष्टिकरण गर्दै प्रस्तुत गरिएको छ ।

क. तरकारी, फलफूल तथा अन्य खेती

परम्परागत रुपमा रामप्रसादराई गाउँपालिकाको प्रमुख खेती धान, मकै, गहुँ र कोदो भएता पनि यसका अलवा तरकारी तथा फलफूल खेतीबाट पालिकाले प्रशस्त आम्दानी लिन सक्ने प्रचुर सम्भावना देखिन्छ। विविध किसिमका तरकारीहरु जस्तै आलु, वन्दा, काउली, रायो, वोडी, गोलभेडा, काँको, लौका, फर्सी, परवल, करेला, घिरौला, चिचिण्डो आदिको व्यावसायिक खेतीको सम्भावना देखिन्छ। यसैगरी मेवा, सुन्तला, एभोकाडो, ड्रयागन फ्रुट, ओखर, जुनार, कागती, नासपाती, केरा, लिच्ची, आँप, रुख कटहर, भूइँ कटहर, अनार, स्याउ, भूइँ स्याउ, हलुवावेद, तरुल, सखरखण्डा, किवी आदि फलफुलखेतीको पनि व्यावसायिक प्रवर्द्धन गर्न सकिने सम्भावना रहको छ। यस पालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६ अनुसार करिब १०३४५ रोपनीमा उल्लेखित किसिमका तरकारी खेती भएको र जसबाट ५८५७४८ के.जी. उत्पादन भएको देखिन्छ। यस्तै १३८४ रोपनीमा उल्लेखित प्रकारका फलफूल खेती भएको र जसबाट ७०३७३ के.जी. उत्पादन भएको देखिन्छ। यी तथ्यांकहरुले तरकारी तथा फलफूल खेतीको व्यावसायीकरणको सम्भावनालाई स्पष्ट पार्दछ। यसैगरी अन्य बालीहरु जस्तै दलहन (दाल, रहर, चना, सिमि, भटमास), तेलहन (तोरी, सर्स्यूँ, आलस, तिल, सुर्यमूखि), नगदे (अदुवा, वेसार, प्याज, लसुन, च्याउ), अलैची र चिराइतोबाट पनि प्रशस्त आम्दानीको सम्भावना देखिन्छ।

ख. पशुपालन

यस पालिकाको प्रशस्त वन क्षेत्र, खोलानाला, मैत्री हावपानीका कारण पशुपंक्षी पालनको प्रशस्त सम्भावना देखिन्छ। पालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६ अनुसार ६७५५० रोपनी क्षेत्रफल वनजंगलले ओगटेको देखिन्छ भने ४७५० रोपनी जल क्षेत्रले ओगटेको पाइन्छ। परम्परागत रुपमा पालिदै आएका पशु चौपायाहरु जस्तै भैंसी, गाई, भेडा, बाख्रा तथा वंगूर मध्ये गाई, बाख्रा तथा वंगूर पालनबाट पशुजन्य उत्पादनलाई व्यावसायीकरण गरी रोजगारी तथा आम्दानी बढाउन सकिने सम्भावना रहेको छ। यसको अलवा कुखुरा, हाँस, मौरी तथा माछा पालनको व्यावसायिकरणबाटसमेत रोजगार तथा आम्दानी बढ्न सकिने देखिन्छ। यी सम्भावनाहरुलाई वास्तविक उपलब्धिमा परिणत गर्नको लागि सडकको स्तरोन्नति, तालिम प्राप्त जनशक्तिको निर्माण, लगानीको उपलब्धता आदि हुनु पर्ने देखिन्छ।

ग. जडिवुटी

यस गाउँपालिकाका वन क्षेत्रमा विविध खालका बहुमूल्य जडिबुटीहरु जस्तै चिराइतो, सतुवा, जेठो ओखती, रुद्राक्ष, वोधिचित्त, पाषणभेद (पाखनभेद), खोटो, पाँचऔले, आदि रहेको पाईन्छ। यी जडिवुटीहरुको व्यावसायिक व्यवस्थापन जस्तै संरक्षण, प्रवर्द्धन, संकलन तथा प्रशोधनबाट मनग्य आम्दानी हुने सम्भावना देखिन्छ। जसको लागि आवश्यक नीतिगत व्यवस्था, तालिम प्राप्त जनशक्ति, सामुदायिक चेतना आदि भएमा जडिवुटी संरक्षण तथा प्रवर्द्धनमा सहयोग पुग्नु देखिन्छ।

घ. वैकिङ तथा सहकारी विकास

अनौपचारिक क्षेत्रबाट समुह, उपसमुह सञ्चालन भएतापनि बैंकिङ तथा अन्य वित्तिय संस्थाको भने यस पालिकामा ज्यादै न्यून विकास भएको देखिन्छ। पालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६ अनुसार पालिकाभर जम्मा एक एक वटा बैंक तथा सहकारी रहेको पाइएको छ। यसर्थ सहकारी तथा वैकिङ्ग क्षेत्रको विकास र विस्तार गरी गाउँपालिकाबासीलाई स्थानीय स्तरमानै यस्ता सेवा दिनुपर्ने अतिनै आवश्यकता रहेको छ। छरिएर रहेको पूँजीलाई सहकारी र वैकिङ्ग प्रणालीको माध्यमबाट एकीकृत गरी, लघु तथा घरेलु, उद्योगहरुमा परिचालन गर्न सकिने प्रशस्त संभावना रहेको छ। विभिन्न किसिमका आर्थिक तथा सामाजिक र पूर्वाधार विकास सम्बन्धी कार्यहरुको बृद्धि र विकासले वैकिङ्ग तथा सहकारी विकासको संभावनामा बृद्धि गरेकोछ। गाउँमा बढदै गएको यस्ता विकासको गतिविधिले वैकिङ तथा सहकारी विकासमा अभिबृद्धि हुने आशा लिन सकिन्छ।

घ. प्राविधिक जनशक्तिको विकास तथा परिचालन

अल्पकालिन तथा मध्यकालिन तालिमका माध्यमबाट गाउँका युवा जनशक्तिलाई थप ज्ञान र सिप दिलाउन सकिएमा यस गाउँपालिकामा आवश्यक पर्ने दक्ष जनशक्तिको परिपूर्ति भई गाउँको आर्थिक विकासमा थप योगदान पुग्ने देखिन्छ भने अर्को तर्फ यहाँबाट बाहीर जाने युवाले समेत उच्च ज्यालामा काम पाउन सक्नेछन् । यसबाट गाउँमा हुने आर्थिक कारोवारमा बृद्धि भई विभिन्न क्षेत्रसँग सम्बन्धित आर्थिक गतिविधिहरु बढने सम्भावना देखिन्छ । साथै कृषि, पशुपंक्षी पालन र पर्यटन विकासलाई व्यावसायिक र गुणात्मक बनाउन सकिनेछ ।

ङ. जलश्रोतको बहुक्षेत्रगत विकास

जलश्रोतको दृष्टिकोणबाट यस पालिकामा प्रशस्त सम्भावना देखिन्छ । पालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६ अनुसार यस पालिकामा ३२ वटा पानीको मुहान छ भने अन्य खोलाहरु सिक्तेल, आरी, वेहेरे, मकुवा, पिखुवा, कावा, चकुवा, छाप्ना, कटुञ्जे आदि यहि पालिका भएर बहन्छ । ती मुहान तथा खोलाहरुको खानेपानी तथा सिंचाईको लागि केही मात्रामा प्रयोग भएता पनि प्रविधि तथा दक्ष जनशक्तिको प्रयोगबाट ती श्रोतहरुको उच्चतम प्रयोग गर्न सकिन्छ । जस्तै पालिकाको सबै वडामा स्वच्छ खानेपानी पुऱ्याउने, सहज सिंचाइ नभएको ठाउँमा थोपा सिंचाई वा लिफ्टीङ प्रविधिमार्फत कृषि तथा फलफूल खेतीको गुणात्मक वृद्धि गर्ने, मत्स्य पालन, साना जलविद्युत आयोजना आदि गर्न सकिने सम्भावना रहको छ । यसरी ती जलश्रोतहरुको सदुपयोग गर्न सकेमा एकातिर रोजगारको वृद्धि हुनेछ भने अर्कोतर्फ पालिकाको आम्दानीमा वृद्धि हुनेछ । वाजस्ता साना तिना खोलाको पानीलाई अपनाई तरकारी तथा फलफुल खेतीमा प्रयोग गर्न सकिएमा त्यसले विकासमा थप टेवा दिन सक्ने देखिन्छ । तसर्थ यस तर्फ गाउँका जनशक्तिको बढी भन्दा बढी सहभागिता गराउन विविध किसिमका तालिम, क्षमता विकास, र पूर्वाधारको विकास गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

च. वन व्यवस्थापन मार्फत बहुआयामिक फाइदा

पालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६ अनुसार ६७५५० रोपनी क्षेत्रफल वनजंगलले ओगटेको छ भने ५५ वटा सामुदायिक वन रहेको देखिन्छ । पालिका तहमा आवश्यक नीति निर्माण तथा समुहहरुको क्षमता अभिवृद्धि गरी ती वन क्षेत्रको वैज्ञानिक र दिगो व्यवस्थापनबाट वहुआयामिक फाइदा लिन सक्ने देखिन्छ । जस्तै जलवायू परिवर्तन न्यूनीकरण र वातावरणीय संरक्षणमा सहयोग पुऱ्याउन सकिने, वनपरिधिभित्र चरिचरण क्षेत्रको व्यवस्थापन गरी पशुपालनमा टेवा पुऱ्याउने, जडिवुटीहरुको संरक्षण गर्ने तथा काष्ठ उद्योग संचालन गरी रोजगारको अवसर बढाउन सकिने सम्भावना रहेको छ ।

छ. पर्यटकीय क्षेत्रको विकास र विस्तार

रामप्रसादराई गाउँपालिका विविध साँस्कृतिक मौलिकता, धार्मिक तथा ऐतिहासिक स्थलहरु भएको पालिका हो । जनजाती समुदायको पहिचानसँग जोडिएको विभिन्न नृत्यहरु जस्तै किराँतीको साकेला, मगरको हुर्रा तथा तामाङको सेलो जस्ता नृत्यहरु लगायत अन्य पर्वहरु यस पालिकाको साँस्कृतिक मौलिकता हो । यस्ता सँस्कतिहरुको संरक्षण र प्रवर्द्धनबाट साँस्कृतिक पर्यटनको विकासको सम्भावना रहेको छ । यस पालिकामा रहेका धार्मिक सांस्कृतिक महत्वका स्थलहरु: सिंगदेवी थान, पखुवादेवि थान, वेहोरोश्वर धाम, यूपुङ चण्डी, गुप्तेश्वर महादेव थान, सेतीदेवी थान, विछुलादेवी थान, भद्रेश्वर महादेवथान, सर्वेस्वर महादेव थान, छिन्ताङदेवी थान, जाल्पादेवी मन्दीर, कावा खोला महादेव थान, भुल्केश्वर महादेव, हिमाङदेवी थान, भट्टराइ कुल प्रतिष्ठान (भुल्के) हरुले सयौं बर्षको इतिहाँस बोकेको छ जुन आफैमा गौरव गर्न लायकको छ । ऐतिहासिक महत्वका स्थलहरु लाबुवायाङ गुफा, गोल्माराजा गोल्मारानी, गंगा खोला, भाले ढुंगा, ओखे सप्तमी डाँडा, चुलाचुली गुफा, पामाखाम हलहले डाँडा, नागछागा, मांगछामालुङ देश्यावोलकन क्षेत्र, चृलाचृली गुफा, सुच्चा ओडार पनि यसै पालिकामा रहेको छ । यी स्थानहरुमा पर्यटकीय दृष्टिकोणबाट व्यवस्थित पूर्वाधारको विकास गर्न सकिएमा यस क्षेत्रमा बसोवास गर्ने नागरिकले उल्लेखनीय रुपमा रोजगारी पाउने सम्भावना देखिन्छ । गाउँपालिकाको विभिन्न वस्ती टोलहरुमा होमस्टे तथा डाँडाहरुमा छोटो पदयात्रा गराउन सकिने प्रचुर सम्भावना रहेको छ । जसबाट गाउँबासीको जीवनस्तर उकास्न महत्वपूर्ण टेवा पुग्ने देखिन्छ

ज. परम्परागत सिप र प्रविधिको विकास तथा विस्तार

गाउँपालिकामा रहेका जनजातिहरुको स्थानीय सिप र प्रविधिको विकास तथा विस्तार गर्न सकेमा गाउँ विकासमा योगदान हुने देखिन्छ । गाउँपालिका क्षेत्रको जातजाती, भाषा, धर्म, सँस्कृति र भौगोलिक क्षेत्र अनुसार गाउँपालिकाबासीहरुमा स्थानीय तथा परम्परागत ज्ञान, सीप, र प्रविधिहरु प्रचलनमा रहेको पाइन्छ । उक्त ज्ञान, सीप र प्रविधिहरु समयानुसार परिमार्जन हुँदै समेत आएका छन् । त्यसैगरी कृषि, व्यवसाय, वन, शिक्षा तथा स्वास्थ्य जस्ता क्षेत्रमा विभिन्न निकायहरुबाट नागरिकहरुमा ज्ञान तथा सीपको हस्तान्तरण हुँदै आएको छ । उक्त सीप तथा प्रविधि हस्तान्तरण कार्यक्रमबाट वस्तु तथा सेवा उत्पादन गर्ने वातावरण निर्माण भएको छ । हाल गाउँपालिका क्षेत्रमा विकासको माध्यमबाट पूर्वाधार, यातायात, संचार सेवा र सुविधा तथा सूचना प्रविधि सुविधाको बढोत्तरी र विस्तारले स्थानीय तथा परम्परागत ज्ञान, सीप र प्रविधि परिचालन र बृद्धि समेतमा सहयोग पुग्ने अपेक्षा लिइएकोछ ।

२.५.२ गाउँ विकासका अवसरहरु

सहभागितामूलक विधिबाट गाउँका सम्पूर्ण सरोकार वर्ग, निकाय तथा संघ सस्थाको सहभागितामा भएको छलफल, विगतका प्रयास र उपलब्धीहरुको समीक्षा तथा वस्तुस्थिति विवरणबाट पहिचान भएका गाउँ विकासका अवसरहरुलाई देहाय वमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ । यी अवसरहरु गाउँको सामान्यरुपमा प्रस्तुत गरिएको अवधारणा मात्र हुन यसको अलावा थप नयाँ अवसर पनि हुन सक्दछन त्यसलाई पनि यस आवधिक रणनीतिक विकास योजनाले अवसरको रुपमा लिन कुनै वाधा पार्ने छैन ।

क. धार्मिक,साँस्कृतिक तथा ऐतिहासिक स्थलहरु हुनु

यस गाउँपालिकामा रहेका विभिन्न धार्मिक तथा ऐतिहासिक स्थलहरुलाई एक अवसरको रुप लिन सकिन्छ । ती स्थलहरुको को बारेमा प्रचार प्रसार गरी पर्यटन विकास गर्न सकिन्छ । खास गरी धार्मिक सांस्कृतिक महत्वका स्थलहरु: सिंगदेवी थान, पखुवादेवि थान, वेहोरोश्वर धाम, यूपुङ चण्डी, गुप्तेश्वर महादेव थान, सेतीदेवी थान, विछुलादेवी थान, भद्रेश्वर महादेवथान, सर्वेस्वर महादेव थान, छिन्ताङदेवी थान, जाल्पादेवी मन्दीर, कावा खोला महादेव थान, भुल्केश्वर महादेव, हिमाङदेवी थान, भट्टराइ कुल प्रतिष्ठान (भुल्के) हरुले सयौं बर्षको इतिहाँस बोकेको छ जुन आफैमा गौरव गर्न लायकको छ । ऐतिहासिक महत्वका स्थलहरु लाबुवायाङ गुफा, गोल्माराजा गोल्मारानी, गंगा खोला, भाले ढुंगा, ओखे सप्तमी डाँडा, चुलाचुली गुफा, पामाखाम हलहले डाँडा, नागछागा, मांगछामालुङ देश्यावोलकन क्षेत्र, चृलाचृली गुफा, सुच्चा ओडार पनि यसै पालिकामा रहेको छ । यी क्षेत्रहरुको पर्यटकीय दृष्टिकोणबाट संरक्षण, प्रवर्द्धन तथा व्यवस्थापन गरी रोजगार सृजना गर्न सकिन्छ र पालिकाको विकास तथा आम्दानीमा अभिवृद्धि गर्न सकिन्छ ।

ख. प्रशस्त खोलानाला तथा मुहान हुनु

पालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६ अनुसार यस पालिकामा ३२ वटा पानीको मुहान छ भने अन्य खोलाहरु सिक्तेल, आरी, वेहेरे, मकुवा, पिखुवा, कावा, चकुवा, छाप्ना, कटुञ्जे यहि पालिका भएर बहन्छ । ती मुहान तथा खोलाहरुको खानेपानी तथा सिंचाईको लागि केही मात्रामा प्रयोग भएता पनि प्रविधि तथा दक्ष जनशक्तिको प्रयोगबाट ती श्रोतहरुको बहुआयामिक क्षेत्रमा उच्चतम प्रयोग गरी पालिकाले फाइदा लिन सक्दछ । जस्तै स्वच्छ खानेपानीको सर्वसुलभ पहुँचमा वृद्धि, सिंचित क्षेत्रको वृद्धि गरी कृषि उत्पादनमा वृद्धि, मत्स्य पालन, जलविद्युत उत्पादन गर्न सकिने छ । तसर्थ त्यस्ता जलश्रोतको उपलब्धतालाई पनि एक अवसरको रुपमा लिन सकिन्छ ।

ग. प्रशस्त वनजंगल हुनु

गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६ अनुसार ६७५५० रोपनी क्षेत्रफल वनजंगलले ओगटेको छ भने ५५ वटा सामुदायिक वन रहेको देखिन्छ । यी वनजंगलको उचित व्यवस्थापन तथा सदुपयोगबाट यसले गाउँपालिका तथा राष्टले फाइदा लिन सक्ने भएकोले यसको प्रशस्ततालाई एक अवसरको रुपमा लिन सकिन्छ । यस्ता प्रकृतिप्रदत्त

चिजहरुको संरक्षणबाट वातावरणिय संक्षरण तथा जलवायु परिवर्तन न्यूनिकरणमा सहयोग पुग्दछ भने वनपैदावरजन्य वस्तुहरुबाट मनग्य आम्दानी लिन सकिन्छ ।

घ. कृषिमैत्री माटो तथा हावपानी हुनु

यस गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६ बाट थाहाभएअनुसार यस क्षेत्रको हावापानी तथा माटो कृषिमैत्री भएको पाइन्छ जुन एउटा अवसर हो । उक्त वस्तुगत विवरणमा दिएको विविध अन्न वाली, तरकारी तथा फलफुल खेतीको तथ्यांकहरुलाई यस क्षेत्रको कृषिमैत्री माटो तथा हावापानीको सूचकको रुपमा लिन सकिन्छ । तसर्थ यसलाई अवसरको रुपमा प्रयोग गरी तालिम प्राप्त जनशक्ति तथा नविनतम कृषि प्रविधिको प्रयोगमार्फत कृषिजन्य उत्पादन बढाउन सकेको खण्डमा खाद्य सुरक्षाको दृष्टिकोणले पालिका आत्मनिर्भर हुनुको अलवा खाद्य निर्यात गरी मनग्य आम्दानी गर्न सकिने देखिन्छ ।

ङ. युवाहरुको वाहुल्यता हुनु

यस गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६ अनुसार लगभग ३१ प्रतिशत जनसंख्या २५ देखि ४५ वर्ष उमेरका छन् जसलाई एक अवसरको रुपमा लिन सकिन्छ । ती उमेरसमुहका वेरोजगार रहेकाहरुलाई विविध खालको तालिम तथा सहुलियतमार्फत विदेश पलायन हुनबाट रोक्ने र कृषि, पशुपालन तथा पर्यटन क्षेत्रमा आकर्षण गर्न सकेमा पालिकाको सम्वद्धिमा सहयोग पुग्ने देखिन्छ ।

च. जोखिममा रहेका समुदायको उपस्थिति हुनु

संकटापन्न समुदायहरु जस्तै जेष्ठ नागरिक, संरक्षणको आवश्यकता भएका बालबालिका, एकल महिला, अपांगता भएकाहरु आदिको उपस्थिति लाई समतामुलक समाज निर्माण अवसरको रुपमा लिन सकिन्छ । वस्तुगत विवरण, २०७६ अनुसार यस गाउँपालिकामा ७५ वर्ष उमेर भन्दा माथिका २.४ प्रतिशत, टुहुरा बालबालिका ४९ जना, बालमजदुर ६७ जना, एकल महिला ५७५ जना, अपांगता भएका ३०८ जना छन् भने दलित र भुमिहिनको जनसंख्या पनि बाक्लो देखिन्छ । पालिकाले यस्ता संकटापन्न समुदायको उपस्थितिलाई एक अवसरको रुपमा लिई उनिहरुको हकअधिकार संरक्षण तथा प्रवर्द्धनको लागि पालिका तहमा संघीय तथा प्रान्तीय नीतिसम्मत विशेष मैत्री नीति तथा कार्यक्रमहरुको तय गर्न सक्दछ र पालिकाको श्रोतसाधनको न्यायोचित वितरण तथा उपभोग गराई पालिका स्वंय र यसका संरचनाहरु समतामुलक समाजको परिचायक बन्न सक्दछ ।

छ. जिल्ला सदरमुकामसँग जोडिएको पालिका हुनु

जिल्ला सदरमुकासँग जोडिनु यस पालिकाको अवसरको रुपमा लिन सकिन्छ । विशेषगरी स्थानीयस्तरमा उत्पादन गरिएका कृषि, पशुजन्य तथा अन्य सामाग्रीहरुको बजारीकरणको लागि पालिका स्वंयको अलवा जिल्ला सदरमुकामलाई लक्षित गर्न सकिन्छ भने पर्यटन विकासको लागि यस पालिकाले सदरमुकाम क्षेत्रसँग समन्वय र सहकार्य गर्न सक्दछ ।

ज. सबै वडामा सडक सञ्जालको पहुँच हुनु

सडकलाई विकासको महत्वपुर्ण पूर्वाधारको रुपमा लिइन्छ । यस पालिकाको सबै वडामा सडक पुग्नु पालिका र यस क्षेत्रका जनसमुदायले एक अवसरको रुपमा लिनु पर्दछ । सडकले स्थानीयतहको उत्पादनको शिघ्र सहज निर्यात तथा आवश्यक सामाग्रीहरुको ढुवानीमा सहजता ल्याउँदछ । फलतः स्थानीय उद्यमीहरुमा उत्साह जागरण भई स्थानीयस्तरको उत्पादनमा वृद्धि हुँदछ । साथै यस क्षेत्रको पर्यटन विकास तथा प्रवर्द्धनमा पनि सडकहरु अहंम भुमिका खेल्न सक्दछ ।

झ. गाउँपालिकामा विभिन्न स्थानीय, राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय संघ संस्थाहरु कार्यरत रहनु ?

यस गाउँपालिकामा कार्यरत राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय गैससहरुको सहयोगबाट गाउँको आर्थिक तथा सामाजिक विकासमा सहयोग लिन सक्ने प्रयाप्त अवसरहरु छन । यस्ता संस्थाहरुको सहयोगबाट गाउँलाई आर्थिक विकासको

एक नमुनाको गाउँ बनाउन सक्ने सुवर्ण अवसरको रुपमा लिन सकिन्छ । साथै संघ संस्थाहरुसँगको सहयोग र समन्वयमा गाउँको सम्भावनालाई सम्बृद्धिमा रुपान्तरण गर्न सकिने हुँदा गाउँमा कार्यरत यस्ता संघ संस्थाहरु एक अवसरको रुपमा लिइएको छ ।

ञ.संस्थागत क्षमता तथा सुशासन अभिबृद्धि गर्दै जानु पर्ने

विकास प्रक्रियामा संस्थागत विकास, श्रोत परिचालन तथा सुशासन प्रमुख माध्यमको रुपमा रहेको हुन्छ । नेपालको समग्र विकास प्रक्रियामा जस्तै यस गाउँपालिकाको विकास प्रक्रियामा संस्थागत विकास श्रोत परिचालन र सुशासन सम्बन्धी समस्याहरु विद्यमान रहेका छन् । फलस्वरुप विकास कार्यहरु परिमाणमुखी र प्रभावकारी हुन सकेका छैनन । यस सम्बन्धी उपलब्ध संवैधानिक तथा कानूनी व्यवस्था, औजार तथा रणनीतिहरुको राजनीतिक, प्रशासनिक र नागरिकस्तरबाट समेत परिपालना गर्न सके गाउँ विकासको अवधारणा अनुसार विकास कार्यलाई दिशानिर्देश गरी अपेक्षित परिणाम तथा प्रभावकारीता हासिल गर्न संभव हुनेछ । कार्यक्रम योजनाहरुलाई एकिकृत गर्दै वितरणमूखिबाट नतिजामूखि बनाउने तर्फ गाउँपालिकाको स्रोत र साधनको समुचित प्रयोग गर्ने तर्फ गाउँपालिकाको संगठनले ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

२.५.३ गाउँ विकासका प्रमुख सवाल तथा समस्याहरु

भोजपुर जिल्ला आफैमा एउट पहाडी जिल्ला भएकोले यस गाउँपालिकाको सम्पूर्ण भूभाग पहाडी क्षेत्रमा नै पर्दछ । यसर्थ यस गाउँपालिकाको विकासका धेरैजसो समस्या तथा सबालहरु जिल्लाका अन्य पालिकाहरुसँग मिल्दाजुल्दा रहेकाछन् । यो गाउँपालिकामा विकासका सबै क्षेत्रहरु जस्तै सामाजिक, आर्थिक, भौतिक पूर्वाधार, विपद व्यवस्थापन तथा संस्थागत विकास अन्तर्गत केही प्रमुख सवाल तथा समस्याहरु रहेका छन् । विकास लगायत लघु तथा घरेलु उद्योग, संस्थागत विकास, स्थानीय शासन र उत्तरदायित्व, जस्ता विभिन्न क्षेत्रमा विविध समस्याहरुबाट गुज्रिएका छन । गाउँपालिकाको समस्या तथा सवाल विश्लेषण ढाँचा, वस्तुस्थिति विवरण तथा सहभागितात्मक छलफलबाट पहिचान गरिएका समस्याहरुलाई बुँदागत रुपमा संक्षिप्तमा तल प्रस्तुत एंव छलफल गरिएको छ ।

क. निरक्षरता, बालबालिकाले विद्यालय विचमै छोड्ने समस्या तथा अन्य सवाल

साक्षरता पारिवारिक सामाजिक सम्वृद्धिको एउटा प्रमुख आधार हो । नेपाल सरकारले साक्षरता अभिवृद्धि गर्न विविध तरिकाले साक्षरता अभियान संचालन गर्दै आएको छ । यसको बावजुत यस गाउँपालिकामा पालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६ अनुसार अझै पनि १३.६१ प्रतिशत जनसंख्या निरक्षर रहेका छ । यसै गरी भर्ना भइसकेका बालबालिकाहरुले विविध कारणले विद्यालय छोड्नु पनि अर्को समस्या हो । बालबालिकाहरुले बिचैमा विद्यालय छाड्नाले बालविवाह हुने, बालश्रम न्यूनीकरणमा समस्या, विद्यालयमा विद्यार्थीको संख्या घट्ने आदि असरहरु परेको छ । पालिकाको वस्तुगत विववरण अनुसार विशेष गरी विद्यलय टाढा हुनु, खर्च धान्न नसक्नु , पढ्न मन नलाग्नु आदि कारणले बालबालिकाहरुले विचैमा विद्यालय छाड्ने गरेको देखिन्छ । साथै फितलो शिक्षा नीति, नियमित शैक्षिक अनुगमनको अभाव को कारणले शैक्षिक गुणस्तरीयता बढाउन सकिएको छैन । जसले गर्दा अभिभावक तथा विद्यार्थीहरुमा नैराश्यता बढेको छ भने रोजगारमुखी र व्यवहारिक शिक्षा नहुँदा अनुत्पादक जनशक्तिको वृद्धि हुने र श्रम रोजगारको लागि वैदेशिक पलायन हुनेको संख्यामा वृद्धि भएको छ । यसैगरी शिक्षक माग र आपूर्तिवीच सन्तुलन, विद्यालयको भौतिक सुधार, वालमैत्री शिक्षण व्यवस्थापन, पालिकास्तरीय शैक्षिक क्यालेण्डर निर्माण, आदि अतिरिक्त शैक्षिक सवालहरु हुन् । निरक्षरता न्यूनीकरणको लागि थप साक्षरता अभियान, बालबालिकाहरुको विद्यालयमा पहुँच तथा निरन्तरता र उल्लेखित सवालहरुको समाधानको लागि यथोचित कार्यक्रम तथा उपायहरुलाई पालिकाको यस आवद्यिक योजनमा समावेश गरिनु पर्ने देखिन्छ ।

ख. स्वास्थ शिक्षाको कमी

पालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६ अनुसार पाँच वर्ष मुनिका ५६ बालबालिकाहरुमा कुपोषण रहेको छ भने स्वास्थ कर्मीको अनुपस्थितिमा घरैमा प्रशुती गरिएको ३६ घटनाहरु छन् । साथै १५.५७ प्रतिशत घरपरिवारले अझै पनि आयोडिनयूक्त नून प्रयोग गरेको देखिदैन । साथै रोग विमार निको पार्न धामिझाँक्रीमाथिको बढ्दो विश्वास अझै पनि प्रचलित नै छ जसले गर्दा विमारीको अकालमै मृत्यु हुने खतरा कायमै छ । मुख्यतः स्वास्थ शिक्षाको कमीले नै यी समस्याहरु देखा परेको हुन सक्दछ । तसर्थ यस आवद्यिक योजनाले त्यस्ता समस्याहरुको निराकरणको लागि प्राथमिकता दिनु पर्ने देखिन्छ ।

ग. महिला हिंसा, बालविवाह, बालश्रम

पितृसतात्मक सोच, अशिक्षा एंव अन्धविश्वास आदिले गर्दा महिला हिंसा यस पालिकाको समस्याको रुपमा रहेको छ । पालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६ अनुसार महिला हिंसासँग सम्बन्धि १५ कुटपिट र २५ मानसिक दुर्व्यवहार वा गालीगलौजका घट्नाहरु भएको देखिन्छ । यसैगरी बाल संरक्षणअन्तर्गतका सामाजिक अपराधजन्य समस्याहरु जस्तै बालविवाह र बालश्रम पनि उत्तिकै देखिन्छ । वस्तुगत विवरण , २०७६ अनुसार ३२ वटा वालविवाहका घटनाहरु घटेको देखिन्छ भने ६७ जना बालबालिकाहरु बालमजदुरको रुपमा काम गरेको पाइएको छ । यस्ता सामाजिक अपराधजन्य समस्याहरुको न्यूनीकरण तथा निराकरणको लागि बृहत्तर कार्यक्रमहरु जस्तै आवश्यक नीति निर्माण देखि प्रतिरोधात्मक तथा प्रतिकार्यत्मक कार्यक्रमहरु जसलाई यस आवद्यिक योजनाले समेट्नु पर्दछ ।

घ. अपांगता तथा जेष्ठ नागरिकमैत्री सेवा तथा संरचना हुन नसकेको

अपांगता भएकाहरुको लागि विशेष कार्यक्रमको कमी, अपांगतामैत्री संरचनाको अभाव, सार्वजनिक सेवाहरुमा अपांगता भएकाहरुको पहुँचमा कमी आदि अपांगता सम्बन्धि सवालहरु हुन । ती सवालहरुको उचित सम्बोधन हुन नसक्दा अपांगता भएकाहरुले सशक्त र सम्मानित जीवन जीउन सकेका छैनन् । वृद्ध अवस्थामा देखा पर्ने शारीरिक, मानसिक एंव सामाजिक समस्याहरुको पहिचान नहुनु, जेष्ठ नागरिकहरुलाई सम्मानित जीवनको वातावरण तयार नहुनु, सामाजिक सुरक्षा भत्ताको सही सदुपयोग नहुनु आदि जेष्ठ नागरिकसँग सम्बन्धित सवालहरु हुन् । यी उल्लेखित समस्याहरुको समाधान हुनु सामाजिक सम्वृद्धिको एउटा आधार हुनु हो । तसर्थ यस आवद्यिक योजनाले अपांगता भएका व्यक्ति तथा जेष्ठ नागरिकहरुको मुद्धालाई पनि प्रमुख स्थान दिनु पर्दछ ।

ङ. स्थानीय भाषा र सँस्कृतिको लोप हुने खतरा

कुनै पनि स्थानको भाषा तथा सँस्कृति त्यस स्थानको पहिचानसँग जोडिएको हुन्छ । तसर्थ स्थानीय भाषा र सँस्कृतिको जगेर्ना, संरक्षण तथा प्रवर्द्धन गर्नु आवश्यक हुन्छ । यस गाउँपालिकामा पनि भुमण्डलीकरणको परिणामस्वरुप वाह्य संस्कृतिको प्रभावले स्थानीय भाषा र साँस्कृतिक पहिचान मेटिने खतरा रहेको छ । वाह्य सँस्कृतिको आगमनको बावजुत यस पालिकाको पहिचानसँग जोडिएका विभिन्न भाषा तथा सँस्कृतिहरको संरक्षणको लागि विशेष नीति निर्माण गरी संरक्षणात्मक तथ प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

च. विपद् तयारीका कार्यक्रम नहुनु

विपद् तयारीको कुनै पनि कार्यक्रम नहुनु यस पालिकाको प्रमुख सवाल हो । यस पालिकामा धेरै घरहरु भुकम्प, हावाहुरी, पहिरो र बाढीको जोखिम रहको छ। पालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६ अनुसार सबैभन्दा बढी घरपरिवार (१५६३) भुकम्पको जाखिम रहेको छ भने हावाहुरी, पहिरो र बाढीको जोखिममा क्रमशः ७२७, ८३ र १६ परिवारहरु रहेका छन् । यी जोखिमहरुलाई मध्येनजर गर्दै पूर्व सजकताकासाथ पालिकास्तरमा विपद् तयारी तथा व्यवस्थापनका कार्यक्रमहरु तय गरिनु पर्ने देखिन्छ जसलाई यस आवद्यिक योजनामा समेटिनु पर्दछ ।

छ. गरिबी, वेरोजगारी र असमानता

अझै पनि गाउँपालिकामा झण्डै २३% घरपरिवार गरिबिको रेखामुनि रहेका छन । साथै गाउँमा सामाजिक, आर्थिक र भौतिक पूर्वाधार विकास कार्यक्रमहरुको अपर्याप्तता, परिणाममुखी तथा प्रभावकारिताको कमीको कारण गाउँमा आर्थिक तथा सामाजिक विकास खासै दुर्ततर रुपमा भएको छैन । तथापी तुलनात्मक रुपमा यस गाउँपालिका आर्थिक विकासको दृष्टिकोणबाट त्यति धेरै पछाडि रहेको देखिदैन । यस गाउँपालिकाबाट बैदेशिक रोजगारमा संलग्नको संख्या पनि उल्लेखनीय रुपमा रहेको छ । फलस्वरुप उत्पादनशील मानव संसाधन विशेष गरी युवाशक्ती विदेश र शहर पलायन हुने क्रम भने यहाँ पनि बढ्दो रुपमा रहेको छ । यसैगरी लैङ्गिक, वर्गीय, जातीय तथा क्षेत्रीय असमानता पनि विद्यमान छ । खास गरी दलित र जनजातिको संख्या उल्लेखनीय रुपमा रहेको यस गाउँपालिकामा त्यस्ता समुदायको आर्थिक तथा सामाजिक विकासमा अझै जोड दिनुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ । गाउँको रणनीतिक योजना र प्रभावकारी कार्यक्रमको कमिका कारण रोजगारीको अवसरमा गाउँवासीको पहुँचमा कम रहेको देखिन्छ । जसअनुसार गाउँको समग्र विकासमा समयसापेक्ष रुपमा खासै सुधार भएको पाइदैन ।

ज. सेवा सुविधामा न्यून पहुँच र उपलब्धता

गाउँपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति, विकटता, सामाजिक, आर्थिक तथा भौतिक पूर्वाधारहरुको न्यून उपलब्धता, संस्थागत विकास, श्रोत परिचालन र सुशासन अभिबृद्धिमा कमिका कारण विकास कार्यहरु परिणाममुखी र प्रभावकारी हुन सकेका छैनन् । फलस्वरुप गाउँका बासिन्दाहरुमा आधारभूत सेवा तथा सुविधाहरु समेत उपलब्ध हुन सकेको छैन । उपलब्ध सेवा सुविधामा पनि लक्षित वर्ग, क्षेत्र र समुदायका मानिसहरुको न्यून पहुँच रहेको, गुणात्मक सुधार नभएको अवस्था विद्यमान देखिन्छ ।

झ. उपलब्ध प्राकृतिक श्रोत साधनको न्यून उपयोग

यो गाउँपालिका क्षेत्रमा वन, जलश्रोत तथा जैविक विविधता जस्ता नविकरणीय प्राकृतिक श्रोतहरु पर्याप्त रहनुका साथै अन्य प्राकृतिक श्रोतहरु समेतको प्रशस्त संभावना भएर पनि श्रोत साधन, प्राविधिक ज्ञान, सीप, क्षमता, उपयुक्त संस्थागत व्यवस्था, कार्यक्रम र लगानीको कमीका कारण उक्त श्रोतहरुमा उपलब्ध साधनहरुको परिचालन हुन सकेको छैन । यस सम्बन्धी उपलब्ध नीति नियम पनि व्यवहारिक रहेका छैनन् र उपलब्ध श्रोत, साधन र लगानी प्रर्याप्त रहेको छैन । कार्यक्रमहरु अपर्याप्त, कमजोर संस्थागत क्षमता र कार्य गर्ने वातावरण समेत अनुकुल र भएका कार्यहरु समेत पारदर्शी, समावेशी र नतिजामूलक नहुनाले आसातित उपलब्धी हासिल गर्न सकिएको छैन । युवा, महिला तथा उद्यमीलाई आकर्षित गर्ने योजना तथा कार्यक्रमको खाचो टडकारो रुपमा रहेको छ ।

ञ. भू-उपयोग तथा दीर्घकालिन र व्यवहारिक योजनाको अभाव

उपलब्ध नीति, ऐन, नियम तथा निर्देशिकाका बाबजुद हालसम्म गाउँपालिका स्तरमा दिर्घकालिन रणनीति बन्न सकेको छैन । गाउँको दिगो विकासको लागि अति आवश्यक भू-उपयोग लगायत विभिन्न अल्पकालिन तथा दीर्घकालिन रणनीतिक योजनाहरु तर्जुमा गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको छ । यसमा स्थानीय तहको भर्खर मात्रै गठन र सञ्चालन हुनुको कारणले पनि हो । स्वास्थ्य, शिक्षा, वन, विपद व्यवस्थापन तथा वातावरणीय क्षेत्रको राष्ट्रिय स्तरको रणनीतिहरु वनेका छन तर तिनको स्थानीयकरण गर्न सकिएको अवस्था देखिदैन । गाउँ विशेष भएर योजनाहरु वनाइ कार्यान्वयनमा लानुपर्ने आजको आवश्यकता हो ।

ट. न्यून सामाजिक, आर्थिक तथा भौतिक पूर्वाधारको विकास

गाउँपालिकामा अझै पनि पक्की सडक यातायातको निर्माण हुन सकेको छैन । फलस्वरुप बर्षातमा यातायातका साधनहरु रोक्नु पर्ने वाध्यता रहेको छ । यो आर्थिक बर्षको अन्त सम्म केही स्थानमा सडक ग्राभेल हुने कार्यक्रम रहेकोले केही वस्ती र वडाबाट बर्षातमा पनि यातायात सञ्चालन गर्न सकिने देखिन्छ । भुकम्पबाट क्षति पुगेका सामुदायीक, सरकारी तथा नीजि संरचनाहरुको निर्माण तथा पुर्ननिर्माणको काम अति नै सुस्त देखिन्छ ।

गाउँपालिकामा अत्यावश्यक स्वास्थ्य सेवाको अवस्था मध्यम खालको छ । यसमा थप सुधार गर्नुपर्ने देखिन्छ । शिक्षामा गुणस्तरीयता, व्यवहारिक तथा रोजगार उन्मुख बनाउने कुनै नीति तथा रणनीति देखिएको छैन । खानेपानी,

सरसफाई, सिचाई तथा अन्य पूर्वाधारमा कमी र नियमित हुन सकेको छैन । उपलब्ध पूर्वाधारमा समेत सर्वसाधारणको पहुँच पुग्न सकेको छैन । जनतासँग प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने गाउँपालिका भवन तथा वडा कार्यालयहरुको केन्द्र तोक्न नसक्नाले सेवामा प्रभावकारिता दिन सकिरहेको अवस्था छैन ।

ठ. पालिकाको श्रोत परिचालन क्षमता

कमजोर संस्थागत क्षमता, आवश्यक ज्ञान तथा सीप, भौतिक सुविधा र कार्य प्रक्रियाको कमीको कारण आन्तरिक श्रोतको परिचालन हुन सकेको छैन भने उपलब्ध अनुदान, श्रोत तथा साधन समेत परिणाममुखी र प्रभावकारी रुपमा उपयोग गर्न सकीएको छैन । स्थानीय शासन साझेदार विशेष गरी लक्षित वर्ग तथा समुदायहरुको क्षमताको न्यूनताका कारण आन्तरिक तथा वाह्य श्रोत साधनको प्रभावकारी परिचालन हुन सकिरहेको छैन । संभाव्य श्रोतहरुको अध्ययन तथा खोजि, अनुमान तथा प्रक्षेपण, सम्बन्धित निकाय तथा पक्षसँग समन्वय, संविधानले व्यवस्था गरेका अधिकारमा आधारीत विषयहरुमा नीतिगत अड्चन तथा प्रयाप्त ऐन नियमहरु तयार गर्न सकिएको छैन तथा न्यून क्षमताका कारण प्रभावकारी रुपमा विकास आयोजनामा आन्तरिक, केन्द्र, वाह्य, नीजि तथा सामुदायिक श्रोत तथा साधनको परिचालन हुन सकिरहेको छैन ।

ड. कमजोर संस्थागत क्षमता तथा कार्यदक्षता

गाउँपालिकामा क्रियाशिल संघ सस्था तथा निजी क्षेत्रका साझेदारहरुको कमजोर संस्थागत क्षमता विकासले देशका अन्य पालिकाहरुमा जस्तै यस गाउँपालिकामा पनि उही समस्या भोग्नु परीराखेको अवस्था रहेको छ । स्थानीय सरकारमा समायोजन हुनुपर्ने विषयगत कार्यालयहरु अझै सम्म समायोजन तथा व्यवस्था नहुनाले गाउँपालिकाको योजनाबद्ध विकास गर्न दक्ष कर्मचारीहरुको अभाव रहेको देखिन्छ। देशमा विगतका लम्बिदो राजनीतिक संक्रमणकाल, राजनीतिक अस्थिरता र शान्ति सुरक्षा एवं भौतिक पूर्वाधार विकासको मन्द गतिका कारण यस गाउँपालिकामा अन्य विकट गाउँपालिकामा जस्तै प्रयाप्त सेवा तथा कार्य सञ्चालन हुन सकेको छैन, फलस्वरुप यसबाट जनताले थूप्रै समस्या भोग्न परिराखेको अवस्था देखिन्छ ।

ढ. नयाँ–पीडिको कृषि पेशाप्रति उदासिनता

पहाडि भूभाग त्यसमा पनि हालका दिनमा कृषि पेशा प्रति गाउँवासीको खास गरी युवा वर्गको झुकाव कम हुँदै जानुले गाउँपालिकाको आर्थिक विकासमा समस्याहरु देखा परिराखेको अवस्था सहजै अनुमान गर्न सकिन्छ । गाउँपालिका क्षेत्रमा खाद्यान्न उत्पादनको सम्भावना हुँदाहँदै उल्लेखनीय रुपमा खाद्यान्न आयात गर्ने र अन्य थुप्रै कृषि वालीहरुको समेत आयात हुने हुँदा यसतर्फ गाउँपालिकाले विशेष ध्यान जानुपर्ने देखिन्छ । खाद्यान्न वाली उत्पादनमा समस्या देखिएता पनि केही घरधुरी भने व्यावसायीक खेती तर्फ पनि संलग्न भएको देखिन्छ ।

ण. वसाइसराई र वैदेशिक रोजगारीका लागि युवाहरु विदेशिने क्रममा वृद्धि हुनु

गाउँमा भएका आर्थिक तथा सामाजिक विकास एवं रोजगारी लगायतका कार्यक्रमको कमी र उचित वातावरणका कारण युवा वर्गहरुमा काठमाडौं र विदेशमा जाने प्रबृतिमा बृद्धि भइरहेकोछ । गाउँबाट उर्जाशिल युवाशक्ति रोजगारीका लागि शहर तथा विदेशिने क्रम बढनु समग्र विकासको एक प्रमुख समस्याको रुपमा देखिएकोछ। गाउँका सम्भावनालाई न्यून मुल्यांकन गर्ने परिपाटी, युवा वर्गको शहर केन्द्रीत मानसिकता जस्ता कारणले युवा वर्गलाई गाउँमा नै केही गर्न सकिन्छ भन्ने सोचको विकास गर्न र गराउन सकिएको छैन् ।

२.५.४ गाउँविकासका चुनौतिहरु

गाउँ विकासका विगतका प्रयास र उपलब्धीहरु एवं वस्तुस्थिति विवरण तथा सहभागितात्मक छलफलबाट पहिचान गरिएका चूनौतिहरुलाई बुँदागत रुपमा संक्षिप्तमा तल प्रस्तुत तथा विश्लेषण गरिएको छ ।

क. समग्र विकासलाई सम्बोधन गर्ने अनुकुल नीति नियम नहुनु

गाउँको भौतिक, भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक र साँस्कृतिक विशेषता अनुकुल नीति, नियम र योजनाको अभाव रहेको छ । भएका नीति, नियम, व्यवस्था र योजनाहरु पनि व्यवहारिक र समय सापेक्ष देखिदैनन् । त्यसमा पनि पहाडी क्षेत्र, यस गाउँपालिका जस्ता क्षेत्रको लागि आवश्यक पर्ने उपयुक्त नीति नियमको खाँचो रहेको छ ।

ख. जलवायू परिवर्तनको प्रभाव बढ्नु

कार्वन लगायत ग्रिनहाउस ग्यासहरुको बढ्दो उत्सर्जनको कारण विश्व तापमानमा बृद्धि भएको छ र यसबाट विशेष गरी विकासोन्मुख तथा अल्पविकसिक देश त्यसमा पनि ग्रामीण जनताको जनजीविका, श्रोत र साधनमा नकारात्मक प्रभाव परिरहेको छ । समयमा वर्षा नहुनु, लामो समय खडेरी हुनु, अतिबृष्टि, खण्डाबृष्टि तथा अनावृष्टि हुनु, गर्मी तथा जाडोमा बृद्धि हुनु, तापक्रम बढ्नु, वनस्पतिको जीवनचक्रमा बदलाव देखिनु, कृषि तथा वनबालीमा रोगकिराको प्रकोपमा बृद्धि हुनु जस्ता जलवायु परिवर्तनका लक्षणहरु यस गाउँपालिकाको पनि समस्याको रुपमा रहेको छ । यसका साथै हिउँ पग्लने क्रममा बृद्धि, हिमताल फुट्ने, बाढीपहिरो जस्ता समस्यामा बृद्धि भैरहेको छ ।

ग. राज्यबाट विशेष ध्यान नदिनु

राज्यका संयन्त्र र निकायहरुबाट जुन स्तरको सेवा परिचालन हुनु पर्दथ्यो सो स्तरको सेवा सुविधाहरुको उपलब्धता यस पालिकामा भएको पाइदैन । यसतर्फ राज्यका संयन्त्रबाट विशेष ध्यान दिनुपर्ने आवश्यक ठानिन्छ । खास गरी संविधानमा व्यवस्था भए अनुसार विकासको अवधारणा अनुसार यस गाउँपालिकाको विकासलाई ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

घ. कार्य सञ्चालन प्रक्रियामा समयसापेक्ष नयाँपन नदेखिनु

समय र विकासको सोचमा तुलानात्मक रुपमा परिवर्तन आएको भएता पनि गाउँ विकासका प्रमुख साझेदारहरु कमैमा यस प्रति सचेत रहेको नागरिकले महशुस गर्न पाएका छैनन् । अधिकांश सरोकारवाला संस्था र व्यक्तिमा पुरातनवादी सोच र संस्कार कायम रहेको देखिन्छ । यसबाट विकास कार्य नतिजामुखी र प्रभावकारी हुन सकेको छैन । विकासलाई अझैपनि भागवन्डामा सिमित राखीएको छ । प्राथमिकताको नीतिलाई अझैपनि अवलम्बन गर्न सकेको अवस्था छैन ।

ङ. आन्तरिक रोजगारी सृजना गर्न नसक्नु तथा युवा शक्ति पलायन हुनु

गाउँको सम्भावनालाई रोजगारी सृजना गर्ने कुनै पनि नीति नियम वन्न सकेको छैन । फलस्वरुप उत्पादनशिल श्रमशक्ति विशेष गरी युवाशक्ति विदेश तथा शहर पलायन भइरहेका छन् । यो क्रम बढ्दो क्रममा रहेकोछ ।

२.६ गाउँ विकासका प्राथमिकताहरु

रामप्रसादराई गाउँपालिकाको आवधिक रणनीतिक विकास योजना तर्जुमाका क्रममा पहिचान भएका समस्या तथा सम्भावना र उपलब्ध अवसरहरुका आधारमा सहभागितामूलक छलफलबाट तल उल्लेख गरिएअनुसारका बिषयक्षेत्रहरुको प्राथमिकताक्रम निर्धारण गरिएको छ । यी प्राथमिकताका आधारमा गाउँपालिकाले आयोजना छनौट, लगानी बृद्धि तथा उचित कार्यान्वयन गर्दा सन्तुलित, समावेशी तथा दिगो विकास हुने देखिन्छ ।

१. सडक तथा यातायात
२. कृषि तथा पशुपालन
३. शिक्षा
४. स्वास्थ्य
५. खानेपानी तथा सरसफाई
६. वन तथा जडिवुटी
७. पर्यटन
८. ऊर्जा
९. संचार

१०. वस्ती विकास
११. खेलकूद
१२. धार्मिक, सांस्कृतिक विकास

परिच्छेद ३
गाउँ विकासको दीर्घकालीन सोंच तथा निर्देशक सिद्धान्तहरु

३.१ गाउँको दीर्घकालीन सोंच (Vision)

प्रस्तुत आवधिक योजनालाई रामप्रसादराई गाउँपालिकाको अपेक्षित विकासले कता डोऱ्याउने हो, तद्नुकुलको दीर्घकालीन सोंच निर्धारण गर्नुपर्ने हुन्छ। साथै राष्ट्रिय लक्ष्य "**समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली**" र प्रदेश १ को दीर्घकालीन सोच "**स्वच्छ, सुखी र समुन्नत प्रदेश**" लाई टेवा पुर्‍याउने हुनुपर्दछ। दीर्घकालीन सोंच सामान्यतः आवधिक योजना अवधिभित्र प्राप्त हुने अवस्था मात्र नभई दुई तीन दशक अवधिसम्मको आदर्श कल्पनाका रुपमा निर्धारण गर्ने मान्यता अनुसार यस गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोंच तय भएको छ। गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोंच निर्धारण गर्दा गाउँपालिकामा क्रियाशिल राजनीतिक दलका प्रतिनिधिहरु, विषयगत शाखाका कर्मचारीहरु, गैसस तथा निजीक्षेत्र, नागरिक समाज/संस्थाका प्रतिनिधिहरु लगायत सरोकारवालाहरुको सहभागिता र आम समहतिका आधारमा सकेसम्म गाउँपालिकाको समष्टिगत पक्षलाई झल्काउने गरी तय गरिएको छ। सहभागितामूलक प्रक्रिया (Participatory visioning exercise) द्वारा निर्धारण गरिएको यस गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोचलाई निम्न अनुसार निर्धारण गरिएको छ। यसलाई हासिल गर्नेतर्फ यस गाउँपालिकाको प्रस्तुत आवधिक रणनीतिक विकास योजनाको लक्ष्य, उद्देश्य तथा कार्यक्रमहरु निर्देशित रहनेछन।

" सुन्दर रामप्रसाद राई गाउँ – स्वच्छ, सुसंस्कृत र सम्वृद्ध बनाउँ "

रामप्रसादराई गाउँपालिकाको अधिकांश लगानी **स्वच्छ, सुसंस्कृत र समृद्ध** गाउँपालिका निर्माणको लागि केन्द्रित गरिनेछ। यस सुन्दर गाउँपालिकाले वातावरण संरक्षण तथा सरसफाई र संरचनामा समावेशीता, पहुँचमा समता, सेवा प्रवाहमा जवाफदेहिता र पारदर्शिता, नागरिकहरुमा सचेतना, पिछडिएका वा पछाडि पारिएका वर्गहरुको सवलीकरण एंव सशक्तिकरण, विकासमा सहभागिता जस्ता सुशासनका कडीहरुको विकास तथा अभ्यासमा जोड दिंदै गाउँपालिकालाई स्वच्छ र सुसंस्कृत बनाउने परिकल्पना गरेको छ। साथै शिक्षा, कृषि, पर्यटन र पुर्वाधार

विकास तथा उपलब्ध वनस्पतिजन्य पदार्थहरुको समुचित सदुपयोगमा जोड दिंदै समृद्धिको मार्ग तय गरेको छ । विद्यालयहरुको भौतिक संरचना, गुणस्तरिय शिक्षा र प्राविधिक शिक्षामा जोड दिइ गाउँबासीको रोजगारी बढाउने लक्ष्य गाउँपालिकाले लिएको छ। त्यस्तै यो गाउँपालिका कृषि उत्पादनमा खास गरी नगदे वाली, तरकारी र फलफुल उत्पादनमा अत्यन्तै सम्भावना बोकेको छ । यहाँको अर्गानिक उत्पादनलाई देशका विभिन्न शहरमा निकासी गरी ठूलै आर्थिक उपार्जन गर्न सकिन्छ । यहाँको हावापानीमा कृषिमा उद्यमशिलता र व्यवसायीकरण प्रमुख सम्भावना रहेको हुँदा कृषि क्षेत्रको विकासबाट गाउँपालिकाको पहिचान र सम्वृद्धिको आधार बन्न सक्दछ । त्यस्तै गरी यस गाउँपालिका भित्र संभाव्य पर्यटकीय क्षेत्रहरुको पहिचान गरी विकास गर्न सकिएमा पर्यटनबाट पनि रोजगारी बृद्धि गर्न सकिन्छ । सम्वृद्धिलाई डोरचाउने सबैभन्दा महत्वपूर्ण बिषय भनेको पूर्बाधार नै हो । त्यसैले गाउँगाउँ सम्म बाह्रै महिना आवागमन हुन सक्ने सडक यातायातले गाउँको विकासमा महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने हुँदा सडक विकसलाई समृद्धिको प्रमुख आधार मानिएको छ। साथै वनस्पतिजन्य पदार्थहरु जस्तै जडिबुटीहरुबाट पनि मनग्य आम्दानी लिई गाउँपालिका आर्थिक रुपले समृद्ध हुन सक्ने देखिन्छ ।

३.२ निर्देशक सिद्धान्तहरु

गाउँ विकासका समष्टीगत लक्ष्य तथा उद्देश्यहरु प्राप्त गरी दीर्घकालीन सोँचको प्राप्ति उन्मुख गाउँको विकास प्रक्रियालाई अगाडी बढाउन निम्न अनुसारका विकासका निर्देशक सिद्धान्तहरु तय गरिएको छ । गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोंचलाई हासिल गर्न यी निर्देशक सिद्धान्तहरु लागू गरिनेछ । गाउँपालिकाका विषयगत योजनाहरु तथा आवधिक र वार्षिक योजनाको तर्जुमा तथा कार्यान्वयनमा यो आवधिक गाउँ विकास योजना निर्देशक सिद्धान्त वमोजिम भए नभएको सुनिश्चित गर्दै लगिनेछ ।

- **जनकेन्द्रीत विकास : लाभग्राहीको अर्थपूर्ण सहभागिता**

विकासका लागि विकास भन्ने नभई विकास त्यस क्षेत्रका जनताको उन्नतिसँग सम्वन्धित रहेको हुन्छ । विकासले के कुन पक्ष र बिषयलाई सम्वोधन गर्नुपर्छ भन्ने कुरा स्थानीय विशिष्टतामा भर पर्दछ । विशेषतः हालसम्म पनि विकासका लाभबाट वञ्चित समुदाय, दलित, पिछडा वर्ग, महिला, वालवालिका, अपाँगता भएका व्यक्ति, आदिवासी जनजाति लगायत यातायात तथा भौगोलिक रुपमा पछि परेका गाउँ टोलका जनतालाई ध्यानमा राखी योजना तथा बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयन गरिनेछ। पिछडिएका/पछाडि पारिएका समुदाय एवं वर्गको सवलीकरण एवं सशक्तीकरण गर्दै सामाजिक एवम् आर्थिक शसक्तिकरण गरिनेछ ।

- **प्राकृतिक स्रोतको दिगो उपयोग तथा वातावरणमैत्री विकास**

गाउँपालिकाले विकास योजना सञ्चालन गर्दा स्थानीय स्रोत, साधन, सम्पदाको वुद्धिमत्तापूर्ण एवं दिगो रुपमा उपयोग गर्ने र वातावरणलाई क्षति नपुग्ने गरी योजना तथा कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ । प्राकृतिक रुपमा अति नै सम्बेदनसिल भूभाग रहेको यो गाउँपालिकाको विकास पूर्वाधारका योजनाहरु सञ्चालन गर्दा प्राकृतिक छटा र भूभागलाई नखल्वल्याउने गरी विकास गर्न पहल गरिनेछ ।

- **बालमैत्री स्थानीय शासनको प्रवर्द्धन**

गाउँपालिकामा जनसंख्याको लगभग आधा जनसंख्या वालवालिका रहेका छन । वालस्वास्थ्य, वालशिक्षा तथा वालविकास, वालसंरक्षण तथा वालसहभागितामा हुने लगानी सम्वृद्ध र दिगो गाउँ विकासको महत्वपूर्ण आधारस्तम्भ हुने हुँदा वालमैत्री स्थानीय शासनको स्थापना र सुदृढीकरण गरिनेछ । गाउँपालिकामा विकासका क्रममा सञ्चालन गरिने समाजिक, आर्थिक एवं पूर्वाधार निर्माणजस्ता आयोजनाहरु वालवालिकाको पहुँच एवं सहभागिता गराई बालमैत्री हुने गरी सञ्चालन गरिनेछ ।

- **वस्ती विकास**

यस गाउँपालिकामा वस्तीको उयुक्त स्थान हेरी बसोवासयोग्य, खेतीयोग्य, सार्वजनिक क्षेत्र, जलाधार क्षेत्र, सम्बेदनशिल क्षेत्र जस्ता क्षेत्रलाई विभाजन गरी वस्तीको विकास गर्नुपर्ने देखिन्छ । यस तर्फ गाउँपालिकाबाट उपयुक्त भूउपयोग योजना बनाइ लागु गरिनेछ ।

- **संस्थागत विकास**

हालको स्थानीय तह, स्थानीय सरकार पनि हो । त्यसैले यो स्थानीय सरकार नागरिकलाई सेवा प्रदान गर्ने घरदैलोको सरकारका रुपमा रहेको छ । स्थानीय तहको संस्थागत, संरचनागत चुस्तताको रपमा रहन सकेमा मात्र जनतालाई प्रभावकारी सेवा प्रदान गर्न सक्षम हुन्छन । यसका लागि समग्र राष्ट्रिय सन्दर्भ (लोकतान्त्रिक संघीय ढाँचामा राज्यको पुनर्संरचना र नयाँ संविधान अनुसारको कार्यअधिकारक्षेत्र) समेतलाई ध्यानमा राखी नगरोन्मुख क्षेत्रहरुलाई समेटेर आवश्यक पूर्वाधार विकास र समन्वय गर्न विद्यमान गाउँपालिकाको आन्तरिक संगठनलाई चुस्त र दुरुस्त पार्दै लगिनेछ ।

गाउँ विकासमा विकासका साझेदार सवै संघ संस्थाहरुसँगको आपसी समन्वय र सहकार्यलाई प्रबर्द्धन गरिनेछ । संघिय तथा प्रदेश स्तरका योजना तथा कार्यक्रमहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि गाउँपालिकाबाट उपयुक्त वातावरण वनाइनेछ । गाउँपालिका क्षेत्रभित्र सञ्चालन हुने सवै विकास योजनाहरुलाई एकीकृत र समन्वयात्मक तुल्याउन गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता तथा सहकार्यको संस्कृति विकास गर्ने कार्यप्रणाली अवलम्वन गरिनेछ । यसैगरी विकासका कार्यहरुलाई एकीकृत ढंगले सञ्चालन गर्न एवं अनुगमनलाई प्रभावकारी बनाउन गाउँपालिका तहमा विकासका सवै सरोकारवालाहरुको सँस्थागत क्षमताको विकासमा जोड दिइनेछ ।

- **गैसस, निजी क्षेत्रको विकासमा साझेदारिता**

गाउँ विकासमा सार्वजनिक क्षेत्रका अलावा गैसस, निजी क्षेत्र र सहकारीको माध्यमबाट साझेदारी विकासका लागि उपयुक्त वातावरण बनाउनु विकास योजनाको निर्देशक सिद्धान्त हुनेछ । निजी क्षेत्र प्रबर्द्धनका लागि आवश्यक शान्ति सुरक्षा, सार्वजनिक पूर्वाधार, लाभको बाँडफाँडको न्यायोचित प्रबन्ध गरिनेछ ।

- **सामाजिक समावेशीकरण र न्याय (भेदभाव रहित समाज)**

जातीय, लैंगिक, भौगोलिक, उमेरगत, धर्म तथा क्षमता आदिका आधारमा गाउँपालिकाबाट सञ्चालन गरीने विकासका हरेक क्रियाकलापमा भेदभाव गरिने छैन । विकासका क्रियाकलापमा निर्णय प्रक्रिया, लाभको वाँडफाँडमा सवै क्षेत्र तथा पक्षको सहभागिता गराइनेछ । पछि परेका वर्ग र समुदायको जीवनस्तर उठाउने योजनालाई प्राथमिकता दिइनेछ । साथै गाउँपालिका स्तरिय आयोजनाहरुको निर्माण गर्दा अपाँगमैत्री रुपमा सञ्चालन गरिनेछन । अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई सम्मानजनक जीवनयापनका लागि उपयुक्त वातावरण बनाईनेछ ।

- **सुशासन (पारदर्शिता, जवाफदेहिता, निष्पक्षता, सहभागिता)**

सार्वजनिक सेवालाई प्रभावकारी रुपमा प्रवाह गर्न सार्वजनिक निकायहरुबाट प्रवाह गरिने सेवा तथा ती निकायमा कार्य गर्ने कर्मचारीहरुलाई पारदर्शी एवं जवाफदेही बनाइनेछ । सामाजिक विभेद एवं वहिष्करणमा परेका वर्ग-समुदायको अर्थपूर्ण सहभागिता गराउँदै यस रामप्रसादराई गाउँपालिकालाई विभेद सुन्य पालिकाको रुपमा विकास गरिनेछ । संविधान र कानुनहरुको पूर्ण पालना गर्दै पारदर्शी र जवाफदेहीताका संयन्त्र तथा औजारहरुको परिचालन गरिनेछ । नागरिक समाजहरुलाई सशक्तीकरण गर्दै नागरिकका आवाजहरुलाई विकास योजनाहरुका माध्यमबाट सम्बोधन गरिनेछ ।

- **कला, सँस्कृतिको जगेर्ना**

कला र संस्कृतिमा ज्वालामुखी गाउँपालिकाका समुदाय सम्पन्नता वोकेको गाउँपालिका हो । खास गरी राई(किराँत), तामाङ, मगर लगायतका जनजातिको संस्कृतिको महत्वपूर्ण सम्पत्तिका रुपमा रहेको स्थानीय कला र सँस्कृतिको जगेर्नाबाट गाउँपालिकाको विकासमा योगदान गर्न सकिन्छ । जसको माध्यमबाट पर्यटन आगमनमा उल्लेखनीय सुधार गर्न सकिन्छ । यस्ता संस्कृतिहरुको समुचित प्रयोगबाट पर्यटन विकास, स्थानीय समाजिक सद्भाव र मनोरञ्जन प्रदान गर्ने माध्यमका रुपमा विकास गरिनेछ ।

- **अभियानमूलक विकास**

गाउँपालिकामा विकासका गतिविधिहरुलाई जनताको आवश्यकता अनुसार विश्वासिलो वनाउन, आम नागरिकको उच्च सहभागिता सुनिश्चित गर्न अभियानात्मक विकास प्रक्रिया अवलम्वन गरिनेछ । सवै विषय क्षेत्रमा जनताको आवश्यकता अनुसार अभियानात्मक विकास कार्यलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । पूर्ण सरसफाइयुक्त गाउँपालिका, पूर्ण खोपयुक्त गाउँपालिका, पूर्ण साक्षरता गाउँपालिका, जातिय छुवाछुतरहित गाउँपालिका, धुँवामुक्त घर भएको गाउँपालिका, हरियाली गाउँपालिका, पूर्ण उज्यालो गाउँपालिका, वोक्सीप्रथा, दाइजोप्रथा, महिलामाथि हुने घरेलु

हिँसाका घटना शून्य गाउँपालिका, सुधारिएको गोठ, एक गाउँ एक उत्पादन, एक वस्ति एक सार्वजनिक चर्पी, एक गाउँ एक उद्यम, एक विद्यालय एक इन्टरनेट, आदि केही महत्वपूर्ण अभियानका रुपमा विकास गरिने निर्देशक सिद्धान्त हुनेछ ।

- **विकासमा राजनीतिक एकता**

प्रस्तुत आवधिक गाउँ विकास योजनाले ज्वालामुखी गाउँपालिकाको विकासका लागि विकासमा राजनीतिक एकता कायम गरी उपलब्ध स्रोत, साधन र अवसरको अधिकतम उपयोग गर्दै गाउँवासीलाई सेवा, सुविधा प्रवाह गर्दै थप स्रोत र साधनका लागि आ-आफ्नो क्षेत्रबाट एकताबद्ध भई प्रयासरत रहने सिद्धान्तलाई अवलम्बन गर्ने सहमति भएको छ ।

३.३ आवधिक गाउँ विकास योजनाको एकीकृत सोच तालिका

रामप्रसादराई गाउँपालिकाको आवधिक गाउँ विकास योजनाको लक्ष्य, उदेश्य तथा कार्यक्रमलाई एकीकृत रुपमा तलको एकिकृत सोच तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । तालिकामा प्रस्तुत गरिएको सोच तालिकामा आवधिक गाउँ विकास योजनाको लक्ष्य, उद्देश्य तथा उपलब्धी मापनका सूचकहरु तथा आधारहरु र जोखिम पक्ष वा सिमाहरु रहेका छन ।

आवधिक गाउँ विकास योजना (२०७७।२०७८ देखि २०८१।२०८२)
रामप्रसादराई गाउँपालिकाको एकिकृत सोच तालिका

योजना सारंश	मापन गर्ने सूचकहरु	मापन गर्ने आधार	जोखिम पक्ष/सीमाहरु
गाउँ विकासको लक्ष्य **गाउँको सामाजिक, आर्थिक, मानवीय विकासमा अभिबृद्धि भई गाउंबासीको जीवनस्तरमा गुणात्मक सुधार भएको हुनेछ ।**	**आ.व. ०८०।०८१ सम्ममा** • गरिवीको रेखामुनीको जनसंख्या ३३.०३ (सन २०१४ भोजपुर औसत) बाट ११% (प्रदेश १ को औसत) मा झरेको हुनेछ । (आम्दानीको आधारमा गरिबी) • मानव विकास सूचकाङ्क हालको ०.५०४ (, प्रदेश १ को औसत) बाट ०.६० पुगेको हुनेछ । • गाउँवासीको औसत आयु ६८.०३ (भोजपुर जिल्ला) बर्षबाट ७३ बर्ष पुगेको हुनेछ । • औसत साक्षरता ८७% दर (५बर्ष भन्दा माथिको) ९८ पुगेको हुनेछ । • लैंगिक विकास सूचकांक प्रदेश १ को औसत ०.९२५ बाट ०.९६३ पुगेको हुने • जलवायु परिवर्तन अनुकुलन तथा विपद ब्यवस्थापन कमजोर अवस्थाबाट सुधार भएको हुनेछ ।	• जीवनस्तर सर्वेक्षण प्रतिवेदन • मानव विकास प्रतिवेदन • नमूना सर्वेक्षण प्रतिवेदन	उल्लेखित लक्ष्य हासिल गर्न संघ, प्रदेश र स्थानीय तहबाट कार्यक्रम, स्रोत र जनशक्तिको व्यवस्था भएको हुने ।
गाउF विकासको उद्देश्यः **गाउँको सामाजिक, आर्थिक, मानविय विकास समावेशी, तथा गुणस्तरीय र वातावरणीय रुपमा सन्तुलित भई गाउँवासीको**	**आ.व. ०८०।०८१ सम्ममा** • प्रतिव्यक्ति आय रु. (९९९ अमेरीकी डलर) औसत भोजपुर बाट रु .... (२००० अमेरीकी डलर) पुगेको हुनेछ । • औसत प्रतिव्यक्ति आम्दानी रु ..... (युएस डलर ....) (गा.पा.सर्भेक्षण वि.स.२०७५) (आम्दानीको आधारमा गरिबी) • साक्षरता दर (औसत) ९३.६ प्रतिशत पुगेको हुनेछ ।	• मानव विकास प्रतिवेदन • आवधिक गाउँ विकास योजनाको मद्यावधी तथा अन्तिम मुल्याङ्कन प्रतिवेदन • प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन • नमूना सर्वेक्षण प्रतिवेदन	• आवधिक योजना अनुसार संघिय सरकार प्रदेश सरकार तथा स्थानीय सरकार र विकास साझेदारबाट क्षमता विकास तथा आर्थिक सहयोग उपलब्ध हुनेछ ।

योजना सारंश	मापन गर्ने सूचकहरु	मापन गर्ने आधार	जोखिम पक्ष/सीमाहरु
जीवनयापनमा गतिशील तथा सुरक्षित भएको हुनेछ ।	• कृषिमा संलग्न जनसंख्या ७५प्रतिशत पुगेको हुने • गैर कृषि क्षेत्रमा संलग्न जनसंख्या २५ प्रतिशत पुगेको हुनेछ । • आफ्नो उत्पादनबाट बाह्रै महिना खानपुग्ने परिवार ५० प्रतिशत पुगेको हुनेछ । • विद्युत्त पहुँच पुगेका घरपरिवार प्रतिशतबाट १०० प्रतिशत पुगेको हुनेछ । • सार्वजनिक यातायातको पहुँच पुगेको वस्ती ९० प्रतिशत हुने • पालिकाको ६० प्रतिशत सडकमा वाह्रै महिना यातायात चल्न सक्ने भएको हुने । • कुपोषणबाट ग्रस्त ५ बर्ष मुनिका बालबालिका ० प्रतिशतमा झरेका हुने । • बालमृत्यु दर न्यून वा ० मा झरेको हुने । • बालविवाह सून्य भएको हुने ।		• विषयगत नीति र संरचनामा समयसापेक्ष सुधार हुनेछ । • गाउँ विकासमा नीजि, गैसस र समुदायको योगदानमा बृद्धि हुनेछ ।

परिच्छेद ४: बिषयगत सोचतालिका

रामप्रसादराई गाउँपालिकाको आवधिक गाउँ विकास योजना (आ.व.२०७७/०७८-२०८१/०८२) को बिषयगत लक्ष्य, उद्देश्य, प्रतिफलहरु तथा सोको वस्तुगत तवरले मापन गर्ने सूचकहरु, पुष्ट्याईका आधार र जोखिमहरुको विवरण तलको तर्कबद्ध खाकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

४.१ आर्थिक विकास

४.१.१ कृषि विकास

बिवरणात्मक सक्षेप	सूचक (वस्तुगत तवरले प्रमाणित हुने)							पुष्ट्याईका आधारहरु	पूर्वानुमान वा जोखिम
	सूचकहरु	२०७६/७७ को अवस्था	आगामी ५ बर्षको लक्ष्य						
			१	२	३	४	५		
उद्देश्य : कृषि व्यवसायमा संलग्न कृषक/ व्यवसायीहरुको जीवनस्तरमा सुधार भएको हुनेछ ।	कृषिजन्य उत्पादन वृद्धि प्रतिशत (मे.टनमा)	८५	९०	१००	११०	१२०	१३०	• कृषि शाखाको वार्षिक प्रगति पुस्तिका • गा.पा.बाट प्राप्त तथ्यांक	प्रस्तावीत नतिजा हासिल गर्न प्रयाप्त वजेट, प्रविधि र जनशक्ति उपलब्ध भएमा ।
	कृषिजन्य निर्यात (मे.टन)	२९०८	३०००	३५००	४०००	४५००	५०००		
	व्यवसायिक कृषि उद्यमको संख्या	१	२	३	४	५	६		
प्रतिफल १: उन्नत बीउ, वेर्ना उत्पादन र प्रयोगमा वृद्धि भएको हुनेछ ।	फलफूल वगैचाको क्षेत्र विस्तार हे.	७०	८०	९०	१००	११०	१२०	• कृषि शाखाको वार्षिक प्रगति पुस्तिका • गा.पा.बाट प्राप्त तथ्यांक	
प्रतिफल २ : सिंचित क्षेत्रफल विस्तार भएको हुनेछ ।	साना सिचाई क्षेत्रफल हे.	१	२	३	४	५	६	• कृषि शाखाको वार्षिक प्रगति पुस्तिका • गा.पा.बाट प्राप्त तथ्यांक	•
	सिचाई पोखरी संख्या	८	१२	१८	३५	५०	५६		
	सिचाई आयोजनाको संख्या	१	२	३	४	५	६		
प्रतिफल ४. प्राङ्गारीक खेति क्षेत्रको विस्तार भएको हुने	गोठमल सुधार र मुत्र संकलन संख्या	२	५	६	७	१०	१५	• कृषि शाखाको वार्षिक प्रगति पुस्तिका • गा.पा.बाट प्राप्त तथ्यांक	•
	जैविक मल प्रयोगमा वार्षिक वृद्धि प्रतिशत	१०	२०	३०	३५	३६	४०		
	जैविक मल अनुदान वार्षिक मे.टन.	०	१०	१५	२०	२५	३०		

बिवरणात्मक सक्षेप	सूचक (वस्तुगत तवरले प्रमाणित हुने)							पुष्ट्याईका आधारहरु	पूर्वानुमान वा जोखिम
	सूचकहरु	२०७६/७७ को अवस्था	आगामी ५ बर्षको लक्ष्य						
			१	२	३	४	५		
	स्थानीय जडीबुटीजन्य विषाधि उत्पादन वार्षिक लिटर) सय	०	१	२	५	७	१०		
	ब्याबसायिक प्राङ्गारिक खेती गरिएको क्षेत्रफल (हे.)	०	२	५	६	७	८		
प्रतिफल ५ खाद्य तथा पोषण सुरक्षामा सुधार भएको हुने ।	खाद्यान्न उपलब्धतामा बृद्धि वार्षिक मे.टन.	८५	९०	१००	११०	११५	१३०	• कृषि शाखाको वार्षिक प्रगति पुस्तिका • गा.पा.बाट प्राप्त तथ्यांक	•
	एक घर एक करेशावारी संख्या वार्षिक वृद्धि	५००	६००	१०००	१५००	१६००	२०००		
	एक घर एक घरवारी (फलफुल) वगैचा वार्षिक संख्या	४००	५००	६००	७००	८००	१०००		
प्रतिफल ६: कृषक, प्राविधिक र सेवा प्रदायकहरुको क्षमता अभिबृद्धि भएको हुनेछ ।	तालिम प्राप्त कृषकहरु (बार्षिक संख्या)	१७	५०	१००	२००	६००	८००	• कृषि शाखाको वार्षिक प्रगति पुस्तिका • गा.पा.बाट प्राप्त तथ्यांक	•
	ग्रामिण कृषि कार्यकर्ता तालिम प्राप्त कृषकहरु (अद्यावधिक संख्या)	१०	४०	५०	१००	३००	८००		
	पालिका स्तरमा कृषि प्राविधिक व्यवस्था संख्या	२	३	३	३	३	३		
	पालिका स्तरमा गाउँ कृषि विकास समिति गठन र परिचालन संख्या	०	१	२	३	५	८		
प्रतिफल ७: कृषि उपजको बजारीकरण प्रवर्द्धन भएको हुनेछ ।								• कृषि शाखाको वार्षिक प्रगति पुस्तिका • गा.पा.बाट प्राप्त तथ्यांक	•
	कृषि उपज संकलन केन्द्र वार्षिक संख्या	०	१	२	३	४	६		
	साप्ताहिक, पाक्षिक बजार निर्माण संचालन संख्या	०	१	२	३	४	६		
	कृषि उपज प्रशोधन केन्द्र स्थापना वार्षिक संख्या	०	१	२	३	४	५		
	बजार सूचना केन्द्र संचालन संख्या	०	१	३	४	५	६		

बिवरणात्मक सक्षेप	सूचक (वस्तुगत तवरले प्रमाणित हुने)							पुष्ट्याईका आधारहरु	पूर्वानुमान वा जोखिम
	सूचकहरु	२०७६/७७ को अवस्था	आगामी ५ बर्षको लक्ष्य						
			१	२	३	४	५		
प्रतिफल ८: स्थानीय प्रविधि र स्थानीय बाली तथा पशुपंक्षीहरुको संरक्षण भएको हुनेछ ।	जिन बैकं स्थापना	०	१	०	०	१	२	• कृषि शाखाको वार्षिक प्रगति पुस्तिका • गा.पा.बाट प्राप्त तथ्यांक	•
	जीन बैंकमा संकलन तथा दर्ता गरिएका बालीका जातहरु संख्या	०	१	०	१	०	२		•
	स्थानीय वालि, प्रविधि र जैविक विविधताको अभिलेखीकरण बार्षिक	०	१	१	०	१	१		
	फिल्ड जीन वैक संचालनको वार्षिक संख्या	०	०	१	१	०	१		
प्रतिफल ९: नयाँ प्रविधिमा आधारीत नगदेवाली उत्पादनमा बृद्धि भएको हुनेछ ।	किवी उत्पादन मे.ट.	१	२	२.५	३	३.५	८	• कृषि शाखाको वार्षिक प्रगति पुस्तिका • गा.पा.बाट प्राप्त तथ्यांक	•
	चिया उत्पादन उत्पादन मे.ट.	०	०.१	१	१.५	२	२		
	गोलभेडा खेती निर्यात उत्पादन मे.ट. निर्यात	०	१	२	३	४	४		
	अदुवा उत्पादन मे.ट. निर्यात	०	१	२	३	४	४		
	तोरी उत्पादन मे. टन	१	२	३	४	५	५		
	मह उत्पादन के.जी	१५	२०	४०	५०	६०	८०		
	कोशेवाली उत्पादन के.जी	५००	६००	८००	९००	१०००	११००		
	अलैची उत्पादन हें	१३०	१५०	१६०	१८०	१९०	२००		

पशु विकास **उद्देश्य :** पशुजन्य उत्पादनमा वृद्धि भएको हुनेछ ।	दुध उत्पादन लि.	३०००००	३३००००	३७४०००	४२५०००	५०२०००	५९३१००	प.से.का.को वार्षिक प्रोफाएल । समुह समितिको रेकर्ड ।	प्रस्तावीत नतिजा हासिल गर्न प्रयाप्त वजेट, प्रविधि र जनशक्ति उपलब्ध भएमा ।
	मासु उत्पादन मे.ट	१४६	१६०.६	१७५.२	१८९.८	२०४.४	२१९		
	फुल उत्पादन क्यारेटमा ?)	१६००	२०००	२४००	२८००	३२००	३६००		
प्रतिफल १ : पालिकामा व्यासायिक पशु पालनमा वृद्धि भएको हुनेछ ।	गाई भैसी फर्म स्थापना (थप हुदै जाने)	५	७	१०	१२	१५	१७	प.से.का.को वार्षिक प्रोफाएल । समुह समितिको रेकर्ड । अवलोकन	
	कुखुरा फर्म स्थापना भएका (थप)	०	१	२	३	४	५		
	व्यावसायिक वाखा पालन गर्ने घर परिवार/फर्म (थप)	७	९	११	१४	१६	२०		
	डेरी स्थापना संख्या (उद्योग) (थप)	०	०	०	०	०	१		
	यूवा लक्षित व्यवसायीक फर्म प्रर्वद्वन	०	०	०	२	२	२		
	यूवा लक्षित पशु पंक्षि बजार प्रर्वद्वन	०	१	१	१	१	१		
प्रतिफल २ : पशुहरुको नश्ल सुधार भएको हुनेछ ।	कृत्रिम गर्भाधान (वटा)	०	१०	३०	६०	१००	१५०	प.से.का.को वार्षिक प्रोफाएल । समुह समितिको रेकर्ड । अवलोकन	
	उन्नत जातको भाले जनावर वितरण	७	०	२	०	४	६		
	स्थानीयस्तरमा पालेका भाले पशुलाई वन्धाकरण संख्या	३९०	४२०	४५०	४८५	५००	५५०		
	सेक्स सिमेन खरिद तथा कोरली प्रवर्दन कार्यक्रम	०	०	०	०	०	०		
प्रतिफल ३ : पशु आहारा उपलव्धता बृद्धि भएको हुनेछ ।	डाले घाँस उत्पादन संख्या हे.	०	०	०	०	०	२	प.से.का.को वार्षिक प्रोफाएल । समुह समितिको रेकर्ड ।	
	पशु आहारा घाँस व्यवस्थापन सुधार का लागि च्यापकटर वितरण संख्या	०	०	०	०	०	८		
	दाना उद्योग स्थापना	०	०	०	०	०	२		

	चरन क्षेत्र विस्तार संख्या (वार्षिक)	०	०	०	०	०	०	अवलोकन	
	भुई घाँस रोपण हेक्टर	०	०	०	०	०	४		
प्रतिफल ४ : पशु स्वास्थ्यमा सुधार भएको हुनेछ ।	रोग निरोधक खोप सख्या (गाई,भैसी,वाखा,वंगुर,कुखुरा)	१६०००	२००००	२२०००	२४०००	२७०००	३००००	प.से.का.को वार्षिक प्रोफाएल । समुह समितिको रेकर्ड । अवलोकन	
	पशु स्वस्थ्य शिविर पटक	०	३	०	०	०	८		
	स्थानीयस्तरमा औषधि पसल सुधार तालिम पटक	०	०	०	०	१	१		
	रेवीज रोग नियन्त्रणका निशुल्क खोप कार्यक्रम पटक	०	१	१	१	१	१		
प्रतिफल ५ : पशुपालक कृषकहरुको क्षमता विकास भएको हुनेछ ।	पशुपालन व्यवसाय सम्वन्धी तालिम प्राप्त कृषक संख्या	०	९०	०	०	०	१५०	प.से.का.को वार्षिक प्रोफाएल । समुह समितिको रेकर्ड । अवलोकन	
	जोनोसिस रोग सम्वन्धी जनचेतना तालिम प्राप्त कृषक संख्या	०	०	०	०	०	४०		
	अन्तर पालिका भ्रमण वार्षिक पटक	०	१	१	१	१	१		
	समुह प्रतियोगिता वार्षिक पटक	०	०	१	१	१	१		
	एक वार्ड.एक ग्रा.प.स्वा.का. भएका वडा संख्या	२	०	०	०	०	८		
	पशुपालन क्षेत्रबाट हुनजाने जलवायु परिवर्तन वारे सचेत कृषक संख्या गोष्ठी (पटक)	०	०	१	१	१	१		
प्रतिफल ६ : माछा, मासु, र अण्डा उत्पादनमा बृद्धि भइ पोषण सुधार हुनुको साथै आर्थिक विकासमा योगदान पुगेको हुनेछ ।	कृषक पाठसाला संख्या	०	०	१	१	१	१		
	मासु र अण्डामा आत्मनिर्भर	०	०	१	१	१	१		
	व्यवसायिक कुखुरा पालन फार्मलाई निशुल्क खोप वितरण	०	०	१	१	१	१		
	पशु रोग अन्वेषणी तथा नमुना संकलन पटक	१२	१२	१२	१२	१२	१२		

	उच्च मुल्यको माछा पालान व्यवसाय प्रर्वद्वन सं.	०	०	०	०	०	१		
	बहुक्षेत्रिय पोषण कार्यक्रमा सुधार कार्यक्रम							कुपोषण न्युन हुदै २०३० सम्म कु. अन्त्य हुनेछ ।	

४.१.२ घरेलु तथा साना उद्योग

बिवरणात्मक सक्षेप	सूचक (वस्तुगत तवरले प्रमाणित हुने)							पुष्ट्याईका आधारहरु	पूर्वानुमान वा जोखिम
	सूचकहरु	२०७६/७७ को अवस्था	आगामी ५ बर्षको लक्ष्य						
			१	२	३	४	५		
उद्देश्य : बिभिन्न किसिमका उद्यम व्यवसायको बृद्धि भएको हुने छ ।	उद्यमहरुको जम्मा संख्या	१२	८०	१२०	१५०	१७५	२००	कार्यालयको वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन	
	उत्पादन मुलक	०	२	४	६	८	१०		
	कृषि तथा वन जन्य	०	१	२	३	४	५		
	उर्जामूलक	१	१	१	१	१	१		
	पर्यटन	०	१	१	१	१	१		
	सेवामूलक	६	२	४	६	८	१०		
	अन्य	०	०	०	०	०	०		
	रोजगार सृजना	१००	११०	१२०	१३०	१४०	१५०		
प्रतिफल १ : उद्यमीका लागि क्षमता तथा सीप अभिबृद्धि भएको हुनेछ ।	तालिम प्राप्त संख्या वार्षिक	१७१	४०	५०	६०	७०	८०	पालिकाको वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन	तालिम प्राप्त मध्ये ६० प्रतिशतले उद्यम संचालन गरेका हुने
	दलित	२०	३०	४०	५०	६०	७०		
	महिला	८०	९०	१००	११०	१२०	१३०		
	जनजाती/ अन्य	१००	११०	१२०	१३०	१४०	१५०		
	तालिम प्राप्त उद्यमीहरु	७४	१००	१५०	१६०	१८०	२००		

प्रतिफल २ : उद्यमीहरुका लागि उपयुक्त प्रविधि तथा अनुदान प्राप्त गरेका हुनेछन् ।	रुग्ण उद्योगका उद्यमीहरु	०	०	०	०	०	०	पालिकाको वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन	बजार प्रबर्द्धन भएको हुनेछ ।

४.१.३ पर्यटन विकास

बिवरणात्मक सक्षेप	सूचक (वस्तुगत तवरले प्रमाणित हुने)							पुष्ट्याईका आधारहरु	पूर्वानुमान वा जोखिम
	सूचकहरु	२०७६/७७ को अवस्था	आगामी ५ बर्षको लक्ष्य						
			१	२	३	४	५		
उद्देश्य : जिल्लामा पर्यापर्यटनको प्रबर्द्धन भएको हुनेछ ।	वार्षिक बाह्य पर्यटक आगमन संख्या	०	१०	२०	२५	३०	३५	• गाउँ प्रोफाईल • जिल्ला स्तरको अभिलेख	•
	वार्षिक आन्तरिक पर्यटक आगमन संख्या	१०००	१२००	१३००	१४००	१५००	१८००		
	वाह्य पर्यटकको बसाई दिन संख्या	०	१	२	३	४	५		
	पर्यटन व्यवसायबाट प्रत्यक्ष स्थानीय रोजगारी संख्या	०	५	६	७	८	९		

४.१.४ सहकारी विकास

बिवरणात्मक सक्षेप	सूचक (वस्तुगत तवरले प्रमाणित हुने)							पुष्ट्याईका आधारहरु	पूर्वानुमान वा जोखिम
	सूचकहरु	२०७६/७७ को अवस्था	आगामी ५ बर्षको लक्ष्य						
			१	२	३	४	५		
उद्देश्य उद्यम तथा व्यवसाय सञ्चालन गर्ने पुँजीको पहुँचमा अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।	बचत संकलन रकम रु.	१००	१२०	१३०	१४०	१४५	१५०	सहकारी कार्यालयको अभिलेख	
	ऋण परिचालन रकम रु.हजारमा	१५९९१.८	१८०००	१९०००	२००००	२१५००	२३०००		
	सहकारीमार्फत व्यवसाय तथा उद्यम सञ्चालन गर्ने संख्या	१	२	३	४	५	६		
प्रतिफल १ : सहकारी संस्थाहरुको वृद्धि भएको हुनेछ ।	कृषि सहकारी संख्या (थप हुने)	०	१	२	३	४	५	सहकारी कार्यालयको प्रतिवेदन	
	वहुउद्देश्यीय सहकारी संख्या	०	१	२	३	४	५		

	ऋण तथा बचत सहकारी संख्या	१	१	२	३	४	५	जिल्ला सहकारी संघको प्रतिवेदन	
	जडिवुटी सहकारी संख्या (चिया कफी)	१	२	०	०	०	३		
	सञ्चार सहकारी संख्या	०	१	०	०	०	२		
	उपभोक्ता सहकारी संख्या	०	१	२	३	४	५		
	दुग्ध सहकारी संख्या	०	१	२	३	४	५		
	महिला सहकारी संख्या	२	१	२	३	४	५		
प्रतिफल २ : सहकारी संस्थाहरुको संस्थागत विकास एवं सक्रियता बढेको हुनेछ ।	व्यवस्थापन तालिम प्राप्त	०	१	४	५	६	७	• सहकारी कार्यालयको प्रतिवेदन • जिल्ला सहकारी संघको प्रतिवेदन	•
	लेखा तालिम प्राप्त संस्था संख्या	१	२	३	४	५	६		
	सञ्चालकको नियमित बैठक गर्ने सहकारी संख्या	६	७	८	९	१०	११		
	वार्षिक साधारण सभा सञ्चालन गर्ने संख्या	८							
	वार्षिक लेखापरीक्षण गर्ने संख्या	८							
	सक्रिय सहकारी संख्या	८							
	सामान्य सहकारी संख्या	८							
	निस्कृय सहकारी संख्या	१							

४.२ सामाजिक विकास

४.२.१ शिक्षा

बिवरणात्मक सक्षेप	सूचक (वस्तुगत तवरले प्रमाणित हुने)							पुष्ट्याईका आधारहरु	पूर्वानुमान वा जोखिम
	सूचकहरु	२०७६/७७ को अवस्था	आगामी ५ बर्षको लक्ष्य						
			१	२	३	४	५		

उद्देश्य : गाउँ शिक्षामा सवैको पहुँच र गुणस्तर अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।	साक्षरता दर कुल साक्षरता महिला साक्षरता पुरुष साक्षरता	६८.६ ६४.४६ ७२.५३	७३.६ ६९.४६ ७७	७८.६ ७४.४६ ८२	८३.६ ७९.४६ ८७	८८.६ ८४.४६ ९२	९३.६ ९० ९७	• गाउँ शिक्षा कार्यालयको प्रतिवेदन	•
	सहजैदेखिने भर्नादर प्राथमिक निम्न माध्यमिक माध्यमिक								
	खुद भर्ना दर प्राथमिक निम्न माध्यमिक माध्यमिक								
	दलित विद्यार्थी भर्ना संख्या निमावि (आधारभुत) मावि (दुबैको) उमावि	२४५ २५७							
	छात्रवृत्ति प्राप्त विद्यार्थी संख्या दलित द्वन्द्वपिडित छात्रा अपांगता भएका	५०२ – २८३ ८							
प्रतिफल १ : वालविकास केन्द्रहरुको पहुँच तथा पूर्वाधारको वृद्धि भएको हुनेछ ।	वालविकास केन्द्र संख्या	२८	२९	३०	३१	३२	३४	• गाउँ शिक्षा कार्यालयको प्रतिवेदन	•
	वालविकास केन्द्रमा भर्नादर प्रतिशत	७०	७५	८०	८५	९०	९८		
	वाल विकास केन्द्रमा खुद भर्ना दर								
	आधारभूत तालिम प्राप्त सहयोगी कार्यकर्ता प्रतिशत	८२	८४	८६	८८	९०	९८		
	वालमैत्री सिकाई व्यवस्थापन भएका वालविकास केन्द्र संख्या	२८	२९	३०	३१	३२	३४		

प्रतिफल २ : शिक्षामा पहुँच तथा गुणस्तरमा सुधार भएको हुनेछ ।	विद्यालय बाहिर रहेका वालवालिका संख्या (..... जनगणना अनुसार)	५७	४५	३५	२५	१५	१०	• गाउँ शिक्षा कार्यालयको प्रतिवेदन	
	वालमैत्री शिक्षण सिकाई हुने विद्यालय संख्या	१०	१५	२०	२५	३०	३४		
	पुरा सेट पाठ्यपुस्तक पाउने विद्यार्थीको प्रतिशत प्रावि निमावि मावि	१०० १०० १००	१०० १०० १००	१०० १०० १००	१०० १०० १००	१०० १०० १००	१०० १०० १००		
	तालिम प्राप्त शिक्षक प्रतिशत	९५	९६	९७	९८	९९	१००		
	दिवा खाजा प्राप्त विद्यार्थी प्रतिशत	०	४०	५०	६०	७०	९९		
	कक्षा दोहोऱ्याउने दर प्रतिशत प्रा.वि. निमावि मावि	५	४	३	२	१	०		
	विद्यालय छोड्ने दर प्रावि निमावि मावि	२० २५ ४०	१५ २० ३०	१० १५ २५	७ १० २०	५ ८ १०	२ ३ ५	• गाउँ शिक्षा कार्यालयको प्रतिवेदन	•
	सिकाई उपलब्धि स्तर कक्षा ५ कक्षा ८ एसइइ मा २.५ भन्दा बढी जिपिए ल्याउने दर	६२ ५४	६५ ५६	७५ ५८	८६ ६५	८७ ६९	९० ७५	• गाउँ शिक्षा कार्यालयको प्रतिवेदन	•
	विद्यालय संख्या प्रावि निमावि मावि उच्चमावि अनाथ वाल आश्रम	२५ ५ ४ ३	– ४ ५ ३	– ४ ६ ४	– ५ ७ ४	– ६ ७ ५	– ७ ८ ५	• गाउँ शिक्षा कार्यालयको प्रतिवेदन	

	छात्रा छात्र अनुपात प्रावि निमावि मावि	१०६:२९ नबुझेकोले पुन हेर्नु पर्ने	१०५:८७	१०३:२३	१०२:४५	१०१:३२	१०१:००	• गाउँ शिक्षा कार्यालयको प्रतिवेदन	•
	विद्यालय खुल्ने दिन	२२०					२२०		
प्रतिफल ३ : विद्यालय शिक्षाका लागि आवश्यक भौतिक पूर्वाधारको विकास भएको हुनेछ ।	विद्यालय भवन संख्या कच्ची (माटो गारो र छानो) पक्की (टिनको छानो, सिमेन्ट लगाएको) (वटामा)	 ७५ ५१	 ६५ ५६	 ५५ ५८	 ४५ ६०	 ३५ ६५	१६६ – ७०	• गाउँ शिक्षा कार्यालयको प्रतिवेदन	•
	छात्र छात्राका लागि अलग अलग शौचालय भएका विद्यालय संख्या	२५	२८	३०	३२	३४	–		
	विपद प्रतिरोधी विद्यालय भवन संख्या (भूकम्प प्रतिरोधी, वाढी, पैह्रो, हावाहुरी)	५१	६०	७०	८०	९०	११०		
	वालमैत्री वसाई व्यवस्था भएका कक्षा कोठा संख्या	६०	६५	७५	८०	११०	१०१		
	अपांगमैत्री कक्षा कोठा संख्या	८	१०	१५	२५	३०	४५		
	सावुनपानीको सहितको शौचालय भएको विद्यालय संख्या	८	१२	१४	१६	२०	१९		
	स्वच्छ पिउनेपानी भएको विद्यालय संख्या	८	१४	१६	१७	२२	२६		
	खेलमैदान भएका विद्यालय संख्या	७	९	११	१५	२१	४५		
	फर्निचर सेट	३८४०	३९५०	४०६०	४१९०	४२५०	४३५०		
	अपांगता भएका विद्यार्थीहरुका लागि स्थापित छात्रावास संख्या	०	१	२	५	७	८		
	हिमाली छात्रावास संख्या	–	–	–	–	–	०		

	विज्ञान प्रयोगशाला भएका विद्यालय	५	७	९	११	१३	१५		
	कम्प्युटर प्रयोगशाला भएका विद्यालय	७	१२	१८	२४	३४	३		
प्रतिफल ४ : सामुदायिक अध्ययन केन्द्रको विस्तार र सुदृढीकरण भएको हुनेछ ।	सामुदायिक अध्ययन केन्द्र संख्या	२	३	५	७	८	८	• गाउँ शिक्षा कार्यालयको प्रतिवेदन	•
	अभिमुखीकरणमा सहभागी सा.अ. के. सदस्य संख्या	०	२	४	५	८	१८		
	गठित महिला आय आर्जन समूह संख्या	–	–	–	–	–	१२		
	घेरा वार	६	१५	२२	२८	३१	३४		
	छात्रवास	०	१	१	२	३	४		
	साक्षरता कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने सा.अ.केन्द्र संख्या	२	४	५	७	८			
प्रतिफल ५ : उच्च शिक्षाको पहुँच तथा नयाँ शैक्षिक कार्यक्रमको विस्तार भएको हुनेछ ।	उच्च शिक्षा प्रदान गर्ने शिक्षण संस्था संख्या	०	१	१	१	२	१	• गाउँ शिक्षा कार्यालयको प्रतिवेदन	•
	उच्च शिक्षा शिक्षण हुने शैक्षिक कार्यक्रम संख्या	०	२	२	२	३	३		
	उच्च शिक्षा हासिल गर्ने विद्यार्थी संख्या	३२३	३५०	४००	५१०	५५०	५६०		
प्रतिफल ६ : प्राविधिक जनशक्तिको संख्यामा अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।	प्राविधिक शिक्षालय संख्या	०	१	२	२	३	३	• गाउँ शिक्षा कार्यालयको प्रतिवेदन	•
	विस्तारित प्राविधिक (एनेक्स) कार्यक्रम संख्या	०	१	२	२	३	३		
	गाउँका प्राविधिक शिक्षामा भर्ना भएका विद्यार्थी संख्या	०	२०	३०	३०	३०	३०		
प्रतिफल ७ : विशेष शिक्षा सुविधा तथा पहुँच बढेको हुनेछ ।	सुस्तश्रवण सम्बन्धी शिक्षण हुने विद्यालय संख्या	०	१	१	१	२	२	• गाउँ शिक्षा कार्यालयको प्रतिवेदन	•
	सुस्तश्रवण सम्बन्धी विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थी संख्या	०	–	–	–	–	–		
	दृष्टिविहीन सम्बन्धी शिक्षण हुने विद्यालय संख्या	०	–	–	–	–	–		

	दृष्टिविहीन सम्बन्धी विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थी संख्या	०	–	–	–	–	–		
	छात्रवृत्ति प्राप्त अपांगता भएका विद्यार्थी प्रतिशत	०	–	–	–	–	–		
प्रतिफल ८ : शैक्षिक प्रणालीमा प्रभावकरिता, पारदर्शिता र जवाफदेहिता अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।	सामाजिक परीक्षण गर्ने विद्यालय प्रतिशत	१००	१००	१००	१००	१००	१००	• गाउँ शिक्षा कार्यालयको प्रतिवेदन	•
	वेरुजु भएका विद्यालय प्रतिशत	०	०	०	०	०	०		
	गुनासो व्यवस्थापन गर्ने विद्यालय संख्या	५	१२	१४	१८	२५	३०		
	व्यवस्थापन समितिको बैठक नियमित सञ्चालन गर्ने विद्यालय प्रतिशत	१००	१००	१००	१००	१००	१००		
	प्रति विद्यालय निरीक्षण गर्ने संख्या वार्षिक	१	२	२	३	३	३		
	३ पटक अनुगमन गर्ने विद्यालय प्रतिशत वार्षिक	२०	२५	३०	३०	३५	४५		
	इन्टरनेट	५	१५	२२	२८	३०	३४	•	•
	खेलकुद सामाग्री	०	१२	१३	३	३	१	•	•

४.२.२ स्वास्थ्य सेवा

बिवरणात्मक सक्षेप	सूचक (वस्तुगत तवरले प्रमाणित हुने)							पुष्ट्याईका आधारहरु	पूर्वानुमान वा जोखिम
	सूचकहरु	२०७६/७७ को अवस्था	आगामी ५ बर्षको लक्ष्य						
			१	२	३	४	५		
उद्देश्य : गाउँवासीको स्वास्थ्यमा सुधार भएको हुनेछ ।	कुपोषणको दर (५वर्षसम्म)		०	०	०	०	०	• जनसंख्या मोनोग्राफ • गाउँ प्रोफाइल • गाउँ स्वास्थ्य कार्यालयको प्रतिवेदन • जिल्ला आयुर्वेद केन्द्रको प्रतिवेदन	•
	रोगलाग्ने दर (ओपिडिमा उपचार गराउन आउने संख्या		१४	१३	११	१०	५		
	शिशु मृत्यु दर (प्रति हजारमा) जना (२०६८)		०	०	०	०	०		

	संस्थागत प्रसुति प्रतिशत		६०	७०	७५	८०	९०		
	कोरामृत्यु दर (प्रति हजार) (२०६८)		१०	२०	४०	७०	१००		
	पूर्ण खोप घोषणा वडा संख्या		२	४	६	७	८		
	१ घण्टाभित्रमा स्वास्थ्य संस्थामा पुगिने घरपरिवार प्रतिशत		७०	९०	१००	१००	१००		
	आयुर्वेद स्वास्थ्य सेवा प्राप्त गर्ने जनसंख्या प्रतिशत		२	५	१०	१५	२०		
प्रतिफल १ : पौष्टिक आहार सम्बन्धी व्यवहारमा परिवर्तन भएको हुनेछ ।	६ महिनासम्म स्तनपान मात्र गराउने आमाहरुको प्रतिशत		५०	६०	६५	७०	८०	• जनसंख्या मोनोग्राफ • गाउँ प्रोफाइल • गाउँ स्वास्थ्य कार्यालयको प्रतिवेदन • जिल्ला आयुर्वेद केन्द्रको प्रतिवेदन	•
	६ देखि २३ महिनासम्मका आवश्यक पोषणयुक्त खानेकुरा खाने वालवालिकाको प्रतिशत		६०	७५	८०	८५	९०		
	६ देखि २३ महिनासम्मका ४ पटक खानेकुरा खाने वालवालिकाको %		७५	८०	८५	९०	९५		
	६ महिनासम्मका स्तनपायी आमाहरु-लाई आयुर्वेद औषधि वितरण पटक		१	२	३	४	४		
प्रतिफल २ : सवै वालवालिकाहरुले पूर्ण खोप प्राप्त गरेका हुनेछन् ।	कम्तिमा १ जना खोप कार्यकर्ता भएका वाडा संख्या		८	८	८	८	८	• गाउँ प्रोफाइल • जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालयको प्रतिवेदन	•
	खोप प्राप्त वालवालिका प्रतिशत		९०	९५	१००	१००	१००		
	खोप केन्द्र संख्या	२५२	२८८	२८८	२८८	२८८	२८८		
प्रतिफल ३ : सवै गाउँवासीहरुको उपचारात्मक सेवाको पहुँचमा वृद्धि भएको हुनेछ	१५ शैयाको अस्पतालको स्थापना		–	–	१	–	–	• गाउँ प्रोफाइल • जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालयको प्रतिवेदन	स्टेचरका लागि स्थानीय निकायको लगानी भएको हुने
	स्थानीयस्तरका स्वास्थ्य संस्था संख्या		६	७	८	८	८		
	विशेषज्ञ सेवाको (हाडजोर्नी वालरोग, स्त्री रोग, आखा, दन्त, नाक, कान, घाटी) संख्या				१	१	२		
	ब्लड वैक संख्या		–	–	–	–	२		
	एम्वुलेन्स सेवा विस्तार (संख्या)		५	६	७	८	८		

	स्टेचर भएका वडा वा वस्ती प्रतिशत		७५	८०	९०	१००	–		
प्रतिफल ४ : स्वास्थ्यका पूर्वाधारहरुमा वृद्धि भएको हुनेछ ।	अस्पताल सहित आवास सहितको भवन, संख्या (स्थानमा)		–	१	१			• गाउँ प्रोफाइल • जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालयको प्रतिवेदन	मर्मत संभार भई सेवा सुचारु भएका हुनेछन्
	परीक्षण औजार उपकरण (२ हस्पिटलमा के कति उपकरण राख्ने)		१	१	१	१	१		
	प्रयोगशाला संख्या		–	१	१	२	२		
	खानेपानी सुविधा पुगेका स्वास्थ्य संस्था संख्या		सबै	सबै	सबै	सबै	सबै		
प्रतिफल ५ : स्वास्थ्य सम्बन्धी दरवन्दी जनसंख्याका आधारमा मिलान भएको हुनेछ ।	डाक्टर विरामी अनुपात (प्रतिदशहजार)		२	२	३	३	४	• गाउँ प्रोफाइल • जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालयको प्रतिवेदन	•
	नर्स विरामी अनुपात (प्रति दशहजार)		४	६	८	१०	१२		
	अन्य स्वास्थ्यकर्मी लक्षित जनसंख्या अनुपात (प्रतिदशहजार)		१५	२०	३५	४०	५०		
प्रतिफल ६ : सम्पूर्ण स्वास्थ्य संस्थाहरुमा औषधिको सहज आपूर्ति व्यवस्था भएको हुनेछ ।	आवश्यक Buffer Stock भएको स्वास्थ्य संस्था संख्या		–	२	२	३	८	• गाउँ प्रोफाइल • जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालयको प्रतिवेदन	•
	भ्याक्सिन सव सेन्टर संख्या		–	१	२	३	४		
	वर्षिक औषधि आपूर्ति पटक		३	४	४	४	४		
प्रतिफल ७ : प्रसुति केन्द्रको संख्यामा वृद्धि भएको हुनेछ ।	प्रसुति केन्द्र संख्या २४ सै घण्टा	५	८	८	८	८	८	• गाउँ प्रोफाइल • जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालयको प्रतिवेदन	•
	प्रसुति सेवा प्रवाह हुने स्वास्थ्य संस्था संख्या	५	८	८	८	८	८		
	कम्तिमा चार पटक गर्भ जाँच गर्ने गर्भवति महिला प्रतिशत		६०	७०	७५	८०	९०		
	गर्भ जाँच सम्बन्धी तालिम प्राप्त दक्ष स्वास्थ्यकर्मी प्रतिशत		५०	६०	७०	७५	८०		
	कम्तिमा दुई जना दक्ष प्रसुतिकर्मी भएका प्रसुति केन्द्र प्रतिशत		३०	४०	५०	५०	६०		

प्रतिफल ८ : स्वास्थ्य व्यवस्थापन समिति तथा सामुदायिक कार्यकर्ताहरु सक्रिय भएका हुनेछन् ।	अस्पताल व्यवस्थापन समिति बैठक संख्या		८	१०	१२	१२	१२	• गाउँ प्रोफाइल • जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालयको प्रतिवेदन	•
	गाउँ स्वास्थ्य व्यवस्थापन समितिको बैठक (मासिक)		१	१	१	१	१		
	अनुगमन (बार्षिक पटक)		१	३	४	४	४		
	स्वास्थ्य स्वयं सेविका तथा आमा समूहहरुलाई क्षमता वृद्धि भएकाको प्रतिशत		७५	८०	९०	१००	–		
प्रतिफल ९ : गा.पा.मा आयुर्वेद स्वास्थ्यको पहुँच बढेको हुनेछ ।	आयुर्वेद केन्द्र तथा औषधालय संख्या		–	–	–	१	–	• जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्रको प्रतिवेदन	•
	आयुर्वेद स्वास्थ्यकर्मीको संख्या					२	३		
	परम्परागत जडिवुटी उपचारकर्ताहरुको क्षमतामा वृद्धि संख्या		१	१	२	२	२		
	स्वास्थ्य वृत्ति सम्बन्धी चेतनामूलक गोष्ठी संख्या		८	८	८	८	८		
	योग केन्द्र संचालन संख्या		–	१	१	–	१		
प्रतिफल १०: स्वास्थ संरचना थपिएको हुनेछ	Type 1 भवन निर्माण, ओखे			१				•	•
	Type 2 भवन निर्माण (वडा नं. २, ३, ४, ५, ७, ८)		१	१	२	१	१	•	•

४.२.३ महिला, अपांगता भएका तथा जेष्ठ नागरिक र बालबालिका

४.२.३.१ महिला, अपांगता भएका तथा जेष्ठ नागरिक

बिवरणात्मक सक्षेप	सूचक (वस्तुगत तवरले प्रमाणित हुने)							पुष्ट्याईका आधारहरु	पूर्वानुमान वा जोखिम
	सूचकहरु	२०७६/७७ को अवस्था	आगामी ५ बर्षको लक्ष्य						
			१	२	३	४	५		
उद्देश्य : गा.पा.का महिला, अपांगता भएका र जेष्ठ नागरिकहरु सशक्त	गा.पा.मा शिक्षिकाहरुको प्रतिशत	३७.९६	४०	४४	४७	४९	५०	• जिशिका को प्रतिवेदन • जिविसको अभिलेख	•
	महिला सहकारी संस्था संख्या	१	१०	१५	२५	३५	५०		

भई उनीहरुको सहभागिता, सम्मान र आर्थिक पहुँचमा बृद्धि भएको हुनेछ ।	उपभोक्ता समितिहरुमा महिला संयोजक संख्या	३	५	८	१५	२२	३०	• म.तथा वा. कार्यालयको प्रतिवेदन • राजनीतिक दलको अभिलेख	
	घर र जग्गा दुवैमा महिलाको स्वामित्व भएका घरधुरी प्रतिशत	१८.५५	२०	२५	२८	३४	४०		
	राजनीतिक दलहरुको गाउँ समितिमा महिला प्रतिनिधित्व संख्या	१७४	२००	३५०	५००	५५०	६००		
	वाल विवाह दर (प्रतिशत)	३०	२५	२०	१५	५	०		
	किशोर सरह सरदर दिन विद्यालय उपस्थित हुने किशोरी प्रतिशत	१००	√	√	√	√	√		
प्रतिफल १ : लैंगिक हिंसाका घटनाहरु न्यून भएका हुनेछन् ।	घरेलु तथा लैंगिक हिंसाको उजुरी संख्या	०	√	√	√	√	√	• महिला तथा वालवालिका कार्यालयको प्रगति विवरण	• सचेतनासँगै उजुरीकर्ता बढ्न सक्ने
	लैंगिक तथा घरेलु हिंसाविरुद्ध तालिम प्राप्त महिला, पुरुष संख्या	१००	१५०	२५०	५००	७००	१०००		
	लैंगिक तथा घरेलु हिंसाविरुद्ध संचालित अभियान संख्या	२	३	४	६	८	१०		
	विद्यालयहरुमा सचेतना कार्यक्रम संख्या	०	८	१६	२४	३०	३४		
	कानूनी सहायता समितिबाट सेवा प्रदान गरेको महिला संख्या	१	४	१०	१४	१७	२०		
प्रतिफल २ : आर्थिक स्रोतमा महिलाहरुको पहुँचमा बृद्धि भएको हुनेछ ।	ऋण वचत समूहमा आवद्ध महिला संख्या	३२७	५००	७००	८००	९००	१०००	• महिला तथा वालवालिका कार्यालयको प्रगति विवरण	• महिला तथा वालवालिका कार्यालय द्धारा
	ऋण वचत समूह परिचालन भएका वडा वस्ती संख्या	५	१०	२०	४०	८०	१००		

	सहकारी संस्थामा आवद्ध महिला संख्या	२३०	३००	५००	७००	१०००	१२००		प्रवर्द्धित भएका
	महिलाद्वारा बचत रु. हजारमा	७०००००	१०००००	१५००००	२०००००	३०००००	५०००००		
	महिलाद्वारा ऋण लगानी रु. हजारमा	७००००	१०००००	१५००००	२०००००	३०००००	५०००००		
	वस्तुगत टेवा प्राप्त महिला संख्या (०७४/७५) मा संलग्न महिला संख्या	०	२	५	७	९	१०		
	गरिव विरुद्ध महिला अभियान (०७४/७५ को)	०	२	४	८	१०	१६		
	आय आर्जन सम्बन्धी तालिम प्राप्त महिला संख्या (०७४/७५ को)	५०	१००	२००	४००	६००	८००		
प्रतिफल ३ : विद्यालय विमुख किशोरीहरुले जीवनोपयोगी ज्ञान र सीप प्राप्त गरेका हुनेछन् ।	जीवनोपयोगी तालिम प्राप्त गर्ने किशोरी संख्या	४०	९०	११०	१४०	१७०	२००	• महिला तथा वालवालिका कार्यालय • गा.पा.को प्रतिवेदन	•
	किशोरी सूचना केन्द्र संख्या	०	२	४	६	८			
	किशोरी समूह संख्या	०	२	४	६	८			
	अतिविपन्न किशोरी शिक्षा तथा स्वास्थ्य सहयोग प्राप्त संख्या	०	१०	२०	४०	८०	१५०		
	किशोरी सीप विकास तालिम प्राप्त संख्या वार्षिक	५०	१००	२००	४००	६००	८००		
प्रतिफल ४ : महिनावारीका समयमा हुने भेदभाव न्यून भएको हुनेछ ।	महिनावारी समयमा भेदभाव नभएका वस्ती संख्या	०	√	√	√	√	√	• महिला तथा वालवालिका कार्यालय • गा.पा.को प्रतिवेदन	• सामाजिक परिचालन कार्यक्रममा महिनावारी भेदभाव विरुद्धका चेतना वृद्धि गरिएमा
	महिनावारी विभेदमुक्त घोषणा भएका वडा वस्ती संख्या	०	√	√	√	√	√		
	खानपानमा विभेद नगर्ने घरपरिवार प्रतिशत	१००							

	सरसफाई तथा स्वच्छता वारे सचेतना भएका घरपरिवार प्रतिशत	६०							
	स्यानीटरी प्याड वितरण गर्ने विद्यालय संख्या	०	८	१६	२४	३२	३४	•	•
प्रतिफल ५ : गा.पा.का विपन्न तथा दुर्गम क्षेत्रका महिलाको न्यायमा पहुँच बढेको हुनेछ ।	पीडित महिला अस्थायी पुनस्थापन केन्द्र संख्या	०	२	३	४	६	८	• महिला तथा वालवालिका कार्यालय	•
	मनोसामाजिक परामर्श प्रदान गरिएका पीडित महिला संख्या	०	५०	१००	१५०	३००	५००		
	मनोसामाजिक परामर्श सम्बन्धी तालिम प्राप्त कर्मचारी संख्या	०	८	१०	१२	१४	१६		
	पीडित महिलालाई कानूनी सहायता प्रदान गरिएको मुद्दा संख्या	५०							
	मेलमिलाप केन्द्र सञ्चालन	९							
	प्यारालिगल वा निगरानी समूह भएका वडा संख्या	०	३	५	७	८			
	सक्रिय भएका प्यारालिगल वा निगरानी समूह प्रतिशत	०	२४	६२.५	८७.५	१००			
	पुनस्थापन तथा समाजमा पुनर्एकीकरणका लागि वस्तुगत टेवा प्राप्त पीडित महिला संख्या	०							
प्रतिफल ६ : अपांगता भएका व्यक्तिहरुलाई समुदायमा आधारित पुनस्थापना भएको हुनेछ ।	सीप/क्षमता विकास तालिम प्राप्त संख्या	०	१६	४०	८०	१२५	१५०	• महिला तथा वालवालिका कार्यालयको प्रतिवेदन • गाउँ प्रोफाईल	घरेलु तथा साना उद्योग विकास समितिसँग समन्वय भएको हुने
	सहायक सामग्री वितरण संख्या	०	२	५	७	९	१०		
	परिचय प्राप्त अपांग प्रतिशत	१००	√	√	√	√	√		

	अपांगता भत्ता प्राप्त अपांग प्रतिशत	६.१६	√	√	√	√	√	• गैससको प्रतिवेदन	
प्रतिफल ७ : जेष्ठ नागरिकहरुको जीवन सहज तथा सम्मानजनक भएको हुनेछ ।	अनुभव आदान प्रदान कार्यक्रम संख्या	०	८	१६	२४	२४	२४	• महिला तथा वालवालिका कार्यालयको प्रतिवेदन • गाउँ प्रोफाईल	स्थानीय निकायसँग समन्वय भएको हुने
	वृद्धाश्रम संख्या (२५ जना क्षमताको)	०	१	–	–	–	–		
	जेष्ठ नागरिक दिवश तथा सम्मान कार्यक्रम संख्या	८	८	८	८	८	८		

४.२.३.२ बालबालिका तथा बालअधिकार

बिवरणात्मक सक्षेप	सूचक (वस्तुगत तवरले प्रमाणित हुने)							पुष्ट्याईका आधारहरु	पूर्वानुमान वा जोखिम
	सूचकहरु	२०७६/७७ को अवस्था	आगामी ५ बर्षको लक्ष्य						
			१	२	३	४	५		
उद्देश्य : गाउँपालिकामा बाल अधिकार संरक्षण तथा प्रवर्द्धन भएको हुनेछ ।	वाल विवाह प्रतिशत	३०	२५	२०	१५	५	०	• जिल्ला वाल कल्याण समितिको प्रतिवेदन • गा.पा.को अभिलेख • जिशिकाको अभिलेख	•
	वालश्रम प्रतिशत	२०	१६	१२	८	४	०		
	सामुदायिक वाल संरक्षण प्रणाली संचालन भएका वडा संख्या	३	५	७	८	–	–		
	वस्तीस्तरीय योजना तर्जुमामा वाल सहभागिता प्रतिशत	०	५	१२	२५	४०	५०		
	विद्यालय शन्ति क्षेत्र (SZOP) संख्या	३४	√	√	√	√	√		
प्रतिफल १ : वाल अधिकारका विषयमा वालवालिका र अभिभावकहरुको क्षमता अभिवृद्धि भएका हुनेछन् ।	वाल दिवश मनाउने विद्यालय संख्या	३४	√	√	√	√	√	• जिल्ला वाल कल्याण समितिको प्रतिवेदन • जिविसको अभिलेख	•
	वाल अधिकारका विषयको प्रचार प्रसार (रेडियो, पत्रपत्रिका, पोष्टर) पटक	०	२	५	७	९	१२		
	वालवालिकाको स्थिति पत्र प्रकाशन पटक	०	१	२	३	४	५		

	सचेतना प्रदान गरिएका विद्यालय संख्या	३४	√	√	√	√	√		
	गाउँ वाल संरक्षण समितिको गठन र सक्रिय	८	१६	३२	४८	६४	७६		
	वाल क्लव तथा सञ्जाल संख्या	२१	३०	५०	७५	८५	१००		
प्रतिफल २ : वालवालिका सम्बन्धी कानूनको प्रभावकारी कार्यान्वयन भएको हुनेछ ।	वाल विवाह न्यूनीकरण भएका वाडा वस्ती संख्या	०	२०	४०	७५	१००	१५०	• जिल्ला वा.क. स. प्रतिवेदन • गा.पा.को अभिलेख • म.तथा वा. का.अभिलेख	•
	निकृष्ट प्रकारको वालश्रम संख्या	२०	१५	१२	७	५	०		
	वालवालिकालाई हुने भेदभाव र जातीय छुवाछुत प्रतिशत	५०	३५	२५	१५	१०	०		
प्रतिफल ३ : सामुदायिक संरक्षण प्रणाली सुदृढ भएको हुनेछ ।	वालमैत्री स्थानीय शासन समिति संख्या	०	५	१३	२५	४०	५०	• जिल्ला वाल क.स.को प्रतिवेदन • गा.पा.को अभिलेख	•
	प्यारालिगल र निगरानी समूह भएका वडा संख्या	०	३	५	७	१			
	वाल तथा महिला अधिकार सम्बन्धी प्रशिक्षित गाउँ तहका व्यक्ति संख्या	१५०	३००	५००	७००	९००	१०००		

४.२.४ दलित, उत्पीडित वर्ग उत्थान

बिवरणात्मक सक्षेप	सूचक (वस्तुगत तवरले प्रमाणित हुने)							पुष्ट्याईका आधारहरु	पूर्वानुमान वा जोखिम
	सूचकहरु	२०७६/७७ को अवस्था	आगामी ५ बर्षको लक्ष्य						
			१	२	३	४	५		
उद्देश्य : दलित तथा उतपीडित वर्गहरु सचेत र सशक्त हुनेछन् । **प्रतिफल १ :** नेपाल सरकारद्धारा प्रदान गरिने सेवा सुविधामा दलितहरुको सचेतना बढेको हुनेछ ।	दलित समुदाय केन्द्रित विद्यालय भर्ना अभियान तथा सचेतना सञ्चालन भएका वडा संख्या	०	२	२	२	२		• फ्लास रिपोर्ट	• सेवा प्रदायक निकायहरुले दलितहरुलाई विशेष प्राथममिकता दिनेछन्
	खोप, पोषण तथा अन्य स्वास्थ्य सम्बन्धी तालिम प्राप्त दलित परिवार संख्या	४०	६०	७०	८०	९०	१००		
प्रतिफल २ : रोजगार तथा स्वरोगारका क्षेत्रमा दलितहरुको क्षमता बृद्धि भएको हुनेछ ।	कृषक समूहमा आवद्ध दलित संख्या	४०	६०	९०	१४०	१८०	२५०	•	• घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति एवं
	परम्परागत आरन, सिलाई आदि व्यवसायिक तथा आधुनिकीकरण वारे सीप प्राप्त दलित संख्या	२०	३०	५०	७०	१००	१५०		

	आय आर्जन सम्बन्धी सीपमूलक विशेष तालिम प्राप्त दलित संख्या	१०	१५	२५	४०	७०	१००		गैससहरुले प्राथामिता दिनेछन्
प्रतिफल ३ : दलितहरुको योजना तथा निर्णय प्रक्रियामा सहभागिता बृद्धि भएको हुनेछ ।	उपभोक्ता समिति तथा समुहमा सहभागी दलित संख्या	१५	२५	४०	६०	७५	१००	• जिल्ला विकास समितिको अभिलेख • दलित प्रोफाइल	•
	नागरिक सचेतना केन्द्रमा सहभागी दलित संख्या	०	२	४	६	८			
	राजनीतिक दल तथा भातृ संगठनको गाउँस्तरको समितिमा सहभागी दलित संख्या महिला : १२ पुरुष : ८	२०	३०	४०	५०	६०	७०		
प्रतिफल ४ : समाजमा छुवाछुत तथा भेदभाव सम्बन्धी चेतनामा बृद्धि भएको हुनेछ ।	छुवाछुतमुक्त अभियान सञ्चालन वडा वस्ती संख्या	०	२	४	६	८		• दलित प्रोफाइल • गाउँ प्रोफाइल	•
	सहभोज आयोजना भएका समुदाय संख्या	०	२	४	६	८			
	सार्वजनिक मन्दिर प्रवेश संख्या	१००	१००	१००	१००	१००	१००		
	दलित अधिकार र सेवा प्रवाह सम्बन्धमा प्रशिक्षित जिल्लाका सेवा प्रदायक निकाय प्रतिशत	२	५	७	९	१२	१५		

४.२.५ आदिवासी जनजाति विकास

बिवरणात्मक सक्षेप	सूचक (वस्तुगत तवरले प्रमाणित हुने)		पुष्ट्याईका आधारहरु	पूर्वानुमान वा जोखिम
उद्देश्य : आदिवासी जनजातिहरु सचेत र सशक्त हुनेछन् । **प्रतिफल १ :** आदिवासी जनजातिहरुको विवरण, सम्पदा, परम्परागत ज्ञान र सीपको पहिचान र अभिलेखांकन भएको हुनेछ ।	• आदिवासी कला, सीप, सम्पदा पहिचान भई प्रोफाइल तयार • आदिवासी कला, सीप, सम्पदा पहिचान भई आदान प्रदान, प्रदर्शन • आदिवासी कला, सीप, सम्पदा, भाषा संरक्षण	• भएको हुने (५ बर्ष फिर्ज गर्ने) • भएको हुने (५ वर्षमा) • भएको हुने	• आदिवासी जनजाति जिल्ला समितिको प्रतिवेदन • जिल्ला प्रोफाइल	•
प्रतिफल २ : आदिवासी जनजातिहरुको जनचेतना अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।	• समुह समिति मञ्चमा आवद्ध संख्या ..... जना • नागरिक सचेतना केन्द्रमा आवद्ध संख्या .५९५... जना	• २५ % वृद्धि हुने • १०० % वृद्धि हुने (५१ बर्ष परिपक्वता हासिल समेत	• जिविस समीक्षा प्रतिवेदन • जिल्ला प्रोफाइल	•

प्रतिफल ३ : आदिवासी जनजातिहरुको व्यवसायिक तथा स्वारोगारमूलक सीप विकास भएको हुनेछ ।	• सीपमूलक तालिम प्राप्त आदिवासी जनजाति महिला पुरुष संख्या ... जना • स्वरोजगारमा संलग्न आदिवासी जनजाति महिला, पुरुष संख्या .... • पर्यटन क्षेत्रमा संलग्न आदिवासी जनजाति परिवार संख्या	• ... जना • .... जना • .... परिवार ५१ बर्षमा गर्ने	• घरेलु तथा साना उद्योग विकास समितिको प्रतिवेदन • पर्यटन विकास समितिको प्रतिवेदन	•

४.२.६ युवा तथा खेलकूद

बिवरणात्मक सक्षेप	सूचक (वस्तुगत तवरले प्रमाणित हुने)							पुष्ट्याईका आधारहरु	पूर्वानुमान वा जोखिम
	सूचकहरु	२०७६/७७ को अवस्था	आगामी ५ बर्षको लक्ष्य						
			१	२	३	४	५		
उद्देश्य : गाउँपालिकाका यूबाहरुको ज्ञान, प्रतिभा तथा रोजगारीमा विकास एवम् प्रवर्द्धन भएको हुनेछ ।	युवाद्धारा सञ्चालित उद्यम संख्या	०	५	१०	२०	२५	३०	• गाउँ प्रोफाइल • घरेलु तथा साना उ.वि.स. प्रतिवेदन • युवा सञ्जालको प्रतिवेदन • जिल्ला खेलकूद वि.स.को प्रतिवेदन	•
	स्वरोजगारमा संलग्न युवा संख्या	०	२०	४०	६०	७०	८०		
	पालिकास्तरमा पहिचान बनाएका युवा प्रतिभा संख्या	०	५	१०	१५	२०	२५		
	राष्टियस्तरमा पहिचान बनाउन पालिकाका सफल युवा प्रतिभा संख्या	०	५	१०	१५	२०	२५		
	क्षेत्रिय तथा राष्टियस्तर खेलकूदमा सहभागिता संख्या	०	५	१०	१५	२०	२५		
प्रतिफल १ : युवा उद्यमशिलतामा बृद्धि भएको हुनेछ ।	स्वरोजगार तालिम तथा सामाग्री सहयोग प्राप्त युवा संख्या		१०	२०	३०	४०	५०	•	• साना तथा घरेलु उ.वि.स. ले युवा लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन गरेको
	युवा जागरण तथा बिकास कार्यक्रमबाट लाभान्वित युवा संख्या	०	५०	७५	१००	१५०	२००		
	किशोर किशोरीको वौद्धिक बिकास कार्यक्रममा सहभागी संख्या	०	५०	७५	१००	१५०	१७५		
प्रतिफल २ : युवाहरु सकारात्मक विकासका लागि संगठित तथा सशक्तीकरण भएका हुनेछन ।	युवा अतिरिक्त क्रियाकलाप तथा प्रतियोगिता संचालन संख्या वार्षिक	०	३	४	५	६	९		•
	विभिन्न सञ्जालमा आवद्ध युवा संख्या		२५	५०	६०	७०	८०		

	युवा नेतृत्व क्षमता विकास तालिम संख्या	०	२०	३०	४०	५०	७०		
	युवा लक्षित प्रकाशन संख्या	०	३	४	५	६	७		
	युवा सुचना केन्द्र संख्या	०	२	४	५	६	७	•	•
								•	•
प्रतिफल ३ : पालिकामा खेलकूदको विकास भएको हुनेछ ।	कभर्डहल संख्या	०	२	३	४	६	७	•	•
	खेलमैदान संख्या	५	६	१०	१२	१५	२०		
	खेल प्रशिक्षक संख्या	०	३	४	५	७	९		
	गाउँपालिका स्तरका खेलकूद प्रतियोगिता संख्या वार्षिक	१	२	३	४	५	६		
	क्षेत्रिय तथा राष्टियस्तरका खेलाडी संख्या	५	१०	११	१२	१५	१७		
प्रतिफल ४ : युथ भिजन कार्यान्वयनका लागि पालिका स्तरीय कार्ययोजना तर्जुमा भएको हुनेछ ।	युथ भिजन नेपाल सन् २०२५ अनुरुप कार्ययोजना तयारी संख्या	नभएको	-	-	-			•	•
	कार्य योजना वारे सरोकारवालाहरुसँग अन्तर्क्रिया कार्यक्रम संख्या	नभएको	-	-	-			•	•

४.२.७ खानेपानी तथा सरसफाई

उद्देश्य	सूचकहरु	इकाई	२०७६/७७ को अवस्था	योजना बर्ष					पुष्ट्याईंको आधार	जोखिमपक्ष
				१	२	३	४	५		
विषयगत उद्देश्य : पालिकाका सबै वस्ती र बजार क्षेत्रमा आधारभूतस्तरको खानेपानी तथा सरसफाई सेवामा सबैको पहुँच पुगेको हुनेछ ।	सुरक्षित स्रोतबाट खानेपानी सेवा पुगेको जनसंख्या		४०%	५०	६०	७०	८०	९०	• खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालयको अभिलेख • गा.पा. प्रोफाइल	
	आधारभूतस्तरको सरसफाई सेवा पुगेका घरधुरी		३०%	४०	५०	६०	७०	८०		
	खानेपानी तथा सरसफाई पहुँच भएका शैक्षिक तथा सार्वजनिक संस्थाहरु		६०%	७०	७५	८०	८५	९०		
	सम्पन्न आयोजनाहरुको संख्या (वार्षिक बृद्धि)	वटा		१५	२०	२५	३०	३५		

नतिजा १ : निर्माण भएका खानेपानी आयोजनाहरु दिगोरुपमा संचालन तथा व्यवस्थापन भएका हुनेछन् ।	राम्रोसँग संचालनमा रहेका योजना संख्या	वटा		१०	१५	२०	२५	३०	• खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालयको अभिलेख • गा.पा. प्रोफाइल	
	मर्मत संभार तथा सुधार गर्नुपर्ने आयोजना (वार्षिक)	वटा		१०	१५	२५	३०	३५		
	पुनर्निर्माण गर्नु पर्ने आयोजना	वटा		२	२	२	२	२		
नतिजा २: हालसम्म खानेपानी पहुँच नपुगेका वस्तीहरुको पहिचान तथा नयाँ आयोजना निर्माण भएको हुनेछ ।	अधुरा तथा क्रमागत योजनाहरुबाट लाभान्वित घरधुरी	संख्या							• खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालयको अभिलेख • गा.पा. प्रोफाइल	
	नयाँ योजनावाट लाभान्वित घरधुरी संख्या (वार्षिक बृद्धि)	संख्या		२००	२५०	३००	–	२००		
	वैकल्पिक स्रोतवाट लाभान्वित घरधुरी संख्या (वार्षिक बृद्धि)	संख्या		५०	६०	४०	३०	२०		
	परम्परागत स्रोतहरुको सुधार (वार्षिक)	संख्या		१	१	२	२	२		
नतिजा ३: गुणस्तरयुक्त खानेपानीको पहुचमा अभिवृद्धि भएको हुनेछ	खानेपानी सुधार योजना लागु भएका आयोजनावाट लाभान्वित घरधुरी संख्या (वार्षिक बृद्धि)	संख्या		३००	४००	५००	५००	५००	• खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालयको अभिलेख • गा.पा. प्रोफाइल	
	खानेपानी परीक्षण तथा प्रशोधन गरिएका आयोजना संख्या (वार्षिक बृद्धि)	प्रतिशत		२०	२०	२५	२५	२५		
नतिजा ४: पालिकाका सबै घरधुरीमा शौचालय प्रयोग तथा व्यवस्थापन भएको हुनेछ	खुला दिशामुक्त घोषणा भएका वडा संख्या	संख्या		८	८	८	८	८	• खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालयको अभिलेख • गा.पा. प्रोफाइल	
	ढल निकासको व्यवस्था भएका बजार	%		–	–	–	–	–		
	सार्वजनिक शौचालयको निर्माण तथा व्यवस्थापन (वार्षिक)	संख्या		–	१	१	१	१		
नतिजा ५: शैक्षिक तथा सार्वजनिक संस्थाहरुमा खानेपानी तथा सरसफाईको उचित व्यवस्थापन भएको हुनेछ ।	शौचालय निर्माण भएका विद्यालय	%		१००	१००				• खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालयको अभिलेख	
	खानेपानीको उपलब्धता भएका विद्यालय	%		१००	१००					
	खनेपानीको उपलब्धता भएका कार्यालय	%		१००						

	सावुनपानीले हातधुने व्यवस्था भएका विद्यालय	%		१००					• गा.पा. प्रोफाइल	
	सावुनपानीले हातधुने व्यवस्था भएका कार्यालय	%		१००						

४.३ भौतिक पूर्वाधार विकास

४.३.१ सडक तथा यातायत क्षेत्र

बिवरणात्मक संक्षेप	सूचक (वस्तुगत तवरले प्रमाणित हुने)							पुष्ट्याईका आधारहरु	पूर्वानुमान वा जोखिम
	सूचकहरु	२०७६/७७ को अवस्था	आगामी ५ बर्षको लक्ष्य						
			१	२	३	४	५		
उद्देश्य : पालिकावासीहरुको यातायात पहुँचमा अभिवृद्धि भई सहजरुपमा सेवा उपभोग गरेका हुनेछन् ।	**क.रणनितिक सडक**							• जिल्ला प्राविधिक कार्यालय, • सडक विभागको प्रगति प्रतिवेदन । • गाउँ प्रोफाइल	•
	पक्की सडक (कालोपत्रे) (कि.मि.)	०	१०	१०	२०	२०	२०		
	ग्राबेल सडक (कि.मि.)	०	१०	२०	३०	३०	३०		
	सडक नाली निर्माण (कि.मि.)		२०	३०	४०	५०	५०		
	धुले सडक (वार्षिक वृद्धि) (कि.मि.)		५	५	३	३	२		
	धुले सडकको पहुँच (प्रतिशत)		९०	९५	१००	१००	१००		•
	सडकको पहुँच पुगेका वस्ती हरु (प्रतिशत)(सार्वजनिक सवारी चल्ने)		३०	५०	६०	७५	८०		•
प्रतिफल –१ पालिकाका घोरटो बाटो निर्माण एवंम सुधार भएको हुनेछ ।	नयॉ निर्माण (वार्षिक)							• जिल्ला प्राविधिक कार्यालय, • सडक विभागको प्रगति प्रतिवेदन । • गाउँ प्रोफाइल	•
	झो.पु निर्माण		१						
	काठेपुल								
	पक्कीपुल		१	१	१	१	१	•	•
	पर्यटन पैदल मार्ग (कि.मि)		३	४	४	४	४	•	•
प्रतिफल –२ प्रमुख पर्यटकीय स्थलहरुमा पूर्वाधारको बिकास भएको हुनेछ ।	स्तरीय होटल			१	१		१	• जिल्ला प्राविधिक कार्यालय, • सडक विभागको प्रगति प्रतिवेदन । • गाउँ प्रोफाइल	•
	होमस्टे (घर संख्या)		०	५	१०	१२	१५		
	सेल्फी केन्द्र (घुमन्ते फुलबारी)						१		
	सार्वजनिक उद्यान (बनभोज स्थल)		०	१	१	१	१		
	बाल उद्यान		२	३	३	१	१		

४.३.२ संचार

बिवरणात्मक सक्षेप	सूचक (वस्तुगत तवरले प्रमाणित हुने)							पुष्ट्याईका आधारहरु	पूर्वानुमान वा जोखिम
	सूचकहरु	२०७६/७७ को अवस्था	आगामी ५ बर्षको लक्ष्य						
			१	२	३	४	५		
उद्देश्य : पालिकामा सबैका लागि संचार सेवामा पहुँचमा विस्तार भएको हुनेछ ।	टेलिफोन सेवा पुगेका वस्ती (प्रतिशत) मोवाइल		१००	१००	१००	१००	१००	• नेपाल टेलिकमको वार्षिक वा आवाधिक प्रगति प्रतिवेदन ।	•
	ईन्टरनेट सेवामा पहुँच पुगेका वस्तीहरु		१५	३०	५०	७५	८०		
	इन्टनेट सेवा विस्तार (वडा संख्या)		८	८	८	८	८		
प्रतिफल १: पालिकामा पुग्ने गरी रिपिर्टस टावरको स्थापना र क्षमता विस्तार गरिनेछ ।	टावरको संख्या (सि.डि.एम.ए, जि.एस.एम, / एन सेल नेटवर्कले काम गर्ने वडा संख्या		२ १						
प्रतिफल २: पालिका स्तरमा संचार पूर्वाधार विस्तार गरिनेछ ।	पालिकामा टावरको संख्या						८		•
	रेडियो						१		•

४.३.३ विद्युत्त तथा उर्जा

बिवरणात्मक संक्षेप	सूचक (वस्तुगत तवरले प्रमाणित हुने)			पुष्ट्याईका आधारहरु	पूर्वानुमान वा जोखिम
	सूचकहरु		आगामी ५ बर्षको लक्ष्य		

		२०७६/७७ को अवस्था	१	२	३	४	५		
उद्देश्य : पालिकामा विद्युत्तीकरण तथा नविकणीय ऊर्जा मार्फत सबैलाई विद्युत्त सेवा उपलब्ध हुनेछ ।	केन्द्रिय प्रसारण लाइनबाट विद्युत्त सेवा पाउने घरधुरी %		२०	३०	४०	५०	७५	नेपाल विद्युत्त प्राधिकरण र ऊर्जा शाखाको प्रतिवेदन	•
	सौर्य उर्जा पुगेको घरधुरी %		५	१०	१२	१५	२०		
	धुँवारहित पालिका घोषणा		–	–	–	१	–		
प्रतिफल १ : पालिकामा जलविद्युत्तको विस्तार गरी क्षमता अभिवृद्धि र प्रसार विस्तार भएको हुनेछ ।	साना जलविद्युत्त आयोजना		१	–	१	–	१	नेपाल विद्युत्त प्राधिकरणको वार्षिक तथा आवाधिक प्रगति प्रतिवेदन ।	•
	ठूला जलविद्युत्त आयोजना		०	०	०	०	०		
	साना जल विद्युत्त आयोजना पुगेका घरधुरी		१००				५००		
प्रतिफल २ : विद्युत्तीकरण सेवा उपलब्ध नपुगेका प्रत्येक घरधुरीलाई नवीकरणीय उर्जा मार्फत विद्युत्त सेवा उपलब्ध हुनेछ ।								Pre qualified company को प्रतिवेदन । जिल्ला ऊर्जा शाखाको प्रतिवेदन	•
	संस्थागत सौर्य जडान संख्या (वार्षिक)		१	१	१	१	१		
	बॉयो ग्यास संख्या (वार्षिक)		२०	३०	३०	३०	३०		
प्रतिफल ३ :सन् २०२० सम्ममा जिल्लालाई घरभित्रको धुँवारहित बनाउन प्रत्येक घरधुरीमा सुधारिएको चुल्हो वितरण भएको हुनेछ ।	सुधारिएको चुलो भएका घरधुरी प्रतिशत		४०	५०	६०	७५	७५	जिल्ला ऊर्जा शाखाको प्रतिवेदन Pre qualified company को प्रतिवेदन ।	•

४.३.४ भवन तथा वस्ति विकास

बिवरणात्मक संक्षेप	सूचक (वस्तुगत तवरले प्रमाणित हुने)			पुष्ट्याईका आधारहरु	पूर्वानुमान वा जोखिम
	सूचकहरु		आगामी ५ बर्षको लक्ष्य		

		२०७६/७७ को अवस्था	१	२	३	४	५		
उद्देश्य : सुरक्षित तथा व्यवस्थित वसोवास सहित नमूनाका रुपमा एकिकृत बस्ति बिकास गरी आधारभूत सेवा उपलब्धतामा सुनिश्चित गरिएको हुनेछ ।	उच्च जोखिम भएका वस्ति संख्या		३	२	१	०	०	• भवन डिभिजन कार्यालयको प्रगति प्रतिवेदन	•
	भुकम्प प्रतिरोधात्मक सरकारी भवनको संख्या	०	२	३	१	१	१		
	वस्ति विकासका लागि सुरक्षित संभावित स्थानको संख्या		–	१	–				
	गाउँ बिकास गुरु योजना		१	–	–	–	–		•
प्रतिफल १ : बजार क्षेत्रमा सुरक्षित वस्ति विकासका लागि बजारीकरण मैत्री, सुरक्षित र व्यवस्थित बसोवास बिकास भएको हुनेछ ।	आफनै सरकारी भवनको संख्या		२	३	४	५	–	• भवन डिभिजन कार्यालयको प्रगति प्रतिवेदन • गाउँ प्रोफाइल र प्रतिवेदन	•
	भूकम्प प्रतिरोधात्मक सरकारी कार्यालय संख्या		–	३	४	५	–		
	भूकम्प प्रतिरोधक अन्य घरधुरी प्रतिशत		२	५	१०	२०	२५		
	उच्च जोखिममा रहेका घरधुरी व्यवस्थापन		१	१	१	१	१		
प्रतिफल २ : उच्च जोखिमयुक्त बस्तिलाई व्यवस्थितरुपमा एकीकृत वस्ति विकास भएको हुनेछ ।	उच्च जोखिममा रहेका वस्ति व्यवस्थापन		१	१	१	१	१	• भवन डिभिजन कार्यालयको प्रगति प्रतिवेदन • गाउँ प्रोफाइल र प्रतिवेदन	•
	एकीकृत वस्ती विकास गुरुयोजना		–	–	१	–	–		
	एकिकृत वस्ति विकास भएको संख्या		–	–	१	–	–		
प्रतिफल ३ : नमूना एकीकृत वस्तिको बिकास गरी आधारभूत सेवा उपलब्धताको लागि आवश्यक पूर्वाधारको विकास भएको हुनेछ ।	सेवा प्रदायक संस्थाको संख्या स्थापना गरी नमूना बस्तिको बिकास गर्ने ।		–	–	–	१	१	• भवन डिभिजन कार्यालयको प्रगति प्रतिवेदन • गाउँ प्रोफाइल र प्रतिवेदन	•

४.४ वन तथा वातावरण संरक्षण एवं विपद व्यवस्थापन

४.४.१ वन विकास तथा वातावरण संरक्षण

बिवरणात्मक सक्षेप	सूचक (वस्तुगत तवरले प्रमाणित हुने)							पुष्ट्याईका आधारहरु	पूर्वानुमान वा जोखिम
	सूचकहरु	२०७६/७७ को अवस्था	आगामी ५ बर्षको लक्ष्य						
			१	२	३	४	५		

उद्देश्यः गाउँवासीहरुको वन पैदावारको आवश्यकता दिगोरुपमा पूरा भई वन क्षेत्रबाट हुने आयमा वृद्धि भएको र भूसंरक्षण एंव विपद् न्यूनीकरणका उपायहरु अवलम्वन गरिएको हुनेछ ॥	वन क्षेत्रले ढाकेको क्षेत्रफल हे.	५५	०	०	०	०	०	• जिल्ला वन कार्यालयको वार्षिक प्रतिवेदन	• वृदि हुने नाङगा डाडा हरियाली
	झाडी क्षेत्र हे.	३००	०	०	०	०	०		
	सामुदायिक वनमा आवद्ध उपभोक्ता संख्या	५८३८	४०	४०	०	०	०		
	कवुलियती वनमा आवद्ध उपभोक्ता संख्या	–							
	जडिवुटी निकासी केजी	१००	२००	३००	४००	५००	६००		
प्रतिफल १ : गाउँ पालिकाको वन तथा जैविक विविधताको संरक्षण र विस्तार भएको हुनेछ ।	सामुदायिक वन संख्या	५५	१	१				• जिल्ला वन कार्यालयको वार्षिक प्रतिवेदन	•
	सामुदायिक वनको क्षेत्रफल हे.	५३,३४.५६	१०	१०	०	०	०		
	कवुलियती वनको क्षत्रफल हे.	×							
	निजी वनको क्षेत्रफल हे.	३०००	१००	२००	३००	४००	५००		
	सरकारी वनमा वार्षिक वृक्षारोपण हे.	–	–	–	–	–	–		
	कृषि वन प्रणालीको विकास क्षेत्रफल हे.	०	०	२	२	२	२		
	साझेदारी वन रोपनी	३०५							
	वन डढेलो नियन्त्रण तथा प्रतिरोध योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन संख्या	१०	१५	२०	२५	३०	३५		
प्रतिफल २ : गा.पा.मा जडिवुटीको संरक्षण, खेती विस्तार तथा दिगो उपयोग भएको हुनेछ ।	जडीवुटी खेती गरिएको क्षेत्रफल रो.	३	४	५	५	५	५	• जिल्ला वन कार्यालयको वार्षिक प्रतिवेदन	• उत्पादन हुने नहुने रोग
	जडिवुटी खेतीको व्यवस्थित नर्सरी संख्या	१	१	१	१	१	१		
	जडिवुटी खेती तथा प्रशोधन सम्बन्धी क्षमता विकास तालिम पटक वार्षिक	०	१	१		१	१		
	घुम्ति चरिचरण सम्बन्धी व्यवस्थापन योजना तर्जुमा एवं	०	२	२	२	२	२	• जिल्ला वन कार्यालयको वार्षिक प्रतिवेदन	• जिल्ला पशु सेवा

प्रतिफल ३ : भू-क्षय नियन्त्रण भई कृषि भूमि तथा वन क्षेत्रको संरक्षण भएको हुनेछ ।	कार्यान्वयन भएको सामुदायिक वन संख्या								कार्यालयबाट नश्ल सुधार तथा घाँस खेती प्रवर्द्धन भएको हुने । • गाउँ सभाको निर्णय वमोजिम जिल्ला भू-संरक्षण कार्यालयले कार्यक्रम गर्ने
	पशुलाई बाँधेर पाल्ने कृषकहरुको प्रतिशत	७५	७८	८०	८२	८३	८५		
	क्षतिग्रस्त उपजलाधार क्षेत्रको संरक्षण योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन भएको संख्या	१		१		१	१		
	वार्षिक संरक्षण वृक्षारोपण विरुवा संख्या (हजारमा)	०	५०	७५	८०	९०	१००		
	वायोइन्जिनियरिङ्ग प्रविधिको विकास वर्ग मि.	०	०	१००	२००	३००	४००		
प्रतिफल ४ : वन समूहमा जलवायु परिवर्तनका असर तथा अनुकूलनका उपाय वारे जानकारी भएको हुनेछ ।	सा.व.को कार्ययोजनामा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी प्रावधानहरु समावेश भएको सामुदायिक वन संख्या	०	१०	१५	१०	१०	१०	• वन कार्यालयको वार्षिक प्रतिवेदन • गाउँपालिकाको प्रतिवेदन	•
	जलवायु परिवर्तन तथा अनुकूलन सम्बन्धी क्षमता विकास भएको सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति संख्या	०	५	५	१०	१०	१०	• वन कार्यालयको वार्षिक प्रतिवेदन • गाउँपालिकाको प्रतिवेदन	•

प्रतिफल ५: विपदवाट मानवीय क्षतीमा कमी भएको हुनेछ ।	जोखिमयुक्त स्थानका घरधुरी संख्या		२०	२०	२०	२०	२०	•	•
	ग्राउण्ड निर्माण गर्दा पहिरोको जोखीममा परेको घरधुरी							•	•
प्रतिफल ६: गाउँपालिकाका सबै वडामा विपद पूर्वको तयारी भएको हुनेछ ।	विपद उद्धार सामाग्री भण्डारण कोठा निर्माण (प्रत्येक वडामा १)		०	२	२	२	२	•	•
	विपद उद्दार कार्यदलको गठन तथा स्थापना (प्रत्येक वडामा १)		०	२	२	२	२	•	•
प्रतिफल ७: विपद सम्बन्धि विविध बिषयहरुको बारेमा प्रचार प्रसार तथा अभिमुखीकरण गरिएको हुनेछ ।	आधारभुत तथा माध्यामिक तहमा अभिमुखीकरण कक्षा सञ्चालन (पटक) (प्रत्येक वर्षमा ३ पटक)		०	३	३	३	३	•	•
	समुदाय स्तरमा विपद सम्बन्धि सडक नाटक तथा अभिमुखिकरण सञ्चालन (प्रत्येक वर्ष वडास्तरमा ३ पटक)		०	३	३	३	३	•	•

४.५ संस्थागत विकास

४.५.१ संथागत सुशासन तथा क्षमता विकास समुह

बिवरणात्मक सक्षेप	सूचक (वस्तुगत तवरले प्रमाणित हुने)							पुष्ट्याईका आधारहरु	पूर्वानुमान वा जोखिम
	सूचकहरु	२०७६/७७/७८ को अवस्था	आगामी ५ बर्षको लक्ष्य						
			१	२	३	४	५		
उद्देश्यः पालिकावासीहरुले पारदर्शी, जवाफदेही एवं	लक्षित समुदायमा लगानीको प्रतिशत	४.९३	५	५	५	५	५	• गाउँ प्रोफाईल • समीक्षा प्रतिवेदन	•

समावेशी ढंगले सेवा पाएका हुनेछन् ।	गाउँ स्तरीय सबै निकायबाट हुने सार्वजनिक सुनुवाईको संख्या	२	३	३	३	३	३	• कोलेनिकाको प्रतिवेदनक	
	स्थानीय तहमा प्राप्त जन गुनासो/ उजुरी मध्ये समाधान/व्यवस्थापन गरिएका प्रतिशत	८०	१००	१००	१००	१००	१००		
	गुनासो पेटीका	९	३६	९	१२	१५	१२		
	टोलफ्रि टेलिफोन सञ्चालन संख्या (गा.पा.मा)	०							
	पालिकाका सबै शाखामा कर्मचारी दरवन्दी पूर्णता प्रतिशत	२९	१००	१००	१००	१००	१००		
	पालिकाको कार्यक्रम आयोजना सम्पन्न दर	८२	१००	१००	१००	१००	१००		
	इ-गभर्नेन्स मार्फत सेवा प्रदान	०	१०	१०	१५	१५	२०		
प्रतिफल १ : सबै शाखामा रिक्त रहेका दरबन्दी पुर्ति भई प्रभावकारी सेवा प्रवाह भएको हुनेछ ।	प्राबिधिक कर्मचारी प्रतिशत	३०	१००	१००	१००	१००	१००	• हाजिरी रेकर्ड • तलवी भर्पाई • कार्य सम्पादन फारम	•
	अप्राबिधिक कर्मचारी प्रतिशत		१००	१००	१००	१००	१००		
	वडा सचिव पूर्ति संख्या	३	८	८	८	८	८		
प्रतिफल २: गुनासो व्यबस्थापन तथा सार्वजनिक सूचना प्रवाहमा प्रभावकारी र पारदर्शी रुपले सेवा प्रदान हुनेछ ।	१.उपभोक्ता समिति गठन तथा परिचालन	१००	७५	७५	७५	७५	७५	• सार्वजनिक सुनुवाई प्रतिवेदन • जिविसको अभिलेख	•
	२.नियमित अनुगमन,(भौतिक योजनाको अन्य कार्यक्रमको आवश्यकताको आधारमा)	१००	१००	१००	१००	१००	१००		

	३.सार्वजनिक सूचना रेडियोबाट प्रसारीत	२	१०	१०	१०	१०	१०		
	४.टोल फ्रि सम्पर्क नं. संख्या	०	०	०	१	१	१		
	५. डिजिटल हाजिरी प्रणाली जडान,प्रतिशतमा	०	७५	८०	९०	१००	१००		
	६.नोटिसबोर्ड सेवा जडान संख्या	९	९	९	९	९	९		
	७. सेवा केन्द्र बिस्तार	०	०	०	०	०	०		
प्रतिफल ३: कार्यरत कर्मचारीहरु आफ्नो जिम्मेवारी प्रति सचेत रही कर्तव्य पालना गरेका हुनेछन ।	१. नियमित कार्यालय/फाँट सञ्चालन	११	१४	१४	१४	१४	१४	• गुनासो व्यवस्थापन अभिलेख । • सेवाग्राही मत सर्भेक्षण प्रतिवेदन	•
	२. नागरिक वडा पत्र देखिने ठाउँमा स्थापना	१	९	९	९	९	९		
	३ ,आयोजनाका सूचना पाटी,	३ लाखमाथिको सबै योजनामा	सबै योजनामा	सबै योजनामा	सबै योजनामा	सबै योजनामा	सबै योजनामा		
	४.नियमित अनुगमन	भौतिकतर्फको सबै	भौतिकतर्फको सबै	भौतिकतर्फ को सबै	भौतिकतर्फ को सबै	भौतिकत र्फको सबै	भौतिकतर्फको सबै		
	५.सार्वजनिक परिक्षण,	०	१	१	१	१	१		
	६. सार्वजनिक सुनुवाई	प्रत्येक भौतिक योजनाको	प्रत्येक भौतिक योजनाको	प्रत्येक भौतिक योजनाको	प्रत्येक भौतिक योजनाको	प्रत्येक भौतिक योजनाको	प्रत्येक भौतिक योजनाको		
प्रतिफल : ४ लक्षीत वर्गलाई विनियोजित गरिएको रकम निर्दिष्ट क्षेत्रमा खर्च भई	बजेट विनियोजन भएको, योजना प्राथामिकता सुची अनुसार कार्यान्वयन भएको ।	०	*	*	*	*	*	• न्यूनतम शर्त तथा कार्य सम्पादन मापन प्रतिवेदन	•

नतिजा प्राप्त भएको हुनेछ ।									
प्रतिफल : ५ जन सहभागितामा वृद्धि भई सबै वर्ग, लिगं तथा समुदायमा अपनत्वको भावनाको विकास भएको हुनेछ ।	१ समावेशी उपभोक्ता समित गठन, २. निर्णय प्रक्रियामा समावेशी प्रतिनिधित्व, ३. सेवा प्रवाहमा सहज पहुँच	सबै हुने गरेको हालसम्म सर्वसम्मतिले गर्ने गरेको केही कठिनाई	सबै गर्ने सर्वसम्मतिले गर्ने सहज पहुँच पुर्याउने	सबै गर्ने सर्वसम्मतिले गर्ने सहज पहुँच पुर्याउने	सबै गर्ने सर्वसम्मतिले गर्ने सहज पहुँच पुर्याउने	सबै गर्ने सर्वसम्मतिले गर्ने सहज पहुँच पुर्याउने	सबै गर्ने सर्वसम्मतिले गर्ने सहज पहुँच पुर्याउने	• उपभोक्ता समिति गठन माइन्युट • वार्षिक योजना तर्जुमा निर्णय पुस्तिका	•
प्रतिफल : ६ सबै तहका योजना प्रक्रिया र अनुगमन प्रणाली सुदृढ भएको हुनेछ ।	१.मागमा आधारित बजेट विनियोजन	९०%	१००%	१००%	१००%	१००%	१००%	• अनुगमन प्रतिवेदन • समीक्षा प्रतिवेदन • जिल्ला तथा गाविसस्तरका वार्षिक समीक्षा प्रतिवेदन	•
	२.अनुगमन गरिएका आयोजना	भौतिक सबै	१००%	१००%	१००%	१००%	१००%		
	३. अनुगमन निर्देशिका तयारी तथा पालना	०	१	१	१	१	१		
	४. पालिकामा आवधिक योजना अनुसार बार्षिक योजनाको कार्यान्वयन		⊕	⊕	⊕	⊕	⊕		

प्रतिफल : ७ राजश्वको दायरा फराकिलो भई प्राप्त राजश्वको उचित व्यवस्थापन गर्दै स्थानीय सरकारको स्रोत सशक्तिकरण हुनेछ ।	१.राजश्व संकलनको स्रोत अध्यायन तथा पहिचान, २. संकलन तथा परिचालन निर्देशिका कार्यान्वयन ३. उत्पादन क्षेत्रमा लगानी	१ ० १५.८९%	गर्ने गर्ने २५	गर्ने गर्ने २५	गर्ने गर्ने २५	गर्ने गर्ने ३०	गर्ने गर्ने ३०	• राजश्वको क्षेत्र बारे अध्ययन भएको, राजश्व संकलन तथा परिचालन निर्देशिका निर्माण भएको, उत्पादनका क्षेत्रमा लगानी भएको	•
प्रतिफल : ८ बालमैत्री, वातावरणमैत्री, लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरणको प्रवर्द्धन भएको हुनेछ ।	१.बालमैत्री स्थानीय शासन अवलम्बन भएका वडा संख्या	०	८	८	८	८	८	• जिल्ला पार्श्वचित्र • गा.वि.स. निर्णय पुस्तिका	•
	वालमैत्री वडा घोषणा संख्या	०	८	८	८	८	८		
	२.वातावरणमैत्री स्थानीय शासन वडा घोषणा संख्या	०	८	८	८	८	८		
प्रतिफल : ९ आवश्यक सवारी साधन तथा अन्य मेशिनरी सामानहरु उपलब्ध भएको हुनेछ ।	गाउँपालिकामा सवारी साधन संख्या मोटरसाइकल, गाडी, जि.पि.एस., फोटोकपि मेशिन, लेवल मेशिन, थेडोलाइट, प्रिन्टर, नेटवर्किङ सर्भर इक्यूमेन्ट, वैकल्पिक उर्जा (सोलर), टाइफर मेशिन ब्याकहो लोडर मेशिन	गाडी १ वाइक १३ जि.पि.एस. १ फोटोकपी मे. र प्रीन्टर १९ नेटवर्किङ सर्भर ० ०	० ३ १ ३ १ १	० २ १ आवश्यकता अनुसार २ ०	० २ ० आवश्यकता अनुसार २	० २ ० आवश्यकताअनुसार २	० २ ० आवश्यकताअनुसार २	स्टोर दाखिला प्रतिवेदन, खरिद योजना ।	•

प्रतिफल : १० स्थानीय सरकारको कार्य सम्पादन मापन मुल्याङकनमा उल्लेख्य प्रगति भएको हुनेछ ।	नियमित अनुगमन तथा मुल्याकंन	®	®	®	®	®	®	स्थानीय निकायको न्यूनतम शर्त तथा कार्य सम्पादन मापन मूल्याङ्कन प्रतिवेदन	•
प्रतिफल ११: सुदृढ समन्वय तथा उपलब्धिमूलक कार्यक्रम कार्यान्वयन भएको हुनेछ ।	१. समन्वय भई कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन भएको संख्या		सबै	सबै	सबै	सबै	सबै	श्रोत मिलान कार्यक्रमको कार्यान्वयन प्रतिवेदन,	
	२. श्रोत समायोजन भएको मात्रा		–	–	–	–	–		
प्रतिफल १२: खुला दिसामुक्त तथा पूर्ण सफाइयुक्त पालिका घोषणा भई दिगो सरसफाईतिर उन्मुख भएको हुनेछ ।	१.खुला दिशामुक्त	भएको	√	√	√	√	√	गाउँ पार्श्वचित्र	•
	२ पूर्ण सरसफाई	छैन	बनाउने प्रयास गरिनेछ (६० प्रतिशत)	बनाउने प्रयास गरिनेछ (७० प्रतिशत)	बनाउने प्रयास गरिनेछ (८० प्रतिशत)	बनाउने प्रयास गरिनेछ (९० प्रतिशत)	बनाउने प्रयास गरिनेछ (१०० प्रतिशत)		
प्रतिफल १३: पालिका स्तरिय कार्यालयहरुले सूचना प्रविधि प्रयोग गरेका हुनेछन् ।	प्राविधिक साक्षरता प्रतिशत	५०	१००	१००	१००	१००	१००	• कार्यालय सर्भेक्षण र प्रयोगकर्ताको अभिलेख	•
	प्राविधिक सामाग्री प्रयोग गर्नेको प्रतिशत	५०	१००	१००	१००	१००	१००		
	फाइलको सट्टा कम्प्यूटर प्रयोग गरिएको प्रतिशतमा	०	१०	२०	३०	४०	५०		

*** प्राथमिकतको आधारमा कार्यान्वयन गर्ने । ⊕ आगामि आ.व.बाट गर्ने । ® आवश्यकताका आधारमा ।**

परिच्छेद ५ : वित्तीय विश्लेषण

५.१ गाउँपालिकाको विगत ३ वर्षको विकास खर्च विश्लेषण

तालिका नं. गाउँपालिकाको विगत २ वर्षको आय विश्लेषण

वजेट शिर्षक	२०७४/०७५	२०७५/०७६	२०७६/०७७
गत वर्षको आम्दानी सरेको	६७२७०८९ ।-	४११३२१७१।-	५९०९१५१९।-
वित्तिय समानीकरण अनुदान	१६८२१७०००।-	७६३००००००।-	८१५००००००।-
शसर्त अनुदान	९२९०३०००।-	११४६१२०००।-	१४७४८६०००।-
प्रदेशबाट प्राप्त अनुदान	१२०००००।-	१९२२३४८४।-	३०५९२५१२।-
आन्तरिक स्रोत	१५१०६९४।-	१८६९९३६।-	३४३४७२१।-
राजश्व बाडफाँड	०	४७६९६३८८।-	४५७५०७६६।-
धरौटी आम्दानी	८४४७८।-	३२०५४१।-	१८००१२९।-
अन्य विविध कार्यक्रम	४९३११९।-	१८४५७५३९।-	१७६००००००।-
सामाजिक सुरक्षा भत्ता	१८८९६६००।-	३१०९५०००।-	४५७७२५००।-
कुल आम्दानी	२९००३१९८०।-	३५०७०७०५९।-	४३३०२८१४७।-

वजेट शिर्षक	२०७४/०७५	२०७५/०७६	२०७६/०७७
खुद विकास खर्च	१२७२२०२०८।-	१५५११३१९४। -	१८८७८४०३१। -

गाउँपालिकाको आगामी ५ वर्षको आयको प्रक्षेपण

रकम रु ००० मा

आयको स्रोतहरु	२०७७/७८	२०७८/७९	०७९/०८०	०८०/०८१	०८१/०८२	जम्मा
क) संघीय सरकारबाट प्राप्तहुने						
वित्तीय समानीकरण अनुदान	८५५००	९००००	९४५००	१०००००	१०७५००	
सशर्त अनदान	१८४४००	२०४५००	२१००००	२५००००	२७५०००	
राजश्व वाँडफाँट	६८९००	७५०००	८००००	८५०००	९००००	
समपुरक	-	१००००	१५०००	१५०००	१५०००	
विशेष अनुदान	१५०००	२००००	२५०००	३००००	३५०००	
जम्मा	**३५३८००**	**३९९५००**	**४२४५००**	**४५००००**	**५२२५००**	
ख) प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने						
वित्तीय समानीकरण अनुदान	६९९७	९०००	११०००	१२५००	१४०००	
अन्य विविध कार्यक्रम	१६०७१	२००००	२५०००	३००००	३५०००	
सामाजिक सुरक्षा भत्ता	५२५००	५४०००	५५५००	५७०००	५८५००	
जम्मा	**७५५६८**	**८३०००**	**९१५००**	**९९५००**	**१०७५००**	
ग) आन्तरिक स्रोत	**२९८५**	**३१००**	**३५००**	**४०००**	**५०००**	

घ) विकास साझेदार तथा संघसंस्थाबाट प्राप्त सहयोग	२१०००	२५०००	२७५००	३००००	३२५००	
कुल जम्मा	**४५३३५३**	**५१०६००**	**५४७०००**	**६१३५००**	**६६७५००**	
कुल आम्दानी मध्य कुल विकास खर्चमा लगानी	**१४४५६८**	**१७४०००**	**१९८०००**	**२१५०००**	**२३९०००**	
विकास खर्च भित्रको प्रशासनिक खर्च	**५७८२७२०**	**६९६०**	**७९२०**	**८६००**	**९५६०**	
अनुमानित प्राप्त हुन सक्ने खुद विकास खर्च	**१३९८८५२८०।-**	**१६७०४००००।-**	**१९०८००००००।-**	**२०६४००००००।-**	**२२९४४००००।-**	

गाउँपालिकाको आगामी ५ बर्षको लागि आवश्यक वजेट अनुमान (रु हजारमा)

बिषय क्षेत्र	०७७/०७८	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१	०८१/०८२	**५ बर्षको लागि जम्मा**
आर्थिक विकास क्षेत्र						
कृषि विकास	१०८२०	१३५२०	१२२७०	१२१२०	१२४७०	६१२००
पशु विकास	५२६०	६५३५	६४६०	६९१०	११५३५	३६७००
उद्योग तथा पर्यटन	५९००	७३००	७३००	७३००	५९००	**३३७००**
बैक तथा वित्तिय संस्था	**११००**	**११००**	**११००**	**११००**	**११००**	**५५००**
कुल	**२३०८०**	**२८४५५**	**२७१३०**	**२७४३०**	**३१००५**	**१३७१००**
सामाजिक विकास क्षेत्र						
शिक्षा	४९९८६	४८८५८	४६०५०	५०१३४	३०२०६	२२५२३४
स्वास्थ्य	४९९६	२०५१४	३००१४	४७१४	४७१४	६४९५२
महिला बालबालिका तथा लक्षित वर्ग	७७३५०	६६०००	६६५००	४९०००	६०७००	३१९५५०
युवा तथा खेलकुद	२५००	२५००	२५५०	२६००	२७००	१२८५०

कुल	१३४८३२	१३७८७२	१४५११४	१०६४४८	९८३२०	६२२५८६
भौतिक पूर्वाधार विकास क्षेत्र						
पूर्वाधार विकास	२७५००	३५०००	४१५००	९६५००	१०३५००	३०४०००
खानेपानी तथा सरसफाई	१७४००	१७४००	१७४००	१७४००	१७४००	८७०००
वस्ती विकास	१०५०	२१००	३१५०	१०५०	१०५०	८४००
कुल	४५९५०	५४५००	६२०५०	११४९५०	१२१९५०	३९९४००
वन वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन						
वन वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन	६२५०	६२५०	६२५०	६४००	६४००	३१५५०
विपद व्यवस्थापन	१९००	६६००	४६००	४६००	६६००	२४३००
कुल	८१५०	१२८५०	१०८५०	११०००	१३०००	५५८५०
संस्थागत शुसासन तथा विशेष महत्वका कार्यक्रमहरु						
संस्थागत विकास तथा शुसासन	४३६५०	४०१५०	५५०३०	१०१५०	५१५०	१५४१३०
विशेष महत्वका कार्यक्रमहरु	२०००	२०००	७०००	२०००	७०००	२००००
कुल	४५६५०	४२१५०	६२०३०	१२१५०	१२१५०	१७४१३०
कुल जम्मा	२५,७६,६२	२७,५८,२७	३०,७१,७४	२७,१९,७८	२७,६४,२५	१,३८,९०,६६

परिच्छेद ६: विषय क्षेत्र अनुसार प्रमुख कार्यक्रम तथा बजेट

माथि उल्लेखित लक्ष, उद्देश्य तथा प्रतिफलहरु हासिल गर्न निम्न अनुसारको कार्यक्रम, क्रियाकलाप तथा बजेट प्रस्ताव गरिएको छ ।

१ आर्थिक विकास क्षेत्र

माथि उल्लेखित लक्ष, उद्देश्य तथा प्रतिफलहरु हासिल गर्न निम्न अनुसारको कार्यक्रम, क्रियाकलाप तथा बजेट प्रस्ताव गरिएको छ ।

क) कृषि विकास

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनकोलागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल लागत रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
१	कृषि उपज संकलन, भण्डारण तथा प्रशोधन केन्द्र स्थापना	वटा	८	१	२	२	२	१	६००	१२००	१२००	१२००	६००	४८००
२	गाउँपालिका स्तरीय अगुवा तथा व्यवशायिक कृषक तालिम	वटा	५	१	१	१	१	१	८०	८०	८०	८०	८०	४००

क.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनकोलागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल लागत रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
३	कुलो मर्मत	वटा	८	१	२	१	२	२	२५०	५००	२५०	५००	५००	२०००
४	कृषक भ्रमण आयोजना	वटा	५	१	१	१	१	१	५००	५००	५००	५००	५००	२५००
५	कृषकहरूको लागि स्थलगत तालिम	वटा	४०	८	८	८	८	८	८०	८०	८०	८०	८०	४००
६	कृषि प्राविधिकहरूको तालिम	पटक	५	१	१	१	१	१	१५०	१५०	१५०	१५०	१५०	७५०
७	माटो परीक्षण शिविर (सबै वडा समेट्ने गरी)	वटा	१	०	१	०	०	०	०	४००	०	०	०	४००
८	मिनी ल्याब स्थापना	वटा	२	०	१	०	०	१	०	१०००	०	०	१०००	२०००
९	भकारो सुधार कार्यक्रम	संख्या	८	१	२	२	१	२	४००	८००	८००	४००	८००	३२००
१०	कृषि मेला आयोजना	वटा	५	१	१	१	१	१	४९०	४९०	४९०	४९०	४९०	२४५०
११	प्लाष्टिक टनेल	वटा	२००	४०	४०	४०	४०	४०	२४०	२४०	२४०	२४०	२४०	१२००
१२	फलफूल बँगैचा विस्तार	वटा	८	१	२	२	१	२	५००	५००	५००	५००	५००	२५००
१३	मिनी पावर ट्रिलर वितरण	वटा	१००	२०	२०	२०	२०	२०	१६००	१६००	१६००	१६००	१६००	८०००

क.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनकोलागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल लागत रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
१४	अगार्निक खेती प्रवर्द्धन तालिम	वटा	८	१	२	२	२	१	४५०	९००	९००	९००	४५०	३६००
१५	एग्रोभेटहरुको लागि विषादी सम्बन्धी तालिम	वटा	५	१	१	१	१	१	८०	८०	८०	८०	८०	४००
१६	सिँचाइका लागि पोखरी निर्माण	वटा	४०	८	८	८	८	८	२०००	२०००	२०००	२०००	२०००	१००००
१७	थोपा सिँचाइ कार्यक्रम	वटा	२०	४	४	४	४	४	८००	८००	८००	८००	८००	४०००
१८	कृषक समूहहरु निर्माण एवं प्रवर्द्धन कार्यक्रम	वटा	५०	१०	१०	१०	१०	१०	१५००	१५००	१५००	१५००	१५००	७५००
१९	कृषि विमा कार्यक्रम	वटा	५	१	१	१	१	१	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	५०००
	जम्मा								१०७२०	१३८२०	१२१७०	१२०२०	१२३७०	६११००

ख) विषयगत उपक्षेत्रः पशु सेवा

क.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु. हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
१	दुग्ध सहकारी चिस्यान केन्द्र प्रवर्द्धन अनुदान	वटा	२				१	१	०	०	०	१०००	१०००	२०००
२	पशु गर्भाधान केन्द्र स्थापना	वटा	५	१	१	१	१	१	०	०	०	०	१०००	१०००

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु. हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
३	घाँस खेती विस्तारका लागि पशुपालन समूह तथा दुग्ध सहकारीलाई अनुदान	हे	१६	०	०	०	०	१६	०	०	०	०	१६००	१६००
४	पशुपालन समूह वा फार्महरुलाई उन्नत जातका राँगा, बोकामा अनुदान	संख्या	१२	०	२	०	४	६	०	१७५	०	३५०	५२५	१०५०
५	अगुवा पशुपालक कृषकलक्ष्यित आधुनिक तालिम (गा.पा. र प्रदेशस्तरीय)	जना	८	८	८	८	८	१६	१५०	१५०	१५०	१५०	१५०	७५०
६	अगुवा पशुपालक कृषकलक्ष्यित अभिमूखीकरण तालिम	जना	८	८	८	८	८	१६	६०	६०	६०	६०	६०	३००
७	युवालक्षित उन्नत गाई भैंसी पालन फार्म अनुदान	संख्या	१७	२	४	५	६	८	२००	४००	५००	६००	८००	२५००
८	पशुजन्य पदार्थ बजारीकरण कार्यक्रम	वटा	५	१	१	१	१	१	२००	२००	२००	२००	२००	१०००
९	उत्कृष्ट पशुपालन व्यवसायीलाई पुरस्कार	जना	८	०	२	२	२	२	०	१००	१००	१००	१००	४००

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु. हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
१०	गोष्ठी संचालन (पशु बीमा, बर्डफ्लु, स्वाइनफ्लु, सफादुध उत्पादन जुनोटिक्स रोग आदिको .बारे)	पटक	१५	३	३	३	३	३	६००	६००	६००	६००	६००	३०००
११	पशु स्वास्थ्य परीक्षण तथा खोप शिविर	पटक	१५	३	३	३	३	३	४५०	४५०	४५०	४५०	६००	२४००
१२	मासु परीक्षण प्रयोगशाला स्थापनामा सहकार्य	वटा	०						०	०	०	०	०	०
१३	नयाँ मत्स्य पोखरी निर्माण कार्यक्रम	रो.	१००	२०	२०	२०	२०	२०	०	८००	८००	८००	८००	३२००
१४	माछा भुरा अनुदान कार्यक्रम	केजी	५००	१००	१००	१००	१००	१००	२००	२००	२००	२००	२००	१०००
१५	पशु प्राविधिक तालिम तथा अन्य क्षमता विकास कार्यक्रम	वटा	५	१	१	१	१	१	५०	५०	५०	५०	५०	२५०
१६	पशु उपचार सेवा कार्यक्रम एकमुष्ठ	वटा	४०	८	८	८	८	८	३२००	३२००	३२००	३२००	३२००	१६०००
१७	पशु अन्वेषण, आउट ब्रेक, रिपोटिङ, सिरम संकलन प्रयोगशाला प्रेषण कार्यक्रम	पटक	६०	१२	१२	१२	१२	१२	१५०	१५०	१५०	१५०	१५०	७५०

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु. हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
१८	पशु पंक्षी ल्याव स्थापना	पटक	१	०	०	०	०	१	०	०	०	०	५००	५००
	कुल बजेट								५२६०	६५३५	६४६०	७९१०	११५३५	३७७००

ग) विषयगत उपक्षेत्रः उद्योग तथा पर्यटन

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
१	उद्यम विकास कोष स्थापना	वटा	५	१	१	१	१	१	५००	५००	५००	५००	५००	२५००
२	उद्योग सम्भाव्यता अध्ययन	वटा	८	१	२	२	२	१	४००	८००	८००	८००	४००	३२००
३	प्राविधिक सीप विकास तालिम	वटा	५	१	१	१	१	१	५००	५००	५००	५००	५००	२५००
४	व्यापारीहरुका लागि क्षमता विकास तालिम	वटा	५	१	१	१	१	१	५००	५००	५००	५००	५००	२५००
५	पर्यटकीय महत्वका स्थानहरूको संरक्षण तथा पुननिर्माण	वटा	८	१	२	२	२	१	१०००	२०००	२०००	२०००	१०००	८०००

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
६	पर्यटकीय महत्वका स्थानहरूसम्मको पहुँच सडक मर्मत तथा निर्माण	किमी	१५	३	३	३	३	३	३०००	३०००	३०००	३०००	३०००	१५०००
	कुल बजेट								५९००	७३००	७३००	७३००	५९००	**३३७००**

घ) बैंक तथा वित्तीय संस्था

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसारको प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					**कार्यन्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत**					**कुल बजेट रु हजारमा**
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
१	सहकारी तथा वित्तीय संस्थाको क्षमता विकास	वटा	५	१	१	१	१	१	५००	५००	५००	५००	५००	२५००
२	सहकारी संस्थाहरुको तथ्यांक संकलन तथा डाटावेस निर्माण र अद्यावधीकरण	पटक	५	१	१	१	१	१	६००	६००	६००	६००	६००	३०००
	कुल बजेट								**११००**	**११००**	**११००**	**११००**	**११००**	**५५००**

२ सामाजिक विकास क्षेत्र

क) शिक्षा

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
१	कक्षा कोठा निर्माण	वटा	६८	८	१५	१५	१०	२०	६४००	१२०००	१२०००	८०००	१६०००	५४४००
२	विज्ञान प्रयोगशाला	वटा	१२	४	२	२	२	२	२८००	१४००	१४००	१४००	१४००	८४००
३	कम्प्युटर प्रयोगशाला	वटा	२७	५	६	६	१०	–	५०००	६०००	६०००	१००००	०	२७०००
४	खेलमैदान	वटा	३४	२	१२	१०	६	४	१२००	७२००	६०००	३६००	२४००	२०४००
५	घेराबार निर्माण विद्यालय	वटा	३४	३	८	८	१३	२	२१००	२६००	५६००	९१००	१४००	२३८००
६	शौचालय निर्माण तथा मर्मत	वटा	९	३	२	२	२	–	३०००	२०००	२०००	२०००	०	९०००
७	विद्यालयमा पानीको व्यवस्था	वटा	१८	६	२	१	५	४	३०००	१०००	५००	२५००	२०००	९०००
८	विद्यालयमा इन्टरनेट जडान (सोलारसहित)	वटा	३४	१३	८	३	२	२	२६००	१६००	१६००	६००	४००	६८००

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
९	लक्षित वर्गका विद्यालयमा छात्रावास निर्माण	वटा	२३	१	२	५	७	८	१५००	३०००	४५००	१०५०	१२००	११२५०
१०	छात्राबास संचालन	वटा	८	१	१	२	३	१	२२००	२२००	४४००	६६००	२२००	१७६००
११	विद्यालयमा खेलकुद सामग्रीको व्यवस्था	सेट	३४	१२	१३	३	३	३	६०००	६५००	१५००	१५००	१५००	१७०००
१२	फर्निचरको व्यवस्था	सेट	१५००	३००	३००	३००	३००	३००	१५००	१५००	१५००	१५००	१५००	७५००
१३	स्ट्रेचर प्राथमिक उपचारको साधनको व्यवस्था	वटा	३४	२	१२	८	१०	२	२०	१२०	८०	१००	२०	३४०
१४	थप शिक्षक व्यवस्था वार्षिक	जना	५०	३	१३	१५	१०	९	१५००	६५००	७५००	५०००	४५००	२५०००
१५	शिक्षकलाई तालिम	जना	२०२	४०	४२	५०	५०	२०	२००	२१०	२५०	२५०	१००	१०१०
१६	प्र.अ.तालिम (संस्थागत समेत)	वटा	६८	१७	१७	–	१७	१७	१७०	१७०	०	१७०	१७०	६८०

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
१७	वि व्य स र शिक्षक अभिभावक संघ (PTA) का पदाधिकारीको क्षमता विकास तालिम	वटा	१२९२	३२३	३२३	–	३२३	३२३	३४६	३४६	०	३४६	३४६	१३८४
१८	विद्यालय सुधार योजना (SIP)निर्माण तथा वार्षिक कार्यशाला	वटा	१०	२	२	२	२	२	४००	४००	४००	४००	४००	२०००
१९	बाल शिक्षक तालिम	जना	१७०	३४	३४	३४	३४	३४	१७०	१७०	१७०	१७०	१७०	८५०
२०	लेखा तालिम	वटा	३४०	६८	६८	६८	६८	६८	२६०	२६०	२६०	२६०	२६०	१३००
२१	खेल प्रशिक्षक व्यवस्था	जना	१२	२	३	३	३	१	४००	६००	६००	६००	२००	२४००
२२	अनुगमन तथा मूल्याङकन	पटक	१६	२	३	३	४	४	६०	९०	९०	१२०	१२०	४८०
२३	शिक्षक पुरस्कार	जना	१३५	१०	२०	३०	३५	४०	५०	१००	१५०	१७०	२००	६७०
२४	विद्यालय शिक्षा पुरस्कार	वटा	६६	९	१२	१४	१५	१६	४५०	६००	७००	७५०	८००	३३००

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
२५	फिङ्गर प्रिन्ट मेसिन	वटा	३४	७	५	६	८	८	२१००	१५००	१२००	१६००	१६००	८०००
२६	प्राविधिक धारको विद्यालय सञ्चालनका लागि शिक्षकको व्यवस्था	जना	३१	६	६	७	७	५	३०००	३०००	३५००	३५००	२५००	१५५००
२७	अपाङ्गता भएका विधार्थीहरुका लागि छात्रबृत्ति	जना	२००	३०	३०	३०	५०	६०	३००	३००	३००	५००	६००	२०००
२८	स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण	वटा	१७	२	३	३	४	५	४००	६००	६००	८००	१०००	३४००
२९	परीक्षा संचालन	वटा		३४	३४	३४	३४	३४	३००	३००	३००	३००	३००	१५००
३०	अभिलेखीकरण तालिम	वटा		३४	३४	३४	३४	३४	२००	२००	२००	२००	२००	१०००
३१	शैक्षिक पात्रो निर्माण	वटा		३४	३४	३४	३४	३४	४०	४०	४०	४०	४०	२००
३२	IEMIS तालिम			३४	३४	३४	३४	३४	३००	३००	३००	३००	३००	१५००

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
३३	पुस्तकालय		३४	३	१३	१२	३	३	१९५०	८४५०	३६००	९००	९००	१५८००
३४	कम्प्यूटर शिक्षक तालिम		१७०	३४	३४	३४	३४	३४	३००	३००	३००	३००	३००	१५००
३५	अभिभावक सचेतना कार्यक्रम		५००	१००	१००	१००	१००	१००	२००	२००	२००	२००	२००	१०००
३६	लेखापालको व्यवस्थापन		१७	४	५	४	२	२	७८०	९७५	७८०	३९०	३९०	३३१५
३७	विद्यालय लेखा परीक्षण शुल्क		१७०	३४	३४	३४	३४	३४	६८०	६८०	६८०	६८०	६८०	३४००
३८	विधुत महसुल		१७०	३४	३४	३४	३४	३४	१७०	१७०	१७०	१७०	१७०	८५०
३९	सूचना तथा संचार प्रविधि खर्च		१७०	३४	३४	३४	३४	३४	५०	५०	५०	५०	५०	२५०
४०	कम्प्यूटर शिक्षक		३४	७	४	१०	१०	३	१३६५	७८०	१९५०	१९५०	५८५	६३३०
४१	कार्यालय परिचालन तथा व्यवस्थापन खर्च		३४	७	४	१०	१०	३	२४५०	१२००	२५००	२५००	७५०	९४००

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
४२	प्र.अ. गोष्ठी तथा बैठक	पटक	६०	१२	१२	१२	१२	१२	६२५	६२५	६२५	६२५	६२५	३१२५
४३	गाउँ शिक्षा समितिको बैठक	पटक	३०	६	६	६	६	६	२००	२००	२००	२००	२००	१०००
४४	विद्यालयमा न्यानो पोशाक	थान	२२००	४४०	४४०	४४०	४४०	४४०	६६०	६६०	६६०	६६०	६६०	३३००
४२	शैक्षिक सामाग्री (शिक्षक निर्देशिका, पाठ्यक्रम, शैक्षिक किट्स, आदि) खरिद तथा व्यवस्थापन (प्रत्येक वर्ष ३४ विद्यालयलाई)	सेट	३४	३४	३४	३४	३४	३४	१७००	१७००	१७००	१७००	१७००	८५००
	कुल बजेट								५९०९६	७८७९६	७७०५५	७३७५१	५१०३६	३४२४३४

ख) स्वास्थ्य

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	पहुँच र गुणस्तर वृद्धि													
क	बालस्वास्थ्य तथा पोषण कार्यक्रम			८	८	८	८	८	५००	५००	५००	५००	५००	२०००
१	थप गाउँघर क्लिनिक सञ्चालन (वडा नं. ८)	वटा	८	३					२००	२००	२००	२००	२००	१०००
२	पोषण सम्बन्धी समुदायको लागि अभिमूखीकरण (प्रत्येक वडामा वर्षको १/१ पटक गर्ने)	पटक	५	८	८	८	८	८	२५०	२५०	२५०	२५०	२५०	१२५०
३	परिवार स्वास्थ्य तथा सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रम (प्रत्येक वडामा	वटा	५	८	८	८	८	८	१५०	१५०	१५०	१५०	१५०	७५०

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	वर्षको १/१ पटक गर्ने)													
४	रोग नियन्त्रण कार्यक्रम (क्षय रोग, कीटजन्य रोग) (प्रत्येक वडामा वर्षको १/१ पटक गर्ने)	वटा	५	८	८	८	८	८	१००	१००	१००	१००	१००	५००
५	अन्य नसर्ने रोगको रोकथाम उपचार कार्यक्रम (प्रत्येक वडामा वर्षको १/१ घुम्ति क्लिनिक संचालन गर्ने)		५	८	८	८	८	८	५००	५००	५००	५००	५००	२०००
६	नसर्ने रोग सम्बन्धी औषधि वितरण एकमुष्ठ (प्रत्येक वडामा वर्षको ४/४ पटक गर्ने)		१०	३२	३२	३२	३२	३२	२००	२००	२००	२००	२००	१०००

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
७	समुदायमा आधारित सन्तुलित खानपिन सम्बन्धी व्यवहार परिवर्तन बारे जनचेतना कार्यक्रम (प्रत्येक वडामा वर्षको १/१ पटक गर्ने)	पटक (वार्षिक)	५	८	८	८	८	८	३००	३००	३००	३००	३००	१५००
८	नि:शुल्क स्वास्थ्य शिविर संचालन (वर्षको २ पटक दुई ठाउँ गर्ने)	पटक	५	२	२	२	२	२	१००	१००	१००	१००	१००	५००
९	पाठेघर सम्बन्धी वडा स्तरीय शिविर तथा जनचेतना अभिवृद्धि (पोष्टर, ब्रोसर) (प्रत्येक वडामा वर्षको	पटक	५	८	८	८	८	८	३००	३००	३००	३००	३००	१५००

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	१/१ पटक गर्ने)													
१०	विद्यालयहरुमा नि:शुल्क आँखा जाँच शिविर (प्रत्येक माविमा वर्षको १२ /१२ वटा)	पटक	५	१२	१२	१२	१२	१२	३००	३००	३००	३००	३००	१५००
११	स्वयम्सेविका प्रोत्साहन पुरस्कार (५ वर्ष, १ जना, १३ वडा)	जना	२५२	३६	५४	५४	५४	५४	३६	५४	५४	५४	५४	२५२
१२	नि:शुल्क आयुर्वेद तथा योग स्वास्थ्य शिविर हरेक वर्ष (प्रत्येक वडामा वर्षको १/१ पटक गर्ने)	वटा	५	८	८	८	८	८	२००	२००	२००	२००	२००	१०००

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
१३	विद्यालय शिक्षा कार्यक्रम (नसर्ने रोग, योगा, पञ्चकर्म सम्बन्धमा आयुर्वेदिक सचेतना कार्यक्रम (प्रत्येक वडामा वर्षको १/१ पटक गर्ने विद्यालयकेन्द्रित)	विद्यालय	५	८	८	८	८	८	१००	१००	१००	१००	१००	५००
१४	स्वास्थ्यकर्मीका लागि क्षमता अभिवृद्धि तालिम (दक्ष प्रसुति कर्मी - skilled birth attendance -SBA समेत)	जना	५०	१८	१८	१८	१८	१८	२००	२००	२००	२००	२००	१०००

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
१५	धामी, झाँक्री तथा परम्परागत उपचारकहरुका लागि आधारभूत तालिम (वर्षको २ पटक ओखे र बैकुण्ठे दुई ठाउँमा गर्ने)	वटा	५	२	२	२	२	२	३००	३००	३००	३००	३००	१५००
१६	स्वास्थ्य कार्यक्रम समीक्षा	पटक	१५	३	३	३	३	३	६०	६०	६०	६०	६०	३००
१७	स्वास्थ्य कार्यक्रम अनुगमन	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	५०	५०	५०	५०	५०	२५०
१८	पाठेघरसम्बन्धि वृहत शिविर (VIA, Crayo therapy समेत वर्षको २ पटक, ओखे र बैकुण्ठे)			२	२	२	२	२	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
१९	प्राकृतिक चिकित्सासम्बन्ध सचेतना कार्यक्रम (बार्षिक दुई स्थानमा, ओखेर बैकुण्ठे)	पटक वा स्थान	१०	२	२	२	२	२	३००	३००	३००	३००	३००	१५००
ख	**स्वास्थ्य पूर्वाधार सुधार**													
१	गाउँ अस्पताल निर्माण, ओखे Type-1 building	वटा		१	०	०	०	०	०	०	५००००	०	०	५००००
२	स्वास्थ चौकी भवन type-2 वडा नं. २, ३, ४, ५, ७, ८	वटा	६	१	१	२	१	१	५००००	५०००००	१०००००	५०००००	५०००००	३०००००
३	१५ शैयाको अस्पताल, बैकुण्ठे	वटा	१	१	०	०	०	०	१०००००	०	०	०	०	१०००००
४	गाउँ अस्पतालका लागि उपकरण खरिद (दुइवटा	सेट	२	२	२	२	२	२	०	०	१००००	०	०	१००००

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	अस्पतालको लागि)													
५	स्वास्थ्य चौकीहरूमा स्वास्थ्य उपकरण थप	सेट	३०	६	६	६	६	६	६००	६००	६००	४००	४००	२६००
६	स्वास्थ्य चौकीकालागि कम्युटर, कम्प्युटर टेवल तथा प्रिन्टर सेट	सेट	८	८	०	०	०	०	१६००	०	०	०	०	१६००
६	औषधि खरिद, ढुवानी, भण्डारण (प्रत्येक वडामा वर्षको ४ पटक)	पटक	५	३२	३२	३२	३२	३२	२५००	२५००	२५००	२५००	२५००	१५०००
७	एकीकृत गाउँ स्वास्थ्य व्यवस्थापन सूचना प्रणाली स्थापना र संचालन	वटा	१	०	१	०	०	०	०	५००	०	०	०	५००

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	स्वास्थ्य उपक्षेत्रको जम्मा बजेट								१५९३४६	५८७६४	१६८२६४	५८०६४	५८०६४	५००५०२

ग) महिला, बालबालिका तथा लक्षित वर्ग (अपांगता भएका, जेष्ठ नागरिक, दलित, आदिवासी जनजाति)

क्र. सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
१	नयाँ संरचना, संविधान र देवानी संहिता सम्बन्धमा महिला समूहहरुलाई अभिमुखीकरण	वटा	१८४	२४	२०	४०	४५	५०	१५०	२००	३००	३५०	४००	१४००
२	नयाँ संरचनाअनुसार गाउँस्तरीय सञ्जाल (महिला, बालबालिका, एकल महिला, अपांग,ज्येष्ठ नागरिक र अन्य सीमान्तिकृत वर्ग) को पुनर्गठन, सञ्चालन र	वटा	४०	८	८	८	८	८	३००	३५०	४००	४५०	५००	२०००

क्र. सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	अभिमुखिकरण,अनुशिक्षण													
३	दृष्टि विहिनको लागि गमनशिलता तालिम	वटा	१५	३	३	३	३	३	४००	४००	४००	४००	४००	२०००
४	अपाङ्गता भएकाहरूका लागि सीपमुलक तालिम	जना	१००	२०	२०	२०	२०	२०	५००	५००	५००	५००	५००	२५००
५	महिलाहरुको लागि व्यवसायिक तथा सीपमुलक तालिम	जना	१	२०	२०	२०	२०	२०	६००	६००	६००	६००	६००	३०००
६	बाल क्लब पुनर्गठन र सञ्चालन	वटा	२०	४	४	४	४	४	१०५०	१५००	२५००	३८००	४३००	१३१५०
७	ज्येष्ठ नागरिक मिलन केन्द्र निर्माण	वटा	८	१	२	२	१	२	२००००	४००००	४००००	२००००	४००००	१६००००
८	बाल क्लब स्तरीय प्रतियोगिता (खेलकुद र अतिरिक्त क्रियाकलाप समेत आदि)	वटा	५	१	१	१	१	१	२००	२५०	३००	३५०	४००	१५००
९	बाल अधिकार,बाल संरक्षण,बाल यौन दुर्व्यवहार, बाल श्रम सम्बन्धमा	वटा	५	१	१	१	१	१	३००	३५०	४००	४५०	४५०	१९५०

क्र. सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	अभिमुखिकरण र अन्तक्रिया कार्यक्रम													
१०	बालविवाह न्यूनीकरण अभियान	वटा	४०	८	८	८	८	८	२४००	२४००	२४००	२४००	२४००	१२०००
११	बालमैत्री गापा घोषणा लागि पुर्वशर्त कार्यक्रम कोष	वटा	१	०	१				०	५००	०	०	०	५००
१२	अपाङ्गता तथा ज्येष्ठ नागरिक परिचय पत्र वितरण शिविर संचालन	वटा	४०	८	८	८	८	८	१६००	१६००	१६००	१६००	१६००	८०००
१३	गाउँस्तरीय लैंगिक हिंसा न्यूनीकरण अभियान	वटा	४०	८	८	८	८	८	४००	४००	४००	४००	४००	२०००
१४	घरेलु हिंसा विरुद्धको वडास्तरीय अभियान	वटा	४०	८	८	८	८	८	५००	५००	५००	५००	५००	२५००
१५	अपाङ्गता भएका,अनाथ र हिंसा पिडितहरुका लागि पुनस्थापना कार्यक्रम (कोष)	वटा	१	१					४०००	०	०	०	०	४०००
१६	एकल महिला स्वाबलम्बन	वटा	१	१					८०००	०	०	०	०	८०००

क्र. सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	कार्यक्रमका लागि कोष													
१७	अभिभावक विहिन बालबालिकाका लागि शैक्षिक कार्यक्रम (आठ वटै वडामा प्रति वर्ष ३२ लाख)		८	१	१	१	१	१	३२००	३२००	३२००	३२००	३२००	१६०००
	जम्मा								४३६००	५३७५०	५३५००	३५०००	५५६५०	२४०५००
घ	**दलित, जनजाती तथा लक्षित वर्ग**													
१	विपन्न दलित बालबालिकाका लागि विद्यालय पोशाक वितरण	जना	१९३०	३५०	३७०	३९०	४००	४२०	८७५०	९२५०	९७५०	१००००	१०५०	३८८००
२	दलित लक्षित घरेलु हिँसा विरुद्धको तालिम	वटा	४०	८	८	८	८	८	३००	३००	३००	३००	३००	१५००
३	शौचालय नभएका लक्षित दलित समुदायको घरमा ५० प्रतिशत	वटा	५००	१५०	१००	५०	१००	१००	२२५००	१५००	७५०	१५००	१५००	२७७५०

क्र. सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	अनुदानमा पक्की शौचालय निर्माण													
४	व्यवसायिक तथा सीपमुलक तालिम	जना	७२५	१४५	१४५	१४५	१४५	१४५	३०००	३०००	३०००	३०००	३०००	१५०००
५	दलित किशोर किशोरी शिक्षा कार्यक्रम वार्षिक	पटक	४०	८	८	८	८	८	२४००	२४००	२४००	२४००	२४००	१२०००
६	दलित तथा लक्षित वर्गका लागि जनचेतनामूलक सशक्तिकरण कार्यक्रम (प्रत्येक वडामा वर्षको १ पटक)	पटक	४०	८	८	८	८	८	८००	८००	८००	८००	८००	४०००
७	जनजाति भाषा संरक्षण सम्बन्धि कार्यक्रम (जस्तै भाषा शिक्षकको व्यवस्था)	पटक	२	०	१	०	१	०	०	४००	०	४००	०	८००
	जम्मा								३७७५०	१७६५०	१७०००	१८४००	९०५०	९९८५०

क्र. सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	कुल जम्मा								२९९७९१	२०७९६०	३१५८१९	१८५२१५	१७३८००	११८३२८६

घ) युवा तथा खेलकुद

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
१	गाउँपालिका स्तरीय खेलकुद प्रतियोगिता संचालन	वटा	५	१	१	१	१	१	३००	३००	३५०	४००	५००	१८५०
२	राष्ट्रिय स्तरको प्रशिक्षकबाट तालिम संचालन	पटक	५	१	१	१	१	१	२००	२००	२००	२००	२००	१०००
३	खेलकुद मैदान निर्माण	वटा	५	१	१	१	१	१	२०००	२०००	२०००	२०००	२०००	१००००
	युवा तथा खेलकुद उपक्षेत्रको जम्मा								२५००	२५००	२५५०	२६००	२७००	१२८५०

३. भौतिक पूर्वाधार विकास

क.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	क) सडक													
१	पक्की सडक, कालोपत्रे	कि.मि	३०	०	५	५	१०	१०	०	१५०००	१५०००	३००००	३००००	९००००
२	सडक ग्राभेल	किमी	१२०	१०	२०	३०	३०	३०	१५०००	२००००	३००००	३००००	३००००	१२५०००
३	सडक नाली निर्माण	किमी	१३५	२०	३०	४०	५०	५०	१००००	३००००	४००००	५०००००	५००००	७०००००
४	नयाँ ट्याक निमाण	कि.मि.	५०	१०	१०	१०	१०	१०	५०००	५०००	५०००	५०००	५०००	५००००
	जम्मा								३००००	७००००	९००००	५६५०००	११५००	९६५०००
	ख) खानेपानी तथा सरसफाई													
१	नया खानेपानी आयोजना निर्माण	वटा	२०	४	४	४	४	४	३००००	३००००	३००००	३००००	३००००	१५००००
२	खानेपानी योजना मर्मत संभार (मिटर व्यवस्थापन गर्ने)	वटा	४०	८	८	८	८	८	४०००	४०००	४०००	४०००	४०००	२००००
३	खानेपानी उपभोक्ता समितिकोलागि	वटा	४०	८	८	८	८	८	३००	३००	३००	३००	३००	१५००

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	संस्थागत विकास सम्बन्धी तालिम													
४	स्वच्छ खानेपानी सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम वार्षिक	पटक	१६	३	४	४	२	२	१००	१००	१००	१००	१००	५००
	जम्मा								३४४००	३४४००	३४४००	३४४००	३४४००	१७२०००
	ग) वस्ती विकास													
१	वस्ती विकास योजनाको विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयारी	वटा	१	०	१	०	०	०	०	२०००	०	०	०	२०००
	जम्मा								०	२०००	०	०	०	२०००
	घ) फोहोर मैला व्यवस्थापन													

क.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
१	फोहोर मैला व्यवस्थापन स्थल	वटा	८	१	२	३	१	१	१०००	२०००	३०००	१०००	१०००	८०००
२	फोहोर मैला व्यवस्थापन सम्बन्धी अभिमुखिकरण कार्यक्रम	पटक	८	१	२	३	१	१	५०	१००	१५०	५०	५०	४००
	जम्मा								१०५०	२१००	३१५०	१०५०	१०५०	८४००
	ङ) विद्युत तथा उर्जा													
१	स्थानीय विद्युत वितरण कार्यक्रम	एक मुष्ठा सबै घरधुरी	१२०००	२००	१००	२००	३००	४००	१००००	१००००	१५०००	१५०००	२००००	७०००००
२	सोलार जडान तथा इन्भटर (कार्यालय र बिद्यालयमा)		५०	०	२०	१०	१०	१०	०	१०००	५००	५००	५००	२५००
३	वायोग्यास प्रवर्द्धन कार्यक्रम	घरधुरी संख्या	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
४	सुधारिएको चुल्हो प्रवर्द्धन कार्यक्रम	घरधुरी संख्या (सबै)	३५००	१००	४००	५००	१०००	१५००	१०००	४०००	५०००	१००००	१५०००	३५००
	जम्मा								११०००	१५०००	२०५००	२५५००	३५५००	१०७५००

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
च	**संचार**													
१	मोवाइल टेलिफोन सेवा विस्तार			०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२	इन्टरनेट सेवा विस्तार कार्यक्रम (सुशासन तथा संस्थागत विकास कार्यक्रम नं. ८)													
	जम्मा													
	कुल जम्मा													

४. वन वातावरण, भुसंरक्षण तथा विपद् व्यवस्थापन

क) वन विकास

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	क) वन विकासका कार्यक्रमहरू													
१	स्थायी नर्सरी निर्माण (७५ हजार बिरुवा क्षमता भएको)	वटा	३	०	१	१	१	०	०	१५००	१५००	१५००	०	४५००
२	विरुवा उत्पादन (बहुमुल्य काठ जन्य, डालेघाँस, सौन्दर्य प्रजाती)	वटा	३	०	१	१	१	१	०	२००	३००	३००	३००	१४००
३	सडक किनार बृक्षारोपण	वटा	६००	०	०	२००	२००	२००	०	०	५०	५०	५०	१५०
४	बगैचा निर्माण र बृक्षारोपण (बोटानिकल गार्डेन)	हे.		०	१					१०००				१०००
५	आतिक्रमण भएको वन क्षेत्रको व्यवस्थापन	हे.	आवश्यकता अनूसार	–	–	–	–	–	५०	५०	५०	५०	५०	२५०
	ख) आयमूलक कार्यक्रम													
१	गैह्र काष्ठ उद्योग स्थापना र सञ्चालन	वटा	१	०	०	१	०	०	०	२०००		०	०	२०००

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
२	जाडीबुटी प्रशोधन केन्द्र स्थापना र संचालन	वटा			१				०	५०००	०	०	०	५०००
३	जडिबुटी क्षेत्र पहिचान, विकास, संरक्षण र खेती	हे.	५	०	१	१	२	१	०	२०००	२०००	४०००	२०००	१००००
४	टिमुर, कुरिलो, पाषणभेद, बोझो, हर्रो, बर्रो, अमला, सतुवा, खयर, लाहा, चिउरी, टाँकी, बकाइनो, अगरउड,किम्मु, चन्दन, श्रीखण्ड, चिराइतो, पटपते, घिउकुमारी, हलेतो, गुर्जो, गुजरगानो, तिते पाती, नर्सरी	वटा	३		१	१	१	०	०	१५००	१५००	१५००	०	४५००
	ग) संस्थागत विकासका कार्यक्रमहरू													
१	सामुदायिक वनउपभोक्ता समितिका लागी लेखा तथा अभिलेख व्यवस्थापन तालिम (क्षमता विकास)	पटक	८	०	२	२	२	२	०	५००	५००	५००	५००	२०००

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
२	सामुदायिक वन व्यवस्थापन स्थलगत अभ्यास	पटक	५	१	१	१	१	१	५०	५०	५०	५०	५०	२५०
३	वातावरण दिवस	पटक	५	१	१	१	१	१	०	१००	१००	१००	१००	४००
४	वन्य जन्तु संरक्षण सम्बन्धी प्रचार प्रसार	वटा	८	–	२	२	२	३	०	५००	२००	२००	२००	११००
	वन उपक्षेत्रको जम्मा								१००	१४४००	६२५०	८२५०	३२५०	३२५५०

ख) भूसंरक्षण तथा विपद् व्यवस्थापन

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
१	पहिरो रोकथाम	स्थान	२०	०	५	५	५	५	१२००	१२००	१२००	१२००	१२००	६०००
२	जोखिमपूर्ण सडकमा बायोइन्जिनियरिङ	किमी	२००	०	५०	५०	५०	५०	०	५००	५००	५००	५००	२५००

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
३	पानी मुहान संरक्षणको लागि चेतनामुलक कार्यक्रम	वटा	५०	०	१०	१०	१०	२०	५००	५००	५००	५००	१०००	२५००००
४	जोखिमपूर्ण क्षेत्रमा वृक्षारोपण तथा बायोइन्जिनियरिङ	वर्ग मि.	२००००	४००००	४००००	४००००	४००००	४००००	५००	५००	५००	५००	५००	२०००
५	बाढी पहिरोबाट क्षति भएका कुलोको तत्कालिन मर्मत संभार	किमी	५	०	२	१	१	१	०	३००	१५०	१५०	१५०	७५०
६	विपद् पूर्वतयारी योजना निर्माण (नगर तथा वडास्तरीय)	वटा	८	०	२	२	२	२	०	२००	२००	२००	२००	८००
७	विपद् व्यवस्थापन कार्यदल गठन	वटा	८	०	२	२	२	२	०	१००	१००	१००	१००	
८	विपद्को समयमा बस्नको लागी सामुहिक	वटा	८	–	५	१	१	१	०	१५००	३००	३००	३००	३३००

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल बजेट रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	सुरक्षित आवास निर्माण (चार कोठे)													
९	आपत्कालीन उद्दार सामग्रीको व्यवस्था	स्थान	८	०	२	२	२	२	०	१०००	१०००	१०००	१०००	४०००
१०	कृत्रिम अभ्यास तालिम	वटा	२०	०	४	४	४	४	०	५०	५०	५०	५०	२००
११	प्राथमिक उपचार तालिम	वटा	८	०	२	२	२	२	०	१००	१००	१००	१००	४००
१२	समुदायमा आधारित पूर्व सूचना प्रणाली स्थापना	वटा	८	०	२	२	२	२	०	३००	३००	३००	३००	१२००
१३	एम्बुलेन्स	वटा	१	०	१	०	०	०	०	२५००	०	०	०	२५००
१४	एम्बुलेन्स व्यवस्थापन	एकमुष्ट							०	५००	५००	५००	५००	२०००
भूसंरक्षण तथा विपद् जोमिख उपक्षेत्रको जम्मा									२२०००	९२५०	५४००	५४००	५९००	५०६५०

५. संस्थागत विकास तथा सुशासन

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल लागत रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
१	गाउँपालिका को कार्यालय भवन	वटा	१	√	√	√	√		३००००	३००००	३००००	०	०	९००००
२	वडा कार्यालय भवन	वटा	६	१	१	२	१	१	५०००	५०००	१०००००	५००००	५००००	३००००
३	सभा भवन	वटा	गा.पा. भवनमा समेटिएको	–	–	–	–	–	०	०	०	०	०	–
४	गापा कार्यालय फर्निचर	सेट	१५०	–	–	१५०	–	–	०	०	६०००	०	०	६०००
५	गापा कार्यालय उपकरण	सेट	१००	–	–	१००	–	–	०	०	६०००	०	०	६०००
६	वडा कार्यालय उपकरण तथा फर्निचर	सेट	४८	–	–	४८	–	–	–	–	२८८०	–	–	२८८०
७	सवारी साधन गापा	वटा	१ (एम्बुलृन्स)	√					३५००					३५००

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल लागत रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
८	इन्टरनेट तथा सूचना प्रविधि व्यवस्थापन (गापा तथा वडा)	सेट	गा.पा. तथा वडा	√	√	√	√	√	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	५०००
९	जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीको लागि तालिम	वटा	२०	४	४	४	४	४	८००	८००	८००	८००	८००	४०००
१०	अनुगमन तथा मूल्याङकन तालिम	वटा	५	१	१	१	१	१	२००	२००	२००	२००	२००	१०००
११	अनुगमन तथा मुल्याँकन कार्यक्रम	वटा	प्रत्येक कार्यक्रम तथा योजना	प्रत्येक कार्यक्रम तथा योजना	प्रत्येक कार्यक्रम तथा योजना	प्रत्येक कार्यक्रम तथा योजना	प्रत्येक कार्यक्रम तथा योजना	प्रत्येक कार्यक्रम तथा योजना	१००	१००	१००	१००	१००	५००
१२	सार्वजनिक सुनुवाई तथा लेखा परीक्षण	वटा	१५	३	३	३	३	३	३०००	३०००	३०००	३०००	३०००	१५००
१३	ऐन नियमहरुको निर्माण	वटा	१५	३	३	३	३	३	५०	५०	५०	५०	५०	२५०

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल लागत रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	जम्मा								४३६५०	४०१५०	६००३०	१०१५०	५१५०	१५४१३०

^= ljz]if dxTjsf sfo{qmdx?

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनको लागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल लागत रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
१.	चक्रपथ	किमी		०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२.	आधुनिक तथा अर्गानिक कृषि प्रवर्धन कार्यक्रम	वटा	५	१	१	१	१	१	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	५०००
३.	विशेष क्षेत्र आय आर्जन कार्यक्रम (बसाई सराइ भइजाने क्रम धेरै भएको कार्यक्रम)	वटा	५	१	१	१	१	१	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	५०००
४	व्यवस्थित प्राविधिक धारको विद्यालय सञ्चालन	वटा	२	०	०	१	०	१	०	०	५०००	०	५०००	१००००
	कुल जम्मा								२०००	२०००	७०००	२०००	७०००	२००००

परिच्छेद ७ : संस्थागत क्षमता विश्लेषण

७.१ गाउँपालिका

रामप्रसादराई गाउँपालिका भोजपुरको पहाडि भूभागमा अवस्थीत भएको हुनाले यहाँको क्षमता (मानवीय, भौतिक एवं संस्थागत) को अवस्था पनि कमजोर रहेको छ । पहाडि क्षेत्र भएको हुनाले विगत समय देखिनै कार्यरत कर्मचारीहरुको कार्यालयमा उपस्थिति समय कम हुने, वाहिरी जिल्लाबाट खटिने कर्मचारीहरुको मनोवल उच्च नहुने हुन्छ । यातायात असहज हुनाले जिल्ला तहसम्म आवागमन गर्न धेरै समय खर्चिनुपर्ने यहाँको बाध्यता रहेको छ । हालसम्म पनि पालिका तथा वडाहरुमा सचिवको दरवन्दी पूर्ण हुन नसकीरहेको अवस्था छ ।

यसैगरी गाउँपालिकामा सञ्चालित आयोजनाहरुको सार्वजनिक परीक्षण गर्ने गराउने, उपभोक्ता समितिको गठनलाई प्रक्रियासंगत गराउने, सामाजिक सुरक्षा भत्ता समयमै उपलब्ध गराउने जस्ता कार्यमा थप सुधार गर्नुपर्ने देखिन्छ । संस्थागत क्षेत्रमा अन्य महत्वपूर्ण बुँदाहरु निम्न अनुसार रहेका छन् :

- गाउँपालिकाका कर्मचारीहरुले सँस्थागतरुपमा गरिने निर्णय र कार्यान्वयनमा जनप्रतिनिधि र कर्मचारीको दोहोरो भूमिका खेल्नुपर्ने हुँदा स्थिति सहज छैन ।
- गा.पा.बाट सञ्चालित कार्यक्रम र आयोजनाको तुलनामा उपलब्ध दक्ष, प्रतिवद्ध जनशक्ति अपर्याप्त रहेको छ ।
- निर्माण सम्बन्धी कार्यक्रमहरुमा पर्याप्त प्राविधिक अनुगमनको कमीको कारणले गुणस्तरमा प्रश्न उत्पन्न हुने गरेको देखिन्छ ।
- प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत लगायत पालिकाका कर्मचारीहरु प्रशासनिक र नियमित प्रकृतिका काममा बढी व्यस्त रहनुपर्ने कारणले गा.पा.को नीति निर्माण, निर्णय जस्ता महत्वपूर्ण जिम्मेवारीतर्फ कम केन्द्रित हुनुपर्ने कारणले विकासको गति कम भएको छ ।
- योजना तर्जुमा गोष्ठी छलफलहरुमा गुणस्तरीयता बढाउनु पर्ने देखिन्छ ।
- योजना तर्जुमा समयमा नै नहुनु, राजनैतिक दबाब, कर्मचारीहरुको पदपूर्ति नहुनु आदिले गर्दा विकास निर्माणका साथै संस्थागत विकासमा समस्या देखा परेको महसुस गरिएको छ ।
- गाउँपालिका तहमा समिति उपसमितिहरु प्रभावकारी हुन सकेका छैनन् ।

७.२ बिषयगत शाखाहरु

आयोजनाको कार्यान्वयनमा लक्ष्यअनुरुप प्रगतिका लागि गाउँपालिका र बिषगत शाखा बीच समन्वय, सूचना व्यबस्थापन र सूचना आदान प्रदान आदिको महत्वपूर्ण भूमिका रहेको हुन्छ । यस सम्बन्धमा रामप्रसादराई गाउँपालिकामा निम्न बुँदाहरु उल्लेखनीय रहेका छन् ।

- गाउँपालिका र बिषयगत शाखाहरु बीच सूचनाको आदान प्रदान आवश्यक मात्रामा हुन नसकेको ।
- प्रायः सबै बिषयगत शाखाहरुको सूचना व्यवस्थापन कमजोर भएको, राम्रो भएका शाखाहरुको सूचनामा पनि आदानप्रदान गर्ने परिपाटी कमजोर भएको हुनाले सूचनामा आधारित प्रभावकारी सेवा प्रवाह हुन नसकेको ।
- बिषयगत शाखाहरुमा दरबन्दीअनुरुप पदपुर्ति नरहेको तथा लामो समयसम्म अनुपस्थित हुने प्रचलन रहेको ।
- संघिय सरकारबाट स्थानीय तहमा पठाउनुपर्ने कर्मचारीमा समय समयमा फेरवदल हुने गरेको ।

७.३ गैर सरकारी संघसंस्था र निजी क्षेत्र

रामप्रसादराई गाउँपालिकामा केही गैरसरकारी संघ संस्थाहरु रहेका छन तर सबै जसो जिल्ला सदरमुकाम केन्द्रित रहेका छन । विकास साझेदार निकायहरु सीमित संख्यामा रहेका हुनाले सबै विषयक्षेत्रलाई समेटेको देखिदैन । यहाँका निजी क्षेत्रहरुको पनि पर्याप्त संस्थागत विकास हुनुपर्ने देखिन्छ । यस सम्बन्धमा निम्न बुदाहरु उल्लेखनीय छन् ।

- स्थानीय सरकार, बिषयगत निकाय, गैसस र निजी क्षेत्रवीचमा आवश्यक समन्वय, सहकार्यको कमीका कारणले गर्दा कतिपय कार्यक्रमहरु संचालनमा दोहोरोपना, अनुगमन गर्न कठिनाई हुन गएको देखिन्छ ।
- गैसस र सामुदायिक सँस्थाहरुको सँस्थागत सुदृढीकरणको समस्याले गर्दा विकास निर्माणमा निरन्तरताको समस्या ।
- गाउँपालिका तहमा गैससहरुको क्रियाशीलता रहेता पनि स्थानीय श्रोत, साधन परिचालनमा भन्दा बाह्य स्रोतमा निर्भर रहेका हुनाले कार्यक्रममा निरन्तरता देखिदैन ।
- गैससका कार्यक्रम बजेट वारे स्थानीय सरकारलाई जानकारी गराउनुपर्ने तथा गाउँसभाबाट अनुमोदन गराउनु पर्ने प्रावधानको पूर्ण कार्यान्वयन नहुँदा पारदर्शीता र स्थानीय जनताप्रतिको जवाफदेहितामा कमी भएको देखिन्छ ।
- पालिकामा कार्य गर्ने दातृ निकाय एवम् गैससहरुको स्रोत परिचालन सम्बन्धमा आवधिक विकास योजनाले मार्गदर्शन गरे वमोजिम कार्यक्रम तथा रणनीति तय गर्नु आवश्यक देखिन्छ ।

७.४ मानवीय, भौतिक एवं संस्थागत क्षमता विश्लेषण

पालिका स्थित स्थानीय तथा विषयगत शाखाहरु मध्ये मूख्य शाखाहरुको मानवीय, भौतिक एवं संस्थागत क्षमता सम्बन्धी सवल तथा कमजोर पक्षहरु देहाय वमोजिम रहेका छन् :

आर्थिक विकास

बिश्लेषण गर्ने निकाय : पशुसेवा शाखा			
क्र.सं.	**क्षमता विवरण**	**सवल पक्ष**	**कमजोर पक्ष**
१	**पशुसेवा कार्यालय मानवीय** (दक्षता, योग्यता, सीप, जनशक्ति, सख्या)	दक्ष जनशक्ति उत्पादन भई ब्यावसायीक पशु पालनमा टेवा पुग्ने	दक्ष जनशक्ति नभएमा ब्यावसायीक पशु पालनमा राम्रो सेवा पुग्न नसक्ने
२	**भौतिक** (पूर्वाधार, औजार, उपकरण, आदि)	आवश्यक उपकरण उपलब्ध भएमा पशु स्वास्वाथ्य,तथा पशु विकासमा टेवा पुग्ने	आवश्यक उपकरण उपलश्ध नभएमा पशु स्वास्थ्य र पशु विकासमा बाधा भई कृषको आय आर्जनमा कमी हुने
	सस्थागत (नीति, कार्यक्रम, सँस्थागत, सम्बन्ध तथा संजाल आदि)	निति कार्यक्रम र संस्थागत सम्वन्धले ब्यावसायिक पशु पालन ब्यावसायमा कृषक संलग्न हुने	निति कार्यक्रम र संस्थागत सम्वन्ध नभई पशु पालन ब्यावसाय संचालन गर्न नसकिने

सामाजिक विकास

बिश्लेषण गर्ने निकाय : गाउँ शिक्षा शाखा			
क्र.सं.	**क्षमता विवरण**	**सवल पक्ष**	**कमजोर पक्ष**
१	**मानवीय** (दक्षता, योग्यता, सीप, जनशक्ति, सख्या)	कर्मचारी,स्रोत ब्यक्ति,तालिम प्राप्त शिक्षकहरु	उपयोगको अवस्था सन्तोषजनक नभएको

२	**भौतिक** (पूर्वाधार, औजार, उपकरण, आदि)	विद्यालय भवनहरु,फर्निचर,कम्प्युटर,स्थानीय सामग्रीहरु	अपर्याप्त,प्रभावकारी उपयोग नहुनु,मर्मत सम्भारमा ध्यान नदिइनु
	सस्थागत (नीति, कार्यक्रम, सँस्थागत, सम्बन्ध तथा संजाल आदि)	संवैधानिक,कानूनी,नीतिगत व्यवस्था,(अन्तरिम संविधान २०६३,शिक्षा ऐन ,नियमावली,मन्त्रालय,विभाग,क्षे.शि.नि .जि.शि.का.,स्रोतकेन्द्र र विद्यालय सम्मको कार्यात्मक सञ्जाल)	समन्वय अभाव,बाझिनु,अन्नतः जिम्मेवारी कसैले नलिने प्रबृत्ति,कामको मूल्यांकन गर्नेपरिपाटी छैन,पुरस्कार र दण्डको उचित अवलम्वन नहुनु ।

संस्थागत विकास

बिश्लेषण गर्ने निकाय : जिल्ला विकास समिति			
क्र.सं.	**क्षमता विवरण**	**सवल पक्ष**	**कमजोर पक्ष**
१	**मानवीय** (दक्षता, योग्यता, सीप, जनशक्ति, सख्या)	१. बिषयगत योगता भएको २. थोर मानव संशाधनले काम चलेको ३.कर्मचारीले अनुभव आर्जन गरेको ४ ब्ययभार घटाएको ५. ब्यवस्थापन गर्न सजिलो भएको ६. गुनासो कम सुनिने गरेको ७. सौहार्दपूर्ण वाताबरणमा कार्य गर्ने गरेको ८. कार्यलयगत पत्रचारको ज्ञान भएको ९ अभावमा पनि काम गर्ने बानी भएको १० स्थानीयस्तरमा स्वयमसेवक, उपभोक्ता समिति तथा अन्य मानव संसाधन प्रयोग गर्ने गरेको ११ समहती लिने प्रयास १२ गुनासो सुन्ने गरेको १४. धर्यता १५. सम्बन्ध बिस्तार	१. शैक्षिक ज्ञान भएको तर ब्यवहारीक ज्ञानको अभाव २. बिसषेज्ञता अभाव ३. तथ्यांक बिश्लेषण ज्ञानको अभाव ४. सृजनशिल कार्यको अभाव ५ उपलब्ध ज्ञानको प्रयोग गर्ने बानी अभाव ६. आपसी अनुभव आदान प्रदानको अभाव ७ नया पुराना कर्मचारी बिच अहमता ८. ब्यवस्थापनमा ठिक ठाउँमा ठिक बस्तुको प्रयोग नहुनु
२	**भौतिक** (पूर्वाधार, औजार, उपकरण, आदि)	१.पायक पर्ने ठाउमा कार्यालय भएको २ सिमीत मेशीन औजारको अधिकतम प्रयोग ३. मर्मत तथा खरिद खर्च नियन्त्रण ४. संचालन गर्न सहज ।	१.प्रयाप्त कार्यालय संचालन का लागी कोठा नभएको २ आवश्यक समाग्री तथा औजार भण्डारणको उचित ब्यवस्था नभएको ३. मर्मत सम्भारको ब्यवस्था नभएको ४. काम नलाग्ने मेशिन तथा औजारको लिलाम बिक्री नगरिएको

			५. सामुदायिक सम्पतिको लगत नराखिएको ।
	सस्थागत (नीति, कार्यक्रम, सँस्थागत, सम्बन्ध तथा संजाल आदि)	१. लक्षित बर्गको समन्वय तथा संजाल समिती सक्रिए रहेको २. बार्षिक योजना पुस्तक रहेको ३ सुचना केन्द्र तथा अभिलेखालय रहेको ४ गैसस डेस्क छलफलमा आएको ५ कृषि बन तथा बातावरण सम्बन्धी कार्यक्रम रहेको ।	१. कार्यक्रम आपसमा समायोजन नभएको २. कार्यक्रम दोहोरोपन ३. क्रमागत योजना थप खर्चिलो हुनु ४. गैसस डेस्क स्थापना नभएको ५ परिषदबाट पारीत निती तथा कार्यक्रमलाई उपलब्धी सुचांकमा राखेर मापन नगरिएको ।

परिच्छेद ८ : अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा कार्यान्वयन योजना

८.१ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन पद्धति

राष्ट्रिय योजना आयोगले २०७० असारमा जारी गरेको राष्ट्रिय अनुगमन तथा मूल्याङ्कन दिग्दर्शनले योजना, नीति, कार्यक्रम तथा आयोजनाहरूमा लगानी तथा साधनको प्रवाह समुचित ढंगले भएको छ/छैन र कार्यतालिका अनुसार क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयन भई लक्षित प्रतिफल प्राप्त भएको छ/छैन भनी विभिन्न तहका व्यवस्थापन वा व्यवस्थापनले तोकेको व्यक्ति तथा निकायबाट निरन्तर र आवधिक रूपमा निगरानी राख्ने कार्यलाई अनुगमन भनी व्याख्या गरेको छ । विकास कार्यक्रमहरुमा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कमजोर भएको राष्ट्रिय रुपमै स्वीकार भएको सन्दर्भमा ज्वालामुखी गाउँपालिकाको आवधिक रणनीतिक विकास योजनाको नतिजामा आधारित अनुगमन तथा सहभागितामूलक लेखाजोखा पद्धति अवलम्बन गरी प्रतिफल मापन तथा योजना प्रभावकारिताको मूल्याङ्कन गरिनेछ । आवधिक रणनीतिक विकास योजनाको अनुगमनलाई नियमित कार्यक्रमका रुपमा स्थापित गरी स्थानीयस्तरदेखि राष्ट्रियस्तरसम्मका विभिन्न तहका सरोकारवालाहरु र तेस्रो पक्षसमेतको सहभागिता गरिनेछ । यस अन्तर्गत नतिजामा आधारित प्रस्तावित अनुगमन खाँका अनुसार पटके तथा नियमित अनुगमन, बार्षिक समीक्षा, मध्यावधि तथा अन्तिम मूल्यांकन गरिनेछ । योजनाको स्वतन्त्र तथा तटस्थ तेस्रो पक्षबाट समेत लेखाजोखा गरिनेछ ।

८.२ अनुगमन मूल्याङ्कन संरचना

आवधिक गाउं विकास योजनाको अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रयोजनका लागि विद्यमान कानुनी व्यवस्था तथा प्रचलनका आधारमा देहायका संरचना प्रस्ताव गरिएको छ ।

८.२.१ अनुगमन समिति

स्थानीय सरकार ऐन, २०७४ मा व्यवस्था भएअनुरुप उपाध्यक्षको अध्यक्षतामा रहेको अनुगमन समितिलाई सक्रिय तुल्याई गाउँपालिकाबाट सञ्चालित योजना वा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा अनुमान गरिएका स्रोत साधनहरुको परिचालन लक्ष्य अनुरुप भए नभएको, आयोजनाको कार्यान्वयन तालिका अनुसार भए नभएको यकिन गरी आयोजनाहरुलाई अपेक्षित गति र दिशा प्रदान गर्न यस समितिलाई सक्रिय तुल्याइने छ ।

८.२.२ संयुक्त अनुगमन समिति

आवधिक गाउँ विकास योजना कार्यान्वयनको नतिजा अनुगमनका लागि गाउँपालिका मातहत रहने गरी विभिन्न सरोकारवालाहरु रहेको संयुक्त अनुगमन समिति गठन गर्न सकिनेछ । उक्त संयुक्त अनुगमन समितिमा स्थानीय स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा उल्लेख भएका पदाधिकारीहरुका अतिरिक्त आदिवासी, जनजाती महिला समन्वय समिति, दलित वर्ग उत्थान समिति, गैससका प्रतिनिधि, उद्योग बाणिज्य संघ तथा नेपाल पत्रकार महासंघका प्रतिनिधि समेतको प्रतिनिधित्व हुने व्यवस्था गरिनेछ । पालिकाबाट हुने अनुगमनको समन्वय गर्ने सम्पूर्ण जिम्मेवारी योजना तथा अनुगमन शाखाको हुनेछ । योजना तथा अनुगमन शाखासँग प्रत्यक्ष समन्वयमा रहेर अन्य विषयगत शाखाहरुले सम्बन्धित विषय क्षेत्रको अनुगमनको कार्य गर्नेछन् । योजना तथा अनुगमन शाखालाई भौत्तिक एवं मानवीय श्रोत साधनले सम्पन्न बनाइनेछ । त्यस अतिरिक्त अनुगमन गर्ने शाखा, व्यक्तिको आचारसंहिता निर्माण तथा अनुगमन कार्यका लागि आवश्यक पर्ने क्षमता विकासको व्यवस्था गाउँपालिका तहबाट मिलाइनेछ ।

८.३ नतिजामा आधारित अनुगमन ढाँचा अनुसार वार्षिक समीक्षा

गाउँपालिकामा उपाध्यक्षको अध्यक्षतामा रहेको अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण समिति र संयुक्त अनुगमन समितिसँग समन्वय गरी गाउँपालिका, विषयगत समितिहरुद्वारा सहभागितामूलक प्रक्रिया बमोजिम नतिजामा आधारित प्रस्तावित अनुगमन ढाँचा अनुगमन योजना तर्जुमा गरी वा सोही ढाँचा अनुसार आवधिक गाउँ विकास योजनाको विषयगत रुपमा समीक्षा गरी योजनाको प्रतिफल तथा कार्यसम्पादनको मापन गरिनेछ । यस प्रकारको अनुगमनमा सहभागितामूलक अनुगमन प्रक्रिया तथा सरोकारवालाको संलग्नता रहनेछ । यसका लागि नतिजामूलक योजना तर्जुमा तथा अनुगमन वारे शाखा तथा उपशाखाहरुको क्षमता बृद्धि गरिनेछ । यसका साथै तेश्रो पक्ष वा विषयविज्ञले यस प्रक्रियामा सहजीकरण गर्न सक्नेछन । नतिजामूलक वार्षिक समीक्षा ढाँचा देहाय वमोजिम रहेको छ ।

गाउँ विकास योजनाको वार्षिक समीक्षा ढाँचा :

विषयगत क्षेत्र :

विषयगत उद्देश्य **(Outcome):**				सूचक		लक्ष्य		उपलब्धि		
आवधिक गाउं विकास योजना			गत वर्षसम्मको अवस्था	वार्षिक योजना						
प्रतिफलहरु **(Outputs)**	सूचकहरु	आवधिक योजनाको लक्ष्य (आ.व.२०७.)		वार्षिक लक्ष्य (आ.व. २०७..)	वार्षिक उपलब्धि (आ.व. २०७..)	कार्यान्वयन सहयोग/स्रोत (रु.हजार)				
						प्रदेश	स्थानीय	गैसस	अन्य (..)	कैफियत

८.३.१ मध्यावधि मूल्याङ्कन

आवधिक गाउँ विकास योजनामा निर्धारित लक्ष्य, उद्देश्य, सूचक र नीतिहरुका आधारमा आ.व २०७८/७९ मा यसको मध्यावधि मूल्यांकन हुनेछ । मध्यावधि मूल्याङ्कन नतिजामा आधारित प्रस्तावित अनुगमन ढाँचा अनुसार बार्षिक समीक्षा प्रतिवेदन तथा सूचनाको आधारमा सहभागितामूलक प्रक्रियाबाट गरिनेछ । मूल्याङ्कनमा गाउँपालिका तथा संयुक्त अनुगमन र अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण समितिको प्रमुख भूमिका हुनेछ । मूल्याङ्कनको सहजिकरण योजना तर्जुमा तथा अनुगमनमा सम्बन्धी दखल भएका र अनुभवी पेशाविद्को समूह संलग्न हुनेछन् । मध्यावधि मूल्याङ्कन टोलीमा रहने अन्य सदस्यहरु र यसको कार्यविधि गाउँकार्यपालिकाले निर्धारण गर्नेछ ।

८.३.२ अन्तिम मूल्याङ्कन

आवधिक गाउँ विकास योजनाको समयावधि समाप्त भएपछि योजनाको समष्टिगत लक्ष्य, उद्देश्य तथा विषयगत उपलब्धीहरु हासिल भए/नभएको नतिजामा आधारित प्रस्तावित अनुगमन ढाँचा अनुसार मापन तथा लेखाजोखा गरिनेछ । योजना तर्जुमा, अनुगमन तथा मूल्याङ्कनमा दखल भएका तेश्रो पक्षका अनुभवी पेशाविद/हरुको संलग्नता र सहजिकरणमा अन्तिम मूल्याङ्कन गरिनेछ । अन्तिम मूल्याङ्कन टोलीमा रहने पेशाविद् तथा अन्य सदस्यहरु र यसको कार्यविधि गाउँ कार्यपालिकाले निर्धारण गर्नेछ । यस प्रकार गरिएको अन्तिम मूल्याङ्कनको प्रतिवेदन सार्वजनिक गरिनेछ ।

८.३.३ नतिजामा आधारित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यान्वयन अवधारणा

विद्यमान सन्दर्भमा अनुगमन पद्धतिको प्रभावकारिताका लागि मूलतः अनुगमन तथा मूल्याङ्कन संयन्त्रहरुलाई सक्रिय तुल्याउने तथा उपरोक्त संयन्त्रहरुलाई काम गर्न उपयुक्त वातावरणको तयारी गर्नु आवश्यक हुन आउँछ । व्यवस्थित, भरपर्दो तथा अद्यावधिक तथ्याङ्क र यसको विश्लेषणले मात्र योजनामा तोकिएका उद्देश्य हासिल गर्नेतर्फ उन्मुख भए/नभएको सुनिश्चित गर्न सकिने भएकाले यस आवधिक योजना अन्तर्गत विद्यमान संरचनाहरुलाई सक्रिय तुल्याउने तथा योजना कार्यान्वयन लक्ष्यअनुरुप एवं कार्यान्वयन योजना मुताविक भए नभएको एवं योजनाको निर्दिष्ट लक्ष्य हासिल भए नभएको मापन गरिनेछ ।

यसका लागि स्वायत्त स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन तथा तत्सम्बन्धी नियमावलीले व्यवस्था गरे अनुरुपको सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन समिति तथा उपसमितिलाई सक्रिय बनाउन आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ । साथै, हरेक विषयगत योजनासँग सम्बन्धित तथ्याङ्कको नियमित संकलन, अद्यावधि तथा विश्लेषण गरी प्रस्तावित आयोजनाहरुबाट आवधिक गाउँ विकास योजनाले निर्दिष्ट गरेका लक्ष्य, उद्देश्य हासिल गर्ने दिशामा के कस्तो प्रगति भइरहेको हो निचोडमा पुगिनेछ । प्राप्त निचोडको आधारमा जिम्मेवार निकायलाई सचेत वा प्रोत्साहित गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।

यसका साथै विषयगत समिति, सरोकारवाला तथा कार्यान्वयन निकायले समेत पटके, चौमासिक र वार्षिक रुपमा अनुगमन गर्नेछ भने योजनाको मध्यावधि र अन्तमा तेस्रो पक्षीय अनुगमनको व्यवस्था हुनेछ । साथै, यस आवधिक रणनीतिक गाउँ विकास योजनाका सूचकहरुमा आधारित रही सबै विषय क्षेत्रको वार्षिक योजना समीक्षा गर्ने पद्धतिको पालना गरिनेछ । मध्यावधि र अन्तिम मूल्यांकनले योजनाको कुन दिशामा गइरहेकोछ र सहि दिशा दिन के गर्न आवश्यक छ भन्ने सुझाव दिनेछ ।

८.४ नतिजामूलक अनुगमन खाका

विषयगत क्षेत्रअनुसारका कार्यक्रमको अनुगमन सम्बन्धित कार्यान्वयन गर्ने निकाय तथा विषयगत समिति, संयुक्त अनुगमन समितिले पटके र आवधिक (चौमासिक, अर्धवार्षिक र बार्षिक) अनुगमन गरी गाउँकार्यपालिकामा प्रतिवेदन पेश गर्ने छन् । सहभागितामूलक रुपमा वार्षिक समीक्षा कार्यक्रम र तेश्रो पक्षद्वारा समेत कार्यक्रमको गुणस्तरीयता, लागत प्रभावकारिता र प्रतिफलको मापन गरिनेछ । योजनाको तेश्रो पक्षद्वारा मध्यावधि तथा अन्तिम मुल्याङ्कन गरी

प्रतिफल सार्वजनिक गरिनेछ। विषयगत क्षेत्रको कार्यक्रमको अनुगमन तथा मुल्याङ्कन गर्ने जिम्मेवारी गाउँपालिकामा रहेको विषयगत समितिको हुनेछ। साथै अनुगमन तथा विश्लेषण प्रणाली संचालन निर्देशिकामा उल्लेखित अनुगमनका सूचक र अनुगमन योजना समेत उपयोग गरिनेछ। विषयगत क्षेत्र अनुसारको विस्तृत अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजनाको खाँका देहाय अनुसार छ।

वार्षिक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजनाको खाँका

विषयगत क्षेत्र	उपक्षेत्र	कार्यक्रमहरुको नाम	कार्यक्रम कार्यान्वयन क्षेत्र	वजेट	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वगन गर्ने निकाय

विषयगत क्षेत्र अनुसारको अन्तिम नतिजामुलक मूल्याङ्कन योजनाको खाँका

विवरण	आजिवियो वमोजिमका सूचकहरु	आधार वर्ष २०७२/२०७३	लक्षित वर्ष २०७६/०७७	पूष्ट्राईका आधारहरु	सिकाई वा सुधार गर्नुपर्ने कुराहरु
प्रभावहरु (लक्षित जनसंख्याले प्राप्त गरेको फाईदा)					
असर : (संचालित कार्यक्रमवाट प्राप्त भएको मापन योग्य उपलव्धिहरु)					
प्रतिफल (कार्यक्रम संचालन भए पश्चात कार्यक्रमहरुको प्रत्यक्ष प्रतिफल)					

८.५ कार्यान्वयन जिम्मेवारी

आवधिक गाउँ विकास योजनाको प्रस्तावित कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयन जिम्मेवारी सहभागितात्मक विधिबाट तयार गरिएको छ। यसको विस्तृत जिम्मेवारी तालिमका विषयगतरुपमा अनुसूची ... मा दिइएको छ।

अनुसूचि १

रामप्रसादराई गाउँपालिकाका समस्या तथा सवालहरुको विश्लेषण

प्रमुख समस्या तथा सवालहरु	असरहरु	कारणहरु	स
सामाजिक विकास **शिक्षाः** • शिक्षाको महत्व नबुझनु • गरीबी • शिक्षाप्रतिको नैराश्यता तथा जीवनपयोगी शिक्षाको अभाव • बालमैत्री शिक्षण व्यवस्थापनको अभाव • घर र विद्यालयको दुरी टाढा • फितलो शिक्षा नीति, अनुगमन तथा सुपरीवेक्षणको अभाव • भर्नादर संख्या कम • पालिकास्तरीय शैक्षिक क्यालेण्डर निर्माण नहुनु • साक्षरता दर न्यून रहेको • उच्च शिक्षा हाँसिल गर्ने जनसंख्या न्यून रहेको • विद्यार्थीले विद्यालय छोड्ने दर बढी रहेको • शिक्षा सीपमूलक, गुणस्तरीय, जीवनपयोगी र रोजगारमूलक नभएको • शिक्षक माग र आपूर्तिवीच सन्तुलन नभएको • विद्यालयमा भौतिक सुविधाको व्यवस्थामा कमी	• विद्यार्थी बढी अनुपस्थिति हुने • शिक्षाको गुणस्तर कमजोर भएको • बालविवाह • वैदेशिक रोजगारप्रतिको आकर्षण • विचैमा कक्षा छोड्नु • विद्यालय जान रुचि नहुनु • समयमा विद्यालय नपुग्नु • विचबाटै घर फर्कनु • गुणस्तरीय शिक्षामा कमी • साक्षरतामा कमी • कार्य सम्पादन एकरुपतामा कमी • स्थानीयस्तरमा दक्ष जनशक्ति उत्पादनमा कमी • दिनप्रति दिन विद्यार्थी संख्या घट्नु • शिक्षण सिकाई क्रियाकलापमा समस्या • अनुत्पादक जनशक्ति बढ्नु • पठनपाठन राम्रो हुन नसक्नु	• जनचेतनाको अभाव • आर्थिक अभाव • व्यवहारिक तथा जीवनपयोगी शिक्षा नहुनु • बालमैत्री शिक्षा नहुनु • भौगोलिक विकटता • अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण नहुनु • जनचेतनाको अभाव • समन्वयको अभाव • आवश्यक संख्यामा शिक्षकको पूर्ति नहुनु	• चेतनामूल • गरीबी न् व्यवस्था • व्यवहारि जोड • बाल • यात • अनु व्य • जन • शिक

जन स्वास्थ्य • जनचेतनाको अभाव • पूर्वाधारको अभाव • जनशक्तिको अभाव • उपकरण तथा औषधीहरुको कमी • स्वास्थकर्मीको कमी • धामीझाँक्रीमाथि बढी विश्वास • बालबालिकामा पोषणको कमी • सुत्केरीसम्बन्धि समस्या	• फोहोर मैलाबाट उत्पन्न रोग • दुषित वातावरण तथा रोगको महामारी • ३५ आइटमका औषधीहरुको उपलब्धताको बाबजुत आवश्यक समयमा औषधी उपलब्ध नहुनु र सेवा प्रवाह गुणस्तरमा कमी • सेवा प्रवाहमा कठीनाई • अकालमा मृत्यु हुन सक्ने • कुपोषण तथा विभिन्न रोग लाग्ने • वर्थिङ सेन्टर भएतापनि घरमै सुत्केरी गराउने अभ्यासले बच्चा र आमा दुवैको जीवन जोखिममा पर्ने	• शिक्षाको कमी • राज्यको ध्यान नपुगेको • समयमा औषधी उपलब्ध नहुनु • सरकारी फितलो नीति • जनचेतनाको अभाव • रुढीवादी सोच तथा चिन्तन • वर्थिङ सेन्टरमा सुत्केरी गराउनु पर्छ भन्ने चेतनाको अभाव • अव्यवस्थित वर्थिङ सेन्टर तथा भरपर्दो जनशक्तिको अभाव	• उ स • स • म सं • ३ स • व उ ह • प व • ब ख • व प पं • व
महिला • महिला सशक्तिकरणको कार्यक्रम प्रभावकारी नहुनु • सामाजिक क्षेत्रमा महिला सहभागिताको कमी • महिलाप्रतिको सामाजिक विभेद बढ्दै जानु • महिला हिंसा बढ्दै जानु **बालबालिका** • पोषणको अभाव हुनु (बाल संरक्षण)	• समाज विकासमा महिलाहरु पछि पर्नु • उच्च ओहदाको पदमा महिला पुग्न नसक्नु • सामाजिकरुपमा महिलाहरु खुल्ला हिंडडुल गर्न नसक्नु • बलबालिकमा कुपोषण	• पितृसतात्मक सोच नहट्नु • महिलाहरुले आफ्नो समस्या खुलेर राख्न नसक्नु • घरायसी कामको चाप • अशिक्षा एंव अन्धविश्वास • फितलो कानूनी व्यवस्था तथा भएको कानूनी व्यवस्थाको पनि प्रभावकारी कार्यान्वयन नहुनु • आर्थिक अभाव तथा चेतनाको कमी	• पितृ जन संच • गुण पहुँ • भए प्रभ • बाल रोज

• बालमैत्री गुणस्तरीय स्वास्थ कार्यालयहरुको अभाव (बाल संरक्षण) • सबै बालबालिकाहरुको विद्यालयमा समान पहुँचको अभाव (बाल विकास)	• सामान्य विमारी पर्दा पनि उपचारको लागि टाढा लैजानु पर्ने • विचैमा विद्यालय छोड्ने, बालविवाह, बालश्रम	• अनुभवी स्वास्था कर्मी तथा आवश्यक स्वास्थ उपकरणको अभाव • अभिभावकमा शैक्षिक चेतनाको कमी, भौगोलिक कठिनाई तथा विद्यालयको दुरी टाढा हुनु	चेत आय • स्वा दक्ष पर्ने • आव विद् • जन • नीति प्रभ • विद् शिक् • मात
आदीबासी जनजाती तथा दलित • सामाजिक विभेद हुनु • सरकारी नीति तथा कार्यक्रममा आरक्षणको व्यवस्था भएपनि प्रभावकारी कार्यान्वयन हुन नसक्नु • भाषा लिपिको लोप	• समाज विकासका हरेक क्षेत्रमा सहभागितामा कमी • लक्षित वर्गलाई मुलधारमा ल्याउन नसक्नु • पहिचान मेटिने	• शिक्षाको कमी • परम्परागत मूल्यमान्यता रहिरहनु • नीति तथा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्न नसक्नु • बाह्य संस्कृतको प्रभाव • विद्यालयमा भाषा शिक्षा पाठ्यक्रममा नराख्नु	• काय प्रभ
अपांगता • अपांगता भएकाहरुको लागि विशेष कार्यक्रमहरुको कमी हुनु • अपांगमैत्री संरचनाको अभाव • सार्वजनिक सेवाहरुमा अपांगता भएकाहरुको पहुँचमा कमी	• अपांगता भएकाहरुलाई जीवन जीउन कठिनाई • अपांगता भएकाहरुप्रतिको सामाजिक विभेद • अपांगता भएकाहरुको सामाजिक सहभागितामा कमी	• अपांगमैत्री नीतिको अभाव • अपागंमैत्री कार्यक्रमहरु प्रभावकारी रुपमा सञ्चालन हुन नसक्नु • अपांगता सम्बन्धि सचेतनामा कमी	• जेष् आव उप • जोडि लाग केन्द्र

जेष्ठ नागरिक • सामाजिक सुरक्षा भत्ताको सही सदुपयोग नहुनु • जेष्ठ नागरिकहरुको सम्मान हुन नसक्नु • वृद्ध अवस्थामा देखा पर्ने समस्याहरुको पहिचान तथा त्यसबाट उत्पन्न नकारात्मक असरहरुको न्यूनीकरण	• जेष्ठ नागरिकको पालन पोषणमा कमी • जेष्ठ नागरिकहरुले आत्मसम्मानित जीवन जीउन नसक्नु	• सम्बन्धित जेष्ठ नागरिकको हातमा सुरक्षा भत्ता नपर्नु • सुरक्षा भत्ता सम्बन्धित व्यक्तिको लागि प्रयोग गरे नगरेको अनुगमन नहुनु • पारिवारिक चेतनाको कमी • वृद्ध अवस्थामा देखा पर्ने शारीरिक, मानसिक तथा सामाजिक समस्याको पहिचान आधिकारिक पहिचान हुन नसक्नु	
आर्थिक विकास: **कृषि विकास** • उत्पादन बढाउन नसक्नु • कृषिलाई व्यावसायिक बनाउन नसक्नु **पशुविकास** • **उत्पादन बढाउन नसक्नु** • **पशुपालनलाई व्यवसायिकरण गर्न नसक्नु**	• खाद्यान्न अपुग • गुणस्तरीया खाद्यान्न नपाउनु • कुपोषण, अस्वस्थता हुनु • विदेश पलायन (युवा) • आर्थिक वृद्धि नहुनु • रोजगार अभाव • मासु, दुध, अण्डा अपुग भएर प्रोटिन पोषणयुक्त तत्वको कमी हुने • विदेश पलायन (युवा) • आर्थिक वृद्धि नहुनु	• सिंचाई व्यवस्थामा कमी • उन्नत बिउविजन नहुनु • कृषि उपकरण, औजारमा कमी • जनशक्तिको कमी • वजारीकरण गर्न नसक्नु • उन्नत जातको पशु नहुनु • जनचेतनाको कमी • दक्ष जनशक्तिको अभाज	• सिं • दक्ष पर्ने • बज • उन्न पर्ने • अ • कृषि गरि • ता संच

उद्योग तथा उद्यम विकास • उद्योग विकाससम्बन्धि चेतना नहुनु • उद्योगलाई चाहिने वस्तुको पहिचान हुन नसक्नु **पर्यटन विकास** • पर्यटन विकास गर्न नसकिएको	• रोग आदिले नोक्सानी गर्नु • आर्थिक विकासमा कमी • रोजगार व्यवस्थापन नहुनु • आर्थिक विकास नहुनु • रोजगारी सृजना नहुने	• पर्याप्त मात्रामा घाँस तथा चरण क्षेत्रको अभाव • उचित किसिमको गोठ खोर नहुनु • बजेटको अभाव • तालिम प्राप्त दक्ष जनशक्ति नहुनु • चेतनाको कमी • कच्चा पदार्थको उत्पादनमा झंझट • पर्यटनसम्बन्धि सचेतना भएको नागरिकको कमी हुनु • पर्यटनसम्बन्धि पर्यटनसम्बन्धि प्रचारप्रसार गर्न नसक्नु यातायात व्यवस्थित नहुनु	• आ व्य • उद् खा पर्ने • क गरि पर्ने • पर्य भौ • प प
भौतिक पूर्वाधार **सडक:** • **गुणस्तरीय र मापदण्डअनुसारको नबन्नु**	• बाढी, पहिरो तथा भुक्षयको प्रकोप	• बर्षा बढी हुनु • सडक निर्माणपुर्व वातावरणी अध्ययन नहुनु	• सम् • स्था पर्ने • माप

पुलपुलेसा • **राष्टिय योजना नहुनु**	• मुख्य मुख्य भुभागहरुलाई जोड्ने स्थानमा प्रदुषण हुने	• बाढीपहिरो र अत्यधिक मात्रामा ढुगां, गिटि, वालुवा उत्खनन्	..... section addtio
खानेपानी तथा सरसफाई • ५० प्रतिशत जनताले मात्र स्वच्छ खानेपानी उपभोग गरिरहेको	• पाइपबाट अन्तै पानी लगेपछि त्यस वरपरको जीवजन्तुलाई पानीको अभाव हुने • त्यस मुनिका मूलहरु सुक्ने खतरा बढ्ने	•	• वात • पूर्ण
बन, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन • वन क्षेत्र घट्दै जानु • वाढी पहिरो बढ्दै जानु • वातावरण, हावापानी वा जलवायू परिवर्तन (अतिवृष्टि, अनावृष्टि, खडेरी, आदि) • पालिका तथा सरकारी निकायबाट विपद् तयारीका कार्यक्रम वा क्रियाकलाप नगर्नु	• बाढी पहिरो • हावापानी परिवर्तन • वनजन्य पदार्थ (काठ, दाउर, घाँस, चरिचरण, आदिमा) कमी • विपद् आउँदा जनधनको क्षति हुनसक्ने •	• अनियमित तरिकाले वन उपयोग (खोटो निकाल्ने आदि) • डढेलो आगलागि हुनु • समयमा वृक्षारोपण नगनु • प्राविधिक तरिकाले सडक निर्माण नगर्नु • वन अतिक्रमण • विपद्को बारेमा सुसुचित हुन नसकेको • आर्थिक अभाव	• प्रावि रुपम • डढेल गरा • वृक्षा गर्ने • प्रावि सडक • वन सक्रि • विपद • विपद बना • विपद जनध

संस्थागत शुसासन व्यवस्था • सुशासन व्यवस्था • नागरिक समाज अनभिज्ञ हुनु • सुशासनको संस्थागत विकास नहुनु • सुशासनको प्रत्याभुति	• सुशासनको राम्रो प्रवाह नहुनु • जनतामा सुशासनको चासो तथा ज्ञान नहुनु • सुशासनको संस्थागत विकास तथा व्यवस्थापन नहुनु • सुशासनको पहुँच जनता समक्ष हुन नसक्नु • सम्बन्धित निकायहरुबाट के कस्ता सेवासुविधा पाइन्छ भन्ने कुरा सबै सेवाग्राहिलाई थाहा नहुने • पालिकाको समग्र विकासमा नकारात्मक प्रभाव पर्ने	• जवाफदेहिताको कमी • चेतनाको कमी • सुशासन सम्पादन राम्रो नहुनु • सम्बन्धित सेवाप्रदायक निकायहरुबाट क	• सेवा उपल • नाग पर्ने • सुश • जन पर्ने

अनुसूचि २
रामप्रसादराई गाउँपालिका अन्तर्गत विभिन्न क्षेत्रका उपलब्धि विश्लेषण

प्रमुख सूचकहरु	हाल सम्मको उपलब्धि	सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरु
सामाजिक विकासका क्षेत्रहरु		
शिक्षा	▪ प्रत्येक वडामा मा.वि. रहेको ▪ आधा घण्टादेखि एक घण्टाको दुरीमा प्रा.वि., आ.वि. र मा.वि को स्थापना भएको ▪ शैक्षिक गुणस्तरका लागि सम्बन्धित ? निकायबाट पहल भएको ▪ तालिम प्राप्त शिक्षकको व्यवस्था भएको राष्ट्रिय मापदण्डअनुसार विद्यार्थीको शैक्षिक गुणस्तर रहेको	▪ प्रत्येक आ.वि. र मा.वि.मा विषयतथ शिक्षकव व्यवस्था हुनुपर्ने ▪ बालमैत्री कक्षा शिक्षणको व्यवस्था हुनुपर्ने ▪ प्रत्येक शैक्षिक सत्रको शुरुमा नै आवश्यक पाठ्यपुस्तकको व्यवस्था हुनु पर्ने ▪ पोषणयुक्त खाजाको व्यवस्था हुनु पर्ने ▪ न्यानो कपडा, झोला, शैक्षिक सामाग्री र अति कक्षाका लागि छात्रवृत्तिको व्यवस्था हुनु पर्ने
स्वास्थ्य	▪ आठवटै वडमा स्वास्थ चौकी हुनु ▪ सामान्य ? औषधी उपलब्ध हुनु ▪ बालबालिकाले खोप पाउनु	▪ स्वास्थ कर्मीको अभाव न्यूनीकरण गर्ने ▪ औषधीहरु उपलब्ध हुनु पर्ने ▪ एम्बुलेन्सको पहुँच सहज बनाइनु पर्ने
खानेपानी तथा सरसफाई	▪ ८० प्रतिशतले खाने पानी सेवा पाएको	▪ घरघरमा स्वच्छ खाने पानी पुर्याइनु पर्ने
सामाजिक सुरक्षा (जेष्ठ नागरिक, एकल महिला,	• सबै अपांगता भएकाहरुले परिचयपत्र पाएको • सबै जेष्ठ नागरिकहरुले नियमानूसारको सामाजिक सुरक्ष भत्ता पाएको	• अपांगता भएकाहरुका लागि क्षमता अभि पुनस्थापना कार्यक्रम संचालन गर्नुपर्ने

बालबालिका, दलित, जनजाति, पिछडा वर्ग आदी)	• एकल महिलालाई सामाजि सुरक्षा भत्ताको व्यवस्था • बालबालिकाको लागि पोषण भत्ताको व्यवस्था • बालबालिकाको क्षमता अभिवृद्धिसम्बन्धि तालिम	• पुर्ण अपांगता भएका व्यक्तिहरु तथा निज परिवारलाई आवश्यक सहयोग गर्नुपर्ने • विभिन्न समितिहरुमा अपांगता भएका व्यक्तिहरुलाइ पनि समावेश गर्नुपर्ने • अपांगता सम्बन्धि चेतनामूलक कार्यक्रम गरिनु पनै • संकटापन्न समुदाय जस्तै जोखिममा परे बालबालिका, जेष्ठ नागरिक र अपांगता भएकाहरुको उद्धार तथा पुनर्स्थापनाको उद्धार कोषको व्यवस्था गरिनु पर्ने • अल्जाइमर्स तथा डिमेन्सिया (विशेषगरी नागरिकमा हुने) जस्ता समस्या भएका परिवारलाई विशेष सहयोग गरिनु पर्ने • अपांगता भएका, टुहुरा, श्रमिक बालबालि महिलालाई विशेष सहयोग गरिनु पर्ने • एकल महिला तथा अपांगता भएका व्यक्ति आत्मनिर्भरताको लागि् सिपमूलक कार्यक्र संचालन गरिनु पर्ने • बालबालिकाको पोषण भत्ता प्रभावकारी सदुपयोग गरिनु पर्ने • बालक्लबहरुको गठन गरिनु पर्ने
आर्थिक विकासका क्षेत्रहरु		
कृषि	• साना सिंचाइ (प्लाष्टिक पोखरी) निर्माण, पोखरी निर्माण, मिनि किट वितरण • सुन्तला, कागति, आँप, लिच्ची, एभोकाडोको विरुवा वितरण • विषादी वितरण • रासायनिक मल उपलब्ध • तीन दिने कृषक तालिम • कृषि चुन वितरण • प्लाष्टिक टनेल वितरण • मछा पोखरी निर्माण	• सिंचाईको व्यवस्था गर्नुपर्ने • माटो परीक्षण गर्नुपर्ने • दक्ष जनशक्ति? उपलब्ध गर्नुपर्ने • बजेट आवश्यकताअनुसार व्यवस्था गर्नुप • व्यावसायिक खेती गर्नुपर्ने • आधुनिक औजारको व्यवस्था गर्नुपर्ने • जैविक विषादी बनाउने तालिम हुनु पर्ने
पशु विकास	• उन्नत विजको खरिद गरी वितरण • बाखा, गाईभैंसी, बंगुर आदिलाई भ्याक्सिन कार्यक्रम • उन्नत जातको बंगुर पाठापाठी वितरण • सबै वडामा वडिजो मेशिन वितरण • पशुपंक्षीसम्बन्धि तालिम (कसलाई)	• समूह गठन हुनु पर्ने • कृषकको पनि केही लागानी हुनु पर्ने • पशुपंक्षी पालनसम्बन्धि १५ देखि ३५ दिन तालिम हुनु पर्ने •
उद्यम (उद्योग वाणिज्य)	• प्रत्येक वडामा उद्योगसम्बन्धि अभिमुखीकरण तथा तालिमको आयोजना (जस्तै सिलाइकटाइ,	• उद्योगहरुको स्थापना गर्नुपर्ने

	बुनाइ, नांग्लो, डालो, भाँडा तथा साबुन बनाउने आदि	
पर्यटन	• पर्यटन विकासको लागि सम्भाव्य क्षेत्रको पहिचान गरी डिपीआर तयार पारिएको र श्रोतको खोज भइरहेका • होम स्टेको लागि तालिम दिइएको र सम्भाव्य ठाउँहरुको अवलोकन गरिएको	• .....
सहकारी	• सदस्यहरुलाई तालिमको व्यवस्था • कृषि सहकारीका सदस्यहरुलाई अनुदान र शिक्षा तथा तालिमको व्यवस्था	• सहकारी संस्थाको विकास हुनु पर्ने • कार्यालयबाट सहकारी सम्बन्धि सेवा प्रवा
वित्तिय	• राजस्वसुधार योजना सम्बन्धि गोष्ठीको आयोजना • वित्तिय सहजताको लागि बैंक शाखाहरुको स्थापना	• करको दायारा पहिचान तथा निर्धारण ग
अन्य		
भौतिक पूर्वाधारका क्षेत्रहरु		
सडक	• सबै वडामा सडक ट्र्याक खोली सकिएको	• खोलिएका ट्र्याकको स्तरोन्नति गरी बाह्रै यातायात संचालन योग्य बनाइनु पर्ने
पुलपुलेसा	• चार वटा पक्की पुल निर्माण अवस्थामा रहेको	• सम्झौतामुताविक समयमा नै काम सम्प ठेकेदारलाई सुझाव दिनुपर्ने
विद्युत	• १ देखि ५ वडा सम्म विद्युतिकरण भइसकेको	• अन्य वडाको लागि बजेट वृद्धि गरिनु पर्ने
सञ्चार	• हात हातमा मोवाइल उपलब्ध	• प्रत्येक टोलमा नेटवर्क क्षमता बढाउनु प • टेलिकमसँग आवश्यक समन्वय हुनु पर्ने
वस्ती विकास	• सामान्य मात्र भएको	• विभिन्न कार्यक्रमहरु ल्याउनु पर्ने (जस्तै शिक्षा, रोजगार)
वतावरण तथा विपद् व्यवस्थान		
वन जंगल	• प्रत्येक वडामा उपभोक्ता समिति गठन भएको	• प्रत्येक वडामा वृक्षारोपण हुन पर्ने
जलवायु परिवर्तन	• फोहोर व्यवस्थापन भएको	• फोहोर व्यवस्थापन समिति गठन गरिनु
पहिरो नियन्त्रण	• सडकमा जालीको व्यवस्था भएको	• बृक्षारोपोण हुनु पर्ने
वढी भुक्षय	• गिटि वालुवा ढुगां नियन्त्रण गरेको	• गिटि वालुवा ढुगां प्रशोधन तथा निकासी मापदण्ड बनाइनु पर्ने

विपद (भुकम्प, आँधी आदि)	• गाउँपालिकाले प्राविधिक उपलब्ध गराई सहयोग गरेको	• प्राविधिक थप गरी छरितो सेवा प्रवाह ग
संस्थागत शुसाशन		
संस्थागत पूर्वाधार	• प्रत्येक वडामा अध्यक्षको संयोजकत्वमा न्यायिक समिति गठन भएको	• समितिलाई न्याय सम्पादन सम्बन्धि ताल दिनुपर्ने
जनशक्ति व्यवस्थापन र पूर्ति	• कर्मचारीको व्यवस्थापन र पूर्ति	• केही विषयगत कर्मचारीहरुको थप गरिनु • उचित तालिमको व्यवस्था गरी जनप्रतिनि कर्मचारी दुवैलाई दक्ष बनाइनु पर्ने •
ऐन, नियम, निर्देशिका	• विपद व्यवस्थापन कार्यविधि, दीर्घरोगी कार्यविधि, अपांगता कार्यविधि बनेको	• विपद्प्रभावितलाई छिटोछरितो सेवा प्रवाह •
कार्य विवरण	• कामको विषयगत बाँडफाँड भएको	• कामको विषयगत जिम्मेवारी दिइनु पर्ने
ज्वाफदेयिता पालन (सार्वजनिक सुनुवाई, परीक्षण, आयोजना सूचना पाटी	.....	.....
नियमितता (गाँउसभा,वडा भेला, उपभोक्ता समिति गठन)	.....	.....